

אוצר פניני החסידות:

- א **נר ישראל** | למוד זכות על העזו לעמוד בתפלה לפני הקב"ה
- ב **קדושת לוי** | צדיקים שתמיד דבקים בקב"ה ויראים ממנו. בכתם לבטל כל גזרות קשות, ולהמשיך לישראל שפע טוב וברכות
- ב **שפת אמת** | העצה בעת צרה והקטנה פנים התבטלות לרצון הבורא
- ב **פתוחי חותם** | השב בתשובה צריך לעשות מלקמה ביצרו ופיסו ותפלה
- ג **שפע חיים** | באור דברי יהודה בדרך למוד זכות על עם ישראל שנקדתי לבם תמיד טהורה
- ג **באר מים חיים** | הצדיק מתפלל בשרון לבו ואומר אמנם אין זה כבודך שאקרא עבדך. מ"מ מאחז שישאל אני תתקבל תפילתי
- ה **פתוחי חותם** | זכותו של יצחק מגינה על ישראל
- ה **לקוטי שו"ת** | המקור לדברי רש"י שהשכטים התנראו ממה שאמו מתה בדרך ולא מכך שהדרך היא סכנה
- ו **שו"ת חיים שואל** | דברים חוצצים אודות דקדוק כל אות בפרוש רש"י
- ז **עוד יוסף חי** | יוסף הצדיק הגדיל את בכיו על עשרה הרגוי מלכות / מעשה בחכם שהתניב לפני המלוכה
- ז **שם משמאל** | השבטים נקהלו מכף שלפני רגע היה יוסף נראה להם כאדם פשוט ולפתע קרן אור פניו מקדשו
- ח **אור החיים** | יוסף הצדיק הראה לשבטים שמתנהג עמם מנהג אחים
- ח **אהבת שלום** | על אף שברון הלב מהקברה יש לעשות התשובה בשמחה
- ט **דברי יחזקאל** | בעל תשובה גאל נשמות מהקלפות
- ט **מאור ושמש** | המכניע עצמו אפילו לקטן ממנו מוחלים לו כל עוונותיו
- י **אמרי יוסף** | יוסף הצדיק בשר ליעקב אבינו שהמשיך דרך האבות לפרסם אלקותו ויתברך גם במצרים
- י **ישמח ישראל** | מה ההוכחה שהראה להם שהוא מהול והלא יתכן שהוא ישמעאלי
- יא **אש קדש** | יוסף ובנימין בכו על על המצוות שסור מישאל בעת החרבו
- יא **פרי צדיק** | גדל מעלת צעקה מעמק הלב המתקבלת מיד ואין מי שמפיר מעלתה רק יודע תעלמות
- יא **שם משמאל** | אופני העגלה הסובבים רמז למצב האדם היכול להשתנות מרעה לטובה ולהפך
- יא **דברי יואל** | יעקב אבינו הכין דרך על ידי העגלות למסעי בני ישראל במדבר
- יג **פנים יפות** | יוסף הצדיק נתן לבנימין דמי בשת על שחשדו בגנבה
- יג **מהר"י מקעילוא** | באור נאה בדרך המדרש מה אכא היה להוט אחר גרונו אף אני
- יד **חקל יצחק** | עצת הבעש"ט להמתקת הדינים: למוד התורה בחשק רב באשמרת הבקר
- יד **לקוטי הלכות** | בתכלית הירידה יש לצפות לישועה גדולה
- יד **ש"ה הקדוש** | הבונה בית ראשית עליו להכין מקום לתפלה והתבודדות
- יד **דברי אמת** | ואת יהודה שלח לפניו וגו' להורת לפניו גשנה' – הקב"ה שולח את היהודים לצדיקים שיורומו איד לגשת לפניו
- טו **צורו המור** | יעקב ידע ל'חד ה' יותר מכל אדם ולכן לא בכה
- טז **אמרי פנחס** | האבות לא דברו מאומה חוץ ממה שנוצר בתורה
- טז **חם סופר** | דיקים וראים על האדם האם חטא
- יז **שפתי צדיק** | באורו הנשגב של המהר"ל מדוע קרא יעקב אבינו קריאת שמע בהפגשו עם יוסף
- יז **פני דוד** | באור נפלא בדקדוק לשון 'אמותה הפעם'
- יח **רזין דאורייתא** | השבטים היו רועי צאן כדי שיוכלו להתבודד ולקנות מדת השקלות
- יח **פתוחי חותם** | האדם צריך לראות את עצמו כביוני
- יט **דגל מחנה אפרים** | המסיה דעתו ממוחשבות ורות בתפלה ומכפר להתדבק בבורא מקור התענוגים. זוכה לדבקות והגבהת היציצות
- יט **פתוחי חותם** | ישראל מבקשים על הגאולה
- כ **עבודת ישראל** | הקדשה במעשים גשמיים גורמת נחת רוח גדולה בשמים
- כא **בית אברהם** | על האדם להתנהג בתמימות ובשחון בעבודת ה' אף אם אין רואה סימן ברכה

אוצרות גאוני הדורות:

- כא **צלח רכב** | לעולם יהיה הבעל תשובה בוכה ומתחנן לפני קונו, וחותר הקב"ה תמיכה לתפלתו כי אין צור ונגון במקומו
- כב **שער בת רבים** | כשאין ישראל מצרפים עמם את הרשעים אינם נענים בתפלתם
- כב **פתוחי חותם** | הקב"ה מצטער בצערם של ישראל ומצפה לגאל אותם
- כג **כתב סופר** | מנע יוסף מלספר לאביו כי הוא חי במצרים למען לא ישנא את השבטים
- כג **כפלים לחושה** | זכות צדקתו של יוסף הצדיק לא נשתקעו ישראל בטמאת מצרים
- כד **וידבר משה** | האמאין בה' כי הוא נותן לו כח לעשות חיל אינו מבט מרב עשר
- כד **חמדת ישראל** | יעקב סבר כיוסף שדיו בני נח להם ולא חטא בשתי אחיות
- כה **משוך חקמה** | נתגלה הקב"ה ליעקב כפילה סרם יציאתו לחוצה לארץ להראות שאף בחשבת הגלות שורה השכינה בישראל
- כו **מהר"ם שיק** | רבוי עם ישראל השלים גזרת ארבע מאות שנה
- כו **העמק דבר** | בפש יוסף שישפתחו לו יעקב חמת מראה החלום, אף יעקב הקפיד עליו וקרא קריאת שמע להסיח דעתו
- כז **חתן סופר** | בכה יוסף על שיהיה מלך במצרים ולא הסתופף בצל אביו ללמד תורה הקדושה
- כז **משנת רבי אליעזר** | פיון שראה יעקב את יוסף אמר 'אמותה הפעם' שכן צריך אף הוא מעשה לתן לדוד המלך שנות חיים
- כח **מעשי הצדיקים**
- לה **יומא דהילולא**
- לז **כל מצותיה אמונה** | השבת נועם והנשמות
- לח **דבר הלכה**
- לט **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה

פְּרִשְׁת ויגֵשׁ

דְּבַרֵי שְׂמוּאֵל

רבי שמואל מסלונים זיע"א

על האדם לזכר בכל עת שנשלח לעולם הזה לצורך הנשמה

ויעתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים' (מה ט). דבר זה צריך כל יהודי לומר לעניני עולם הזה הגשמיים שלו ולטרדות פרנסתו, 'לא אתם שלחתם אתי הנה' – ויריתי לעולם הזה לא היתה בעבורכם, 'כי האלקים' – אלא לצורך עניני אלקות, כי נשמתי חצובה מתחת לכסא הכבוד ועקר תפקידי הוא לראג לטובת הנשמה, לא ירדתי לעולם השפל לשם אכילה ושתייה, ואף לא בשביל אשתי ובני, כי אם למטרה אלקית, שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שיעשה נחת רוח לפניו ותברך:

שאנו בעצמנו רוצים לעבוד אותך באמת, ובכנות זה אנו מבקשים ממך שתשמע לקול תפלתנו:

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

צדיקים שתמיד דבקים בקב"ה ויראים ממנו, בכחם לכטל כל גזרות קשות, ולהמסיר לישראל שפע טוב ובכנות

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמודד ללמד לאדם דעת שיוכל ללמד זכות על עצמו בעמדו להתפלל (הגשה לתפלה), ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני, יש לו להתנצל ולומר: תשמע נא לקול תפלת עבדך המתחנן אליך, ואל יחר אפך בעבדך, דאם תשאנני מאין נמשך לי החצפה הזאת שאדם שפול ונבזה מלכלך בעוונות ופשעים יעמוד לפני מלך גדול ונורא הקדוש ברוך הוא, ויאמר לו תשמע לקול תפלתי על זה אני עונה לך, 'כי כמודד בפרעה', הרי אתה מלך מלכי המלכים היודע ועד, דכמו שנתת בנו חלק אלוהה ממעל, הרי כמו כן נתת בנו חלק פרעה שהוא אותיות הערף, הינו היצר הרע המסית ומדיח אותנו תמיד מעבודתך, ושאר שבעסה מעכב, אבל גלוי וידוע לפניך

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמודד ללמד לאדם דעת שיוכל ללמד זכות על עצמו בעמדו להתפלל (הגשה לתפלה), ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני, יש לו להתנצל ולומר: תשמע נא לקול תפלת עבדך המתחנן אליך, ואל יחר אפך בעבדך, דאם תשאנני מאין נמשך לי החצפה הזאת שאדם שפול ונבזה מלכלך בעוונות ופשעים יעמוד לפני מלך גדול ונורא הקדוש ברוך הוא, ויאמר לו תשמע לקול תפלתי על זה אני עונה לך, 'כי כמודד בפרעה', הרי אתה מלך מלכי המלכים היודע ועד, דכמו שנתת בנו חלק אלוהה ממעל, הרי כמו כן נתת בנו חלק פרעה שהוא אותיות הערף, הינו היצר הרע המסית ומדיח אותנו תמיד מעבודתך, ושאר שבעסה מעכב, אבל גלוי וידוע לפניך

נר ישראל

רבי ישראל מרז"ו זיע"א

למוד זכות על העז לעמוד בתפלה לפני הקב"ה

איתא במדרש (בראשית רבה צג ה): ויגש אליו יהודה, רבי יהודה אומר הגשה למלחמה, רבי נחמיה אומר הגשה לפיוס, ורבנן אמרי הגשה לתפלה. ונראה לפרש בדרך רמז דהפסוק מלמד לאדם דעת שיוכל ללמד זכות על עצמו בעמדו להתפלל (הגשה לתפלה), ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני, יש לו להתנצל ולומר: תשמע נא לקול תפלת עבדך המתחנן אליך, ואל יחר אפך בעבדך, דאם תשאנני מאין נמשך לי החצפה הזאת שאדם שפול ונבזה מלכלך בעוונות ופשעים יעמוד לפני מלך גדול ונורא הקדוש ברוך הוא, ויאמר לו תשמע לקול תפלתי על זה אני עונה לך, 'כי כמודד בפרעה', הרי אתה מלך מלכי המלכים היודע ועד, דכמו שנתת בנו חלק אלוהה ממעל, הרי כמו כן נתת בנו חלק פרעה שהוא אותיות הערף, הינו היצר הרע המסית ומדיח אותנו תמיד מעבודתך, ושאר שבעסה מעכב, אבל גלוי וידוע לפניך

איש ישראל. שמעתי מאדני אבי זקני מו"ר זצלה"ה שנקראו יהודים על שם שמודין להשם יתברך על כל דבר קטן וגדול, שיודעין שהכל ממנו יתברך כו', ועל ידי זה יכולין ליגש. וזה עצה בכל שעה צר והסתרת פנים לכל איש ישראל, העצה להתבטל לרצון השם יתברך על ידי שמברר האדם אצלו שגם בתוך ההסתרה יש חיות מרצון השם יתברך. וזהו ויגש אליו, להשם יתברך. וגם פי זה נקרא הגשה ליוסף, כי יוסף הוא הנקדה פנימית שיש מהשם יתברך, כמו שבארנו במקום אחר. ובאמת היה אז צר מאד ליהודה, כמו שאמר 'מה נאמר כו', והיה עצתו על ידי הגשה זו לפנימיות הדבר, כי לא הוסיף בבקשה זו, רק שתזרז כל הדברים לעצמו להיות מיושרין אצלו ולקבל רצון השם יתברך בשמחה (תרל"א):

פתוחי חותם

רבי יעקב אבישצ'רא זיע"א

השב בתשובה צריך לעשות מלקמה ביצרו ופיוס ותפלה

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוד פפרעה'. אפשר לרמוז על בעל התשובה דצריך ודוי וחרטה ועזיבת החטא, כמו שנגאמר (משלי כח יג) 'ומודה ועזב ירחם'. וכשמתודה מלב ומנפש, עקימת שפתיו הוי מעשה, ויחשב לו פקרבן, כמו שנגאמר (הושע יד א) 'ונשלמה פרים שפתינו', וזהו הסוד הגדול שעושה עמנו הקדוש ברוך הוא, דבדברים מתרצה לנו, כמו שנגאמר (סם) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה''. וזהו הרמז ויגש אליו יהודה, הגה רבותינו זכרונם לברכה דרשו (ב"ר צג ו) דהגשה משמשת לשלשה דברים, למלקמה ולפיוס ולתפלה, וזהו ויגש אליו יהודה, 'יהודה' הוא מי שהודה על עונו ורצה לתור בתשובה, ונגש להקדוש ברוך הוא בשלשה דברים, במלקמה ובפיוס ובתפלה.

בי אדני, כככול בי האדנות והממשלה, דמי מושל בי, צדיקים בתפלתם מבטלים כל גזרות קשות וממשיכים לישראל שפע טוב וברכות. וזהו ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפך בעבדך, שהצדיקים בתפלתם להבורא ברוך הוא מהפכים ממדת הדין למדת הרחמים ושללא יהא חס ושלום שום חרון אף.

אפס מי הם הצדיקים שתפלתם עושה פרי, אותם הדבקים תמיד בשמו הגדול והם בכחינת אין, ויראים ומדועזעים תמיד מפחד השם ומתדר גאווה, ויש להם פח לפעל בתפלתם ויראתם, מושל בי צדיק. ואיתא בגמרא 'פי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוד' (ירמיה י ט), אכל בישראל יש כמוד, מה הקדוש ברוך הוא מחיה מתים, גם צדיקים מחיים מתים, מה הקדוש ברוך הוא מוריד גשמים, גם צדיקים מורידים גשמים.

ואיתא בכתבי האר"ל שבחינת אין נקרא כ"ף, ובחינת יראה נקרא יו"ד. וזהו כ"ף, הצדיקים הם בבחינת כ"ף הנינו בחינת אין ובחינת יראה, הם כככול כמוד, מה הקדוש ברוך הוא מחיה מתים גם צדיקים מחיים מתים, מה הקדוש ברוך הוא מוריד גשמים גם צדיקים מורידים גשמים, וזהו כפפרעה, דפרעה הוא לשון התגלות, והכ"ף הוא בחינת אין, והצדיקים ממשיכים מבחינת אין להתגלות, וזהו כפפרעה, שמהכ"ף שהוא בחינת אין ממשיכים לפרעה, להתגלות, ותכלת ביד הצדיקים להמשיך מבחינת אין ליד התגלות כל הטובות וכל הברכות וישועות ונתמות:

שפת אמת

רבי יהודה ליב מגור זיע"א

העצה בעת צרה והסתרה פנים התבטלות לרצון הבורא

ויגש אליו יהודה, מלשון הודאה, והוא כל

מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ויאמר בי אדני, שהשם יתברך נביט בי, בתוך לבי, ויראה שיש שם עדן נקדה של אדני, כי אף שהרביתי לחטא, בלבי פנימה אני עדן מקשר אליך בעבדות אהבה. זהו באמור תפילת הצדיק, שאומר זאת בשם כל ישראל, שגם אם לא התנהגו כראוי, לא יביט השם יתברך על מעשיהם הרעים, אלא על הנקדה שהורה שבלב, ויראה שכלם מאמינים בשכר וענש, וכל חטאם נובע מהיותם אנוסים על ידי יצרם הרע. לכן ידבר נא עבדך דבר באדני ואל יחר אפך בעבדך, שהשם יתברך לא ילך עם בני ישראל במדת הדין וחרון אף, כי אף שהם בבחינת עבדך, בעבדים שאינם עושים רצונו של מקום, מכל מקום אם ילכו עמם בכעס ודין, לא ישפרו מעשיהם, וראייה לדבר כי כמוך פירעה, שגם במצרים, כשהיו ישראל משעבדים לפרעה, לא היטיבו דרכיהם. רק כשילכו עמם במדת החסד והרחמים, אז ישמעו בקול ה' וילכו בדרך הישר:

באר מים חיים

רבי חיים מצ'רנוביץ זיע"א

הצדיק מתפלל בשכרון לבו ואומר אמנם אין זה כבודך כלל שאקרא עבדך, מפל מקום מאחר שישראל אני תתקבל תפילתי

עוד ירצה באומר ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני, על פי אשר הארכנו בחבורנו סדורו של שבת פרוש מאמר נעים ומירות ישראל אנה ה' כי אני עבדך וגו' (תהלים קטו טז). ושרש הענין בקצור מפלג, בדרך משל למלך שיצא לטיל בשוקים וברחובות בעיר המלוכה שלו וכל השרים ועבדי המלך ויעצו פחות וסגנון הפרתמים עומדים אצלו מימינו ומשמאלו לבושים בגדי בוץ וארנמן, בגדים הנקרים הבאים ממדינות הרחוקות ואיי הים, וטבעות זהב על ידיהם עם כל מיני אבני קרן שהם וישפה המאירין ומביהקין מרחק לאלפים

המלחמה הוא שצריך לאזר מתניו מכאן ולהבא עם יצר הרע, הפייס הוא הודוי שמתודה לפני הקדוש ברוך הוא ומבקש ממנו למחל לו על מה שעבר עליו, התפלה, שמתפלל להקדוש ברוך הוא שיהיה בעזרו. וזהו ויגש אליו יהודה, זה שהודה על עונו נגש להקדוש ברוך הוא בשלשה דברים אלה. ומפרש קרא הודוי, ויאמר בי אדני, דהינו, בעל תשובה מתחרט לפני הקדוש ברוך הוא ומתודה ואומר 'בי אדני' עונות כף וכוף, דהינו 'אשמנו, בגננו' וכו'. 'ידבר נא עבדך דבר באדני', דהינו, התשובה שלי היא 'ידבר נא עבדך דבר', הוא הודוי והתרתה, פכתוב על ידי נביאך 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.

הקב"ה חי לעולם ואינו צריך להתנחם מיד

ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך פירעה. הפונה היא, דשם תנו"ה הוא רחמים ושם אלהים הוא דין, וכשהקדוש ברוך הוא עושה דין או חרון אף, הוא בשם אלהים. והנה 'כמוד' גימטריא 'אלהים'. והנה הקדוש ברוך הוא חי ונקים לעד, ואין מדתו במדת בשר ודם, שאם איש רוצה לעשות נקמה במי שעשה לו רעה, מתחרה לנקם תכף ומיד, שמא ימות הנוקם או הנקום ולא תצא מחשבתו לפעל, אבל הקדוש ברוך הוא חי ונקים לעד, והנקמה בידו לעולם אם לא ישוב האדם, לפיכך לא שיך בו שיתחרה לנקם מיד. וזהו ואל יחר אפך בעבדך לנקם מיד, 'כי כמוך', שהוא שם 'אלהים' המתחרה לנקם מיד. וכיון שאמה חי ונקים פפוע דמי, וזהו פירעה, מלשון פרעון:

שמע חיים

רבי קותיאל יהודה מצאנו זיע"א

באור דברי יהודה בדרך למוד זכות על עם ישראל שגדת לבם תמיד טהורה ויגש אליו יהודה, שנגש בתפלה לפני מלך

ש'ל עולם לומר ש'הוא מ'לך על ע'בדים כ'אלה ו'אלו ע'בדיו.

ואכן ל'צד ש'נשמות י'שראל ע'מוסים מ'ני ב'טן ו'נחצ'כים מ'תחת כ'סא כ'בודו י'תברך, ו'נדמו כ'זה ל'כן ה'נולד ב'בית ה'מ'לך מ'אמתו ו'עבדו ש'יליד ב'ית הוא ו'עבד מ'עת ה'נלדו, ו'ממילא כ'על כ'רחו ע'בד הוא, א'ם ש'אינו ר'אוי ל'עבוד ל'מ'לך ה'רי כ'ן א'מתו הוא ו'כנה ה'נולד ל'ה ע'בד מ'ילדותו הוא, ו'מה ש'אמת א'מת הוא א'ף ש'אינו ב'דרך א'רץ, ו'זהו א'מר ד'וד ה'מ'לך ע'ליו ה'שלוש ב'שכ'ירות ל'כבו 'אנה ה' כי א'ני ע'בדך', כ'לומר א'ני מ'בקש ו'מתחנן מ'אד מ'לפנ'יך ב'מה ש'אני ר'וצה ל'כנותי א'ליך ל'עבד ל'ך ל'עבוד ע'בודתך, כ'י א'ין ז'ה כ'בודך, ו'מה א'עשה, ש'הרי כ'ן א'מתך א'ני, כ'כן ה'נולד מ'אמתו ש'ל מ'לך ש'בעל כ'רחו הוא ע'בד ה'מ'לך א'ף על פ'י ש'אינו ר'אוי, ו'כן א'ני. ה'אמת הוא ש'אני ע'בדך, ו'קבל ה'אמת מ'מי ש'אמרו, ו'איך ש'אני ב'בחינה ה'בוזיה מ'כל מ'קום א'ני ר'וצה ל'עבוד אותך ל'עשות ע'בודתך כ'תורה ו'מצוות ש'הן כ'תרי כ'תרים א'ליך, ו'הג'ם ש'איני ר'אוי ל'עבודה זו, מ'כל מ'קום כ'ן א'מתך א'ני ו'אני מ'בקש מ'לפנ'יך ש'רצוני ל'היות ע'בד ל'ך לפ'י מ'דרגתי ו'בחינתי, ו'ע'ין ש'ם ש'האר'כנו כ'זה.

ו'הג'ה א'מרו חז"ל (ב"ר ז' ב' פ'סוק א'ני פ'רעה ו'בלע'דך ל'א י'רים ו'גו' (כ'ראשית מא מד), א'מר ר'בי ש'מעון כ'ן ל'קיש, ש'ני פ'רשיות כ'תיב ל'נו מ'שה כ'תורה ו'אנו ל'מדין מ'פ'רשת פ'רעה ה'רשע, י'דבר א'ל כ'ל ע'דת כ'ני י'שראל ו'אמרת א'להם ק'דשים ת'היו' (ויקרא י"ט ב'), י'כול כ'מוני ת'למוד ל'ומר 'כ'י ק'דוש א'ני ה' ו'גו', ק'דשתי ל'מעלה מ'קדש'תכם, ו'אנו ל'מדין אותה מ'פ'רעה ה'רשע, ו'יאמר פ'רעה א'ל י'וסף א'ני פ'רעה ו'גו', י'כול כ'מוני, ת'למוד ל'ומר 'אני פ'רעה', ג'דלתי ל'מעלה מ'גדל'תך, ו'כן 'ו'הי'ת רק ל'מעלה' (דברים כ"ט), י'כול כ'מוני ת'למוד ל'ומר 'רק', ג'דלתי ל'מעלה מ'גדל'תכם, ו'אנו ל'מדים וכו', עד כ'אן. ה'רי ש'מדבר'י פ'רעה א'נו ל'מדים ג'דלתו ש'ל ה'קב"ה ל'מעלה ל'מעלה.

א'מה ו'יותר, ו'ע'טרה כ'ראש'ם מ'הדר ו'מינ'פה כ'ל מ'יני ז'הבים ה'טובים מ'ההדרים, ו'מופ'יעים עד ש'מחש'יך ע'ין כ'ל כ'ריה ל'הביט א'ליהם, ו'שאר מ'יני ד'ברים ה'קרים א'שר ע'ליהם ש'אין ש'עור ו'ערך ל'הם, ו'זה ש'בח ע'בדי ה'מ'לך ו'יעצ'יו, א'כל ש'בח ה'מ'לך ו'לבוש'יו ו'כתרו ו'דאי א'ין ל'האמר ו'אין ל'הספ'ר מ'זיו ה'דרת י'פי ה'דר ז'יו פ'ניו ה'מאיר'ין, ו'בג'דיו ו'מלבוש'יו ו'אב'נים ה'טובות ה'קרים ש'אין ש'עור ו'ערך ל'הם.

ובתו'ף כ'ף כ'אשר הוא ע'ומד ע'ם כ'ל צ'בא'יו מ'מינו ו'משמאלו כ'א ע'ני א'חד ה'מס'בב על ה'פתחים ל'בוש ב'גדי ס'כות ה'מטל'אים ח'סר ל'חם, ו'משתח'נה א'ל ה'מ'לך ו'אומר לו ה'רי א'ני ע'בדך ל'עבוד אותך, ה'לא ו'דאי א'שר ל'צחק ו'חוכא ו'אטלול'א י'חשב כ'ע'יני ה'מ'לך ו'הש'רים, ו'הפל ו'ג'ערו בו ו'ישל'יכוהו ל'מרחוק ל'ומר מי א'תה ל'ומר ל'מ'לך ה'רי א'ני ע'בדך, וכ'י ז'ה כ'בוד ה'מ'לך ש'י'היה ל'שר ע'ליך ו'אתה ע'בדו, ה'לא כ'ל א'לה ה'עמ'דים ל'פנ'יו ע'בדיו ה'ם ו'אתה א'ינך ר'אוי ל'רחץ א'ת ר'גלי ע'בד א'חד מ'הן ו'מ'כל ש'כן ל'ומר ל'מ'לך א'ני ע'בדך.

והנמש'ל מ'ובן מ'אליו, כ'י מ'י ש'ע'יני ש'כ'ל לו, ו'מב'ין ק'צת ד'קצת לפ'י ע'רכו מ'עט מ'זעיר ג'דלת י'וצר כ'ראשית מ'לך מ'לכי ה'מלכים ה'קב"ה, כ'מה ע'בדים ו'מש'רתים יש לו כ'רוף הוא, ה'לא ד'ברים ה'קט'נים פ'חותי ה'ערך מ'ה ש'אנו ר'ואים כ'ע'ינינו מ'עבד'יו ו'מש'רתיו ה'ם ה'שמש ו'הי'רם ו'הכוכ'בים ו'הק'ייעים ו'כל ה'עולם ו'מלאו, ו'למעלה ל'מעלה מ'ה ש'יש א'לפי א'לפים ר'בוא ר'בבות כ'פות כ'פות מ'לאכי ה'שרת ה'מלאים ז'יו ו'מפיק'ין נ'גה, ו'מב'היק'ין ו'מאיר'ין כ'אורם ה'גדול ו'הרב עד א'ין ש'עור ו'ערך, ו'ג'דלת כ'ל א'חד א'ין ש'עור ל'מו, יש כ'מלא ה'עולם, ו'יש א'חד ש'יחזיק א'לף פ'עמים כ'מו ה'עולם ו'יותר וכו'. ו'נמצא א'יך י'וכל א'דם א'שר על ה'ארץ כ'שר ו'דם ע'פר ו'אפר ט'פה ס'רוחה ק'רוץ מ'חמר ל'ומר ל'א-ל ר'ם ו'נשא כ'זה ה'רי א'ני ע'בדך, ו'דאי ש'חם ו'שלוש י'רצה כ'מח'יך ח'ס ו'שלוש כ'מלכו

אָדוֹן וְאֵין אָנִי עֶבֶד לּוֹ וְעַקֵּר הָאָדוֹן אַתָּה אַתָּה
הוּא וְכוֹנְנֵתִי בַּקֹּדֶשׁ וְאֵלֶיךָ, וְנֹאנִי עֶבֶדְךָ בְּכָל
הַנְּאֻמָּה:

**אֲדֹנִי שְׂאֵל אֶת עֶבְדִּי לֵאמֹר הִישׁ לְכֶם אֵב אוֹ
אָח. וְנֹאמֶר אֶל אֲדֹנִי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקוֹ וְיִלְדוּ זְכוּרִים
קִטָּן וְאֲחִיו מֵת וְיִוָּתֵר הוּא לְבַדּוֹ לֵאמֹר וְאֲבִיו
אֲחָבוּ. וְתֹאמֶר אֶל עֶבְדֶּיךָ הוֹרְדָהוּ אֵלַי וְאֲשִׁימָה
עֵינָי עָלָיו (מִדּוּ י"ט-כ"א)**

פְּתוּחֵי חוֹתֵם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

זכותו של יצחק מוגינה על ישראל

אֶפְשָׁר לְרַמְזוֹ לְמַה שֶּׁדָּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵם
לְבִרְכָה (שבת פ"ט), דְּלַעֲתִיד לְבוֹא אוֹמֵר
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּנֵיךְ חֲטָאוּ,
אוֹמֵר לוֹ יִמְחוּ עַל קְדֻשַׁת שְׁמֶךָ. אוֹמֵר לִיעֲקֹב
גַּם בֶּן בְּנֵיךְ חֲטָאוּ, אוֹמֵר לוֹ יִמְחוּ עַל קְדֻשַׁת
שְׁמֶךָ וְכוּ'. עַד שֶׁאוֹמֵר לִיעֲזָקָה וְהוּא מְלַמֵּד זְכוּת
וְכוּ'. וְהֵגַה בְּכָל עֵת מִזְפִּירֵין יִשְׂרָאֵל עֲקֻבַת יִצְחָק,
וּבְזוֹכֹתָהּ מִתְבַּטְּלִים מֵעֲלִיהֶם גְּזוּרוֹת קְשׁוֹת וְרַעוּת,
נִמְצָא עֲכָשׁוּ זְכוּת יִצְחָק עוֹמְדָת בֵּין בְּגִלוֹת בֵּין
לְיוֹם הַדִּין, וְכֵינֵן שְׂגִלוֹי לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׂגֵם לְיוֹם הַדִּין זְכוּת יִצְחָק הִיא הַעוֹמְדָת, מִזְפִּירֵין
לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זְכוּתוֹ הַעוֹמְדָת בֵּין הַיּוֹם
בְּגִלוֹת בֵּין לְהַבָּא.

הקב"ה זוכר את מעשיו של יצחק ומרחם על ישראל

וְזָהוּ פְּנֵת הַפְּסוּקִים, יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְפָנָי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ גְּלוּתָם וְצָרָתָם
'אֲדֹנִי שְׂאֵל אֶת עֶבְדֶּיךָ הֵם יִשְׂרָאֵל, הַיּוֹשׁ לְכֶם
אֵב אוֹ אָח', דְּהֵינִי דְּלַעֲתִיד לְבוֹא לְיוֹם הַדִּין
אֵין בְּעוֹרְכֶם לֹא 'אֵב', שֶׁהוּא אֲבָרָהָם שְׂנֵקְרָא
'אֵב הַמוֹן', וְלֹא 'אָח', שֶׁהוּא יַעֲקֹב שְׂנֵקְרָא אָח
לְעִשָׂו, שֶׁהָיָה בְּשָׂאנִי אוֹמֵר לְהֵם בְּנֵיכֶם חֲטָאוּ,
הֵם אוֹמְרִים יִמְחוּ עַל קְדֻשַׁת שְׁמֶךָ. וְיִשְׂרָאֵל
מְשִׁיבִים וְנֹאמֶר אֶל אֲדֹנִי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקוֹן, שֶׁהוּא

וּבְזָה נְבִיא בְּבֹאוֹ הַפְּתוּב, כִּי נוֹדַע לְמַעֲמִיקִים
בְּחֻמְהָ אֲשֶׁר צִדִּיקִים הַגְּמוּרִים הַהוֹלְכִים
לְפָנָי ה' בְּהַשְׁגַּת הַחֻמְהָ וּמִדַּע יְדַבְּרוּ דְּבָרִים
בְּחֻמְתָּם אֲשֶׁר הַשׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע שֶׁהוּא מְדַבֵּר אֵלָיו
לְכַבּוֹדוֹ, וּלְכַבּוֹ לֹא בֶּן יִחְשַׁב, כִּי הוּא מְדַבֵּר בַּקֹּדֶשׁ
לְפָנָי מֶלֶךְ עוֹלָמִים בְּרוּךְ הוּא, וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא
אֶת נַפְשׁוֹ וְכוּ'. וְעַל בֶּן הַנְּגִה הַהוֹדָה בְּחִיר ה'
בְּבֹאוֹ אֶל בֵּית הַמְּלָכוּת לְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָי הַמֶּלֶךְ
שְׂאֵלוֹתָיו, וְדַאי אֲשֶׁר פְּנֵת לְבוֹ בְּאֵמַת הִיָּה בַּקֵּשׁ
לְמֶלֶךְ הָאֵמַת מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, וּמֵאֵתוֹ בְּקֵשׁ
וְשֵׂאֵל שְׂאֵלָתוֹ כִּי הוּא הַעוֹנֶה לְכָל שׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ,
לֹא אַחֲרָי, וּבִפְרָט בְּדַבְּרֵי הַנּוֹגַע לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר לִב
מְלָכִים בְּיַד ה' וְאֵינוֹ תְלוּי בְּבַחֲרֵתוֹ כְּלָל, וְדַאי
שֶׁרַק לְשִׁמּוֹת שֵׁם פָּנָי בְּקִשְׁתּוֹ, וְרַק שְׂאֵמֵר דְּבָרִים
שִׁסְבַּר מֶלֶךְ הָאֶרֶץ שְׂאֵלָיו הוּא מְדַבֵּר.

וְעַל כֵּן אָמְרוּ חַז"ל בְּאֵמֵרוֹ 'וַיִּגְשׁ' הַגִּישָׁה לְתַפְלָה
וְאֵין תַּפְלָה אֵלָּא בְּלִב, כִּי בְּלִבּוֹ הִיָּה מִתְפַּלֵּל
רַק לְמַקּוֹם לְבַד, וְעַל כֵּן הִתְחַלֵּל לְדַבֵּר לְפָנָי
אֲדוֹן הָעוֹלָם וְאָמַר 'כִּי אֲדֹנִי', כְּלוֹמֵר שְׂאֵנִי מְבַקֵּשׁ
מִלְּפָנֶיךָ בְּמָה שְׂאֵנִי מְכַנֶּה אוֹתְךָ לְאָדוֹן לִי שְׂאֵנִי
מֵהַמוֹסֵר, וְאֵךְ מָה אֶעֱשֶׂה וְעַל כְּרַחֲךָ אַתָּה אֲדֹנִי,
'יְדַבֵּר נָא עֶבְדְּךָ דְּבַר בְּאֵזְנֵי אֲדֹנִי', פְּרוּשׁ שְׂאֵנִי
אֲדַבֵּר דְּבַר שְׂאֵין לוֹ שׁוֹמֵעַ בַּקֵּשׁ וְרַק אֲזִי אֲדֹנִי, שְׂאֵין
אֲדָם אַחֵר מִבֵּין דְּבוּרֵי וְכוֹנְנֵתִי, וְדַבְּרֵי אֵלָּה יִקְנִסוּ
בְּאֵזְנֶיךָ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה. וְתַכְּף חֲזוֹר לוֹמֵר
בְּמָה שְׂאֵמֵר יְדַבֵּר נָא עֶבְדְּךָ שְׂכַנְהָ אֶת עֲצָמוֹ
לְעֶבֶד אֱלֹהֵי עוֹלָם שְׂאֵנִי רְאוּי לְזֶה, בְּקֵשׁ וְעֲנֵה
'וְאֵל יְחַר אַפְךָ בְּמָה שְׂאֵמְרָתִי עֶבְדְּךָ' אֲנִי שְׂאֵנִי
כְּדַאי וְהַגּוֹן לְזֶה לְרַב גְּדֻלְתְּךָ וְיִקְדֻשְׁתְּךָ, וְאִם
תֹּאמֵר מִנֵּין אֲנִי יוֹדַע גְּדֻלְתְּךָ וְיִקְדֻשְׁתְּךָ כָּל כֶּף,
הֲלֹא מֵעוֹלָם לֹא הֵייתִי בְּשִׁמּוֹת לְרֵאוּת עֲזָךְ
וּכְבוֹדְךָ, לְזֶה אָמַר 'כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה', שְׂמֵאֲנִי
שֶׁל פְּרַעֲהָ אֲנוּ לְמַדִּין אֲשֶׁר גְּדֻלְתְּךָ וְיִקְדֻשְׁתְּךָ הוּא
לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה וְנֹאנֵה לְקְדוֹשׁ פֶּאֶר מְקַדְּשִׁים הֵמָּה
עִירֵין קְדִישִׁין וְכָל צָבָא מַעַלָּה וְלֹא מֵאֵתִי בְּשֶׁר
וְדָם וְכוּ', עַל כֵּן אֲנִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ עַל
דְּבָרֵי עֶבְדְּךָ אֲנִי, כִּי הִתְקַרַּם לֹא יִגְנֶה לוֹמֵר דְּבַר
שֶׁהוּא בְּאֵמַת וּבְהַכְרַם בֶּן, וּבִפְרָט עִתָּה שְׂצִירֶיךָ
אֲנִי לוֹמֵר בֶּן לְפָנָי מֶלֶךְ הָאֶרֶץ, וּבְאֵמַת אֵין זֶה

שְׁלֹפֵי דַעַת יַעֲקֹב בָּאָה צֶרֶת יוֹסֵף (חִינּוּי רַעַה אֶבְלָתָהּ) מִפְּנֵי הַיּוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ (שְׁשֵׁם מִצְוִיּוֹת חַיִּית רַעוּת), וְכִמוּ כֵן פְּטִירַת רַחֵל נִגְרָמָה מִסַּבַּת הַיּוֹתָהּ 'בְּדֶרֶךְ' (רש"י לעיל לא לב), לְכֵן מֵהֵיחָד 'דֶּרֶךְ' סַכְנָה לְבִנְיָמִין, שֶׁהוּא מֵאוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה. מֵה שְׂאֵין בֶּן פֶּאֶן כְּשֶׁמְדַבֵּר בְּאִמְרַת בְּנֵי יַעֲקֹב, א"מ: הֵם הָרִי יָדְעוּ שְׁלִיּוֹסֵף לֹא נִגְרַם הַזֶּקַּק בְּשַׁל הַיּוֹתוֹ 'בְּדֶרֶךְ' [כִּי מֵה שְׁמִכְרוּהוּ – אֵינּוּ תְלוּי בַּמָּה שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ]. (וימה שְׂרַחֵל נִפְטְרָה בְּדֶרֶךְ – הָרִי זֶה א) מִקְרָה 'חִידִי, וּב) 'דֶּרֶךְ' הִיא רַק גֶּרֶם נוֹפֵף. וְאִם בֶּן לֹא יָכְלוּ לִזְמַר שֶׁהֶדְרֶךְ מֵהֵיחָד סַכְנָה לְבִנְיָמִין – וַיִּמְדוּעַ פְּחָדוֹ וְיַעֲזֹב אֶת אָבִיו וְמַת? עַל זֶה מְסַבֵּיר רש"י 'דוֹאֲגִים אָנוּ שְׂמָא כו': זֹאת אוֹמְרַת אֶף עַל פִּי שְׂאֵין הֶדְרֶךְ סַכְנָה וְדֵאִית, מִכָּל מְקוֹם הַיּוֹת וְסוּף כָּל סוּף 'אִמּוֹ בְּדֶרֶךְ מֵהָה', הָרִי זֶה מְסַפֵּיק לְעוֹרֵר דִּאָגָה 'שְׂמָא כו':

כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת הַנְּעַר מֵעַם אָבִי לְאִמּוֹ אִם לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלָיךְ וְחֻטְאֵתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים

(מד לב)

שׁוֹת חַיִּים שְׂאֵל

רַבֵּי חַיִּים יוֹסֵף דּוֹד אַזּוֹלַאי זִיע"א

דְּבָרִים חוֹצְבִים אוֹדוֹת דְּקָדוּקַת כָּל אוֹת בְּפִרוּשׁ רש"י

אם לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלָיךְ וְחֻטְאֵתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים. [ברש"י, וְאִם תֹּאמַר לְמָה אָנִי נִכְנַס לְתַגְרַי יוֹתֵר מִשְׂאָר אָחִי, הֵם כֻּלָּם מִבְּחוּץ, אֲבָל אֲנִי נִתְקַשְׁרָתִי בְּקֶשֶׁר חֲזָק לְהַיּוֹת מִנְדָּה בְּשִׁנֵּי עוֹלָמוֹת]. וְרֵאִיתִי לְרִשְׁב"ץ בְּחֻשׁבוֹתָיו (ח"ב סימן עב ח"ג סימן קפב) שֶׁחֲקַר, דְּרִש"י כְּתַב שְׁיִהְיֶה קָבֵל נְדוּי בְּב' עוֹלָמוֹת, וְאִם בֶּן אֵיךְ הָיָה בְּאֶרְבַּע אֲמוֹת שֶׁל יוֹסֵף וְאָחִיו כְּדַמּוֹכְחֵי קָרְאִי. וְהֶסְפִּים דְּהַעֲקָר הוּא שְׁלֹא נִתְנַדָּה אֲלֵא בְּעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּבִרְאשִׁית רַבָּה (צא ט), וְרִש"י אַגַּב שִׁטְפָא כְּתַב בֶּן.

זְקַן בְּיָמִים יוֹתֵר מֵאֲבָרְהָם, וְהוּא בְּעִזְרָנוּ, שֶׁהָרִי גְלוּי לְפָנֶיךָ שְׁעָתִיד לְלַמֵּד עֲלֵינוּ זְכוּת וּבִטְעָנָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. וְיוֹכְחוֹתָ גְדוֹלָה מְאֹד, שֶׁהָרִי כְּשֶׁהָיָה 'לֵלד זְקָנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת', שֶׁהוּא יִשְׁמַעְאֵל שֶׁהָיָה עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וַיֵּצֵא לְתַרְבוּת רַעַה, וְלֹא לְמַד מִמֶּנּוּ. וַיִּיְתָר הוּא לְבָדוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהֳבוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כב ב) 'אֵת בְּנֶךָ אֵת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּת אֵת יְצִיחֶךָ', וְאֶפְלוּ הֵכִי פִּשְׁט צִנְאוֹרוֹ עַל גְּבֵי הַמְּזוּבָח מִפְּנֵי כְבוֹדְךָ לְעִשׂוֹת רְצוֹנְךָ, וּמֵאוֹתָהּ שְׁעָה גְזַרְתָּ וְהִבְטַחְתָּ עַל עֲבָדֶיךָ כְּשֶׁמְזַכְּרִים לְפָנֶיךָ זְכוּתוֹ אֶתָּה מִבֵּיט בְּאֶפְרוֹ וְתִרְחַם עֲלֵיהֶם. וְזֶהוּ וְתֹאמַר אֵל עֲבָדֶיךָ הוֹרְדֵהוּ אֵלַי, דְּהֵינּוּ מִלְּשׁוֹן שְׁלִיחַ צְבוּר יָרַד לְפָנֵי הַתְּבָה, כְּלוֹמֵר, הַזְכִּירוּ וְהַעֲלוּ זְכוּתוֹ לְפָנֵי, וְאֵיךְ 'אֲשִׁימָה עֵינֵי עֲלֵיו', דְּהֵינּוּ עַל אֶפְרוֹ כְּאֵלוֹ מִנַּח לְפָנֵי, וּמִרְחַם עֲלֵיהֶם. וְכִינֵן שְׂפָף הִבְטַחְתָּנוּ וְזְכוּת יְצִיחֶךָ הִיא הַמְּגַנָּה עֲלֵינוּ, יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתִּזְכֹּר אוֹתָהּ לָנוּ בְּכָל שְׁעָה וְתִבְטַל מֵעֲלֵינוּ כָּל גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְרַעוּת, וְתַחֲיֵשׁ גְּאֻלְתָּנוּ וּפְדוּת נַפְשָׁנוּ:

וְנֹאמַר אֵל אֲדֹנָי לֹא יוֹכֵל הַנְּעַר לְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְמַת (מד כב)

לְקוּטֵי שִׁיחוֹת

רַבֵּי מַנְחֵם מִנְדֵּל מְלִיּוּבְבִיץ זִיע"א

הַמְּקוֹר לְדְבָרֵי רש"י שֶׁהִשְׁבָּטִים הִתְיָרְאוּ מִמָּה שֶׁאִמּוֹ מֵהָה בְּדֶרֶךְ וְלֹא מִכָּף שֶׁבְּדֶרֶךְ הִיא סַכְנָה

וְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְמַת. אִם יַעֲזוּב אֶת אָבִיו דוֹאֲגִים אָנוּ שְׂמָא יְמוֹת בְּדֶרֶךְ שֶׁהָרִי אִמּוֹ בְּדֶרֶךְ מֵהָה (רש"י). צָרִיךְ בְּאוֹר: מִנָּא לִיָּה לְחַלֵּק שְׁפַחַד הַשְּׁבָטִים הָיָה מִצַּד 'אִמּוֹ בְּדֶרֶךְ מֵהָה' וַיַּעֲקֹב פָּחַד מִצַּד זֶה 'שֶׁהִשְׁטָן מְקַטְרֵג בְּשִׁעַת הַסַּכְנָה' (רש"י לעיל מב ד).

וְהַבְּאוֹר: מֵה שְׁפַחַד יַעֲקֹב 'שֶׁהִשְׁטָן מְקַטְרֵג בְּשִׁעַת הַסַּכְנָה', הַפְּנֵה בְּזֶה: פִּינּוּן

הִיָּה גְדוֹל מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רז"ל עַל פְּסוּק 'וְהִנֵּה נֶעַר בּוֹכֶה' שֶׁהִיָּה יָלֵד קֶטָן וְקוֹלוֹ גְדוֹל כְּנֶעַר, וְחִקְרָה בְּדַעְתָּהּ לָמָּה בּוֹכֶה בְּהִרְמַת קוֹל כִּזְהוּ שֶׁאֵינוֹ כְּפִי מִזֶּגֶז וְכִמּוֹתוֹ, וְלִכְפֹּף אֶמְרָה 'מִלְּדֵי הָעֵבְרִים זֶה', שֶׁהֵם בּוֹכִים עַל צָרָתָם וְקוֹלוֹ מְעֻרָב בְּקוֹלוֹת יְלָדֵי הָעֵבְרִים, וְהוּא צוֹעֵק לֹא רַק בְּעֵדוֹ אֲלָא בְּעֵד כָּל הָעָם וְלִכְפֹּף קוֹלוֹ גְדוֹל, עכ"ד.

וְכֵן הֶעֱנָן פֶּאֶן, כְּשֶׁבָּא יוֹסֵף הַצַּדִּיק עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם לְהִתְנוּעַע אֶל אָחִיו אֲשֶׁר מְכַרְוהוּ, רָאָה בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַיְסוּרִין הַקְּשִׁים וְהַמְרִים שֶׁעֲתִידִין אָחִיו לְבִכּוֹת עֲלֵיהֶם בְּזִמְנֵן עֲשָׂרָה הַרְוֵגֵי מְלוּכָה שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים חֲלָקִים שֶׁל אָחִיו בְּהֵם, וְלִכְפֹּף הִיָּה עֲתָה קוֹל בְּכִיתוֹ קוֹל גְדוֹל מְאֹד, כִּי בְּכִי שֶׁל אָחִיו שֶׁעֲתִידִין לְבִכּוֹת בְּזִמְנֵן עֲשָׂרָה הַרְוֵגֵי מְלוּכָה שֶׁבָּכוּ בְּמִרוֹם שְׁבִטֵי יַעֲקֹב, נִחְעָרַב עִם בְּכִיתוֹ שֶׁצִּיר בְּדַעְתּוֹ קוֹלוֹת הַבְּכִי שֶׁל אָחִיו, וְלִכְפֹּף הַרִים קוֹל בְּכִיתוֹ בְּיֹתֵר כְּנִגְדַּת כָּל הַבְּכִיָּה שֶׁל אָחִיו, וְלִזְהוּ הִיָּה הַקּוֹל גְדוֹל וְרָם כֹּל כֶּף עַד שֶׁשָּׁמְעוּ אוֹתוֹ מְצָרִים וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲזָה. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר 'וַיִּתֵּן אֶת קוֹלוֹ עֲתָה 'בְּבְכִי' שֶׁל אָחִיו שֶׁעֲתִידִין לְבִכּוֹת לְעִתִּיד וְנִתְעָרְבוּ זֶה בְּזֶה, וְהִיָּה גְדוֹל וְרָם עַד גְּדַר שֶׁשָּׁמְעוּ מְצָרִים וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲזָה:

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחִיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא יָכֵלוּ אָחִיו לְעַנּוֹת אוֹתוֹ כִּי נִבְחָלוּ מִפְּנֵיו (מַה א)

שֵׁם מְשׁוּאָל

רבי שמואל מסוכטשוב זי"ע"א

הַשְּׁבִטִים נִבְחָלוּ מִכֶּף שֶׁלִּפְנֵי רַגְעַ הִיָּה יוֹסֵף נִרְאָה לָהֶם כְּאִדָּם פְּשׁוּט וּלְפָתַע קָרוֹ אוֹר פְּנֵיו מִקְדָּשָׁתוֹ

וַיֵּאָדָּא יָכֵלוּ אָחִיו לְעַנּוֹת אוֹתוֹ כִּי נִבְחָלוּ מִפְּנֵיו, וְלֹא נֶאֱמַר מִמֶּנּוּ, נִרְאָה ד'מִפְּנֵיו' דְּיִיקָא, הִיָּנוּ דְעַד כַּה שֶׁהִסְתִּיר עֲצָמוֹ מִהֶם הִסְתִּיר עֲצָמוֹ גַּם בְּמִרְאֵית פְּנֵיו, אִף שֶׁחֲקַמַּת אִדָּם תָּאִיר פְּנֵיו, וּבְכִי סִפֵּק שֶׁהָיוּ פְּנֵיו מְאִירִים מְאֹד כְּעֵין מַעֲשָׂה

זוֹ הִיא שֶׁקָּשָׂה עַל מְאוֹר הַגּוֹלָה רש"י אֲשֶׁר יוֹשֵׁב עַל כָּל טַפַּת דְּיוֹ יוֹשֵׁב עֲלֶיהָ שֶׁבְּעָה נְקִיִּים, וַיְהִי הַקַּצֵּר אֲמִיץ, וַיִּמְדַּקְדֵּק אֶפִּילוֹ עַל אוֹת אַחַת פִּמְפֶּרְסֶם, וְאִיף הִכָּא שִׁינְתּוֹ מִדְּתוֹ"ו שֶׁל שְׁלֵמָה וְכַתֵּב שֶׁקָּר חֵס וְשְׁלוֹם. וְאִין סִפֵּק כִּי כָל דְּכָרֵיו אֲמַרֵי צָדֵק, וְאֶפִּילוֹ אוֹת אַחַת יִסְוֶדְתוֹ בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ רז"ל. וְעֵינֵן לֹא רָאֵתָה שֶׁאָמְרוּ כֵּן בְּמִדְרָשׁ רז"ל בְּיַלְקוּט. וּבְכָר נִמְצָא דְּהִכִּי אֵימְרָה בְּיַלְקוּט בְּדְכָרֵי רש"י, שֶׁקָּבֵל נְדוּי בְּשִׁנֵּי עוֹלָמוֹת, וְיָדוּעַ דְּהִפְיַלְקוּט הוּא מִמִּדְרָשֵׁי רז"ל כְּכַתְּבָם וְכַלְשׁוֹנָם, וּבְחֵר רש"י בְּזֶה שֶׁהוּא פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָּא (ח"א סימן עא אות א):

וַיִּתֵּן אֶת קוֹלוֹ בְּכִי וַיִּשְׁמְעוּ מְצָרִים וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲזָה (מַה ב)

עוֹד יוֹסֵף חַי

רבי יוסף חיים ממגדד זי"ע"א

יוֹסֵף הַצַּדִּיק הַגְּדִיל אֶת בְּכִי עַל עֲשָׂרָה הַרְוֵגֵי מְלוּכּוֹת / מַעֲשָׂה בְּחֵכֶם שֶׁהִתְצַבַּב לְפָנֵי הַמּוֹלֶכֶה

וַיִּתֵּן אֶת קוֹלוֹ בְּכִי וַיִּשְׁמְעוּ מְצָרִים וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲזָה. קָשָׂה הָיוּ לִיָּה לְמִימַר וַיִּשְׂא קוֹלוֹ וַיִּבְכֶּה, וְיֵמָה זֶה אוֹמְרוֹ 'בְּבְכִי', דְּמִשְׁמַע דְּקֹאֵי עַל בְּכִי יָדוּעַ. וְנִרְאָה לִי בִס"ד עַל דְּרָף מַה שֶׁכַּתְּבוּ בְּשֵׁם הַרְבֵּ אַרְיָה לִיב ז"ל עַל פְּסוּק 'וַתִּרְאֶהוּ אֶת הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה וַתַּחַמְלֵ עֲלָיו וַתֹּאמֶר מִלְּדֵי הָעֵבְרִים זֶה', מִשְׁמַע מִחֲמַת בְּכִיתוֹ הַפִּירָה בּוֹ שֶׁהוּא מִלְּדֵי הָעֵבְרִים, וְיִמְהִיבֵן נוֹדַע לָהּ זֶה, וַיִּפְרַשׁ דְּפַעַם אַחַת יָצָאָה פְּקוּדָה מֵאֵת הַמְּלָכָה עַל גְּרוּשׁ הַיְהוּדִים מֵאֶרֶץ בְּעַהֲמַעַן, וְשִׁלְחוּ הַיְהוּדִים חֲכָם מִפְּרֶסֶם כִּי יִלָּךְ וַיְדַבֵּר עִם שַׂר הַפְּנִים עַל הַדְּבָר הַזֶּה, וַיָּבֵא אֵלָיו וַיִּתְחַנֵּן וַיִּרַד בְּכִי עַד כִּי הַגְּדִיל קוֹלוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ הַשַּׁר מַה זֶה הִרְמִימוֹת קוֹלְךָ, וַיַּעֲנֶהוּ קוֹלֵי מְעֻרָב בְּקוֹלוֹת יְלָדֵי הָעֵבְרִים הַצּוֹעֲקִים לְעֻזְרָה, הֵם אֲחֵי בְּנֵי עַמִּי. וְכֵן הֶעֱנָן פֶּאֶן, הִיא רָאֵתָה קוֹל בְּכִיתוֹ

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אִבִּי חַי וַיֹּאמְרוּ יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה

(מה ג-ד)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

יוסף הצדיק הראה לשבטים שמתנהג עמיהם מנהג אחים

'אָנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם וְגו'. טעם שחזר לומר פעם שניה 'אני יוסף', לצד שראה שלא ענוהו, חשש לשני דברים: האחד, שפחדו ממנו ולא יכלו להשיב, 'כבשת גנב כי ימצא' (ירמיה ב כו). והשני שלא האמינוהו שהוא יוסף. לזה אמר, כנגד צד היראה שאתם יראים ונבהלתם, לא תחשו לדבר, כי 'אני יוסף אחיכם', פרוש, מתנהג עמכם במדת האתנה וכאלו לא היה הדבר ההוא. גם סמך לומר 'אחיהם אשר מכרתם', לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האתנה ממני. וכנגד צד הצדקת הדבר שהוא יוסף, אמר להם דבר שבו יצדיקו בסימן מכה כי הוא זה, באומרו 'אשר מכתם אתי מצרימה', ודבר זה לא ידעו אדם, ואפילו נביא (תנחומא וישב ב), אם לא שתאמר ודאי גמור כי הוא זה יוסף:

וַעֲתָה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יַחַד בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֱלֹמִים לַפְּנֵיכֶם

(מה ה)

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מסווסב זיע"א

על אף שברון הלב מהעברה יש לעשות התשובה בשמחה

יַעֲתָה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יַחַד בְּעֵינֵיכֶם. ולכאורה הלשון כפול. וגש לומר על הדרך זה, דהנה ידוע שאף על פי שצריך האדם להיות לו לב נשבר אף על פי כן צריך להיות בשמחה,

הנתן צדיקתא (רשי"י סנהדרין לא:), ועוד שהיה זיו איקונין של יעקב דומה לו, ושופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון, מכל מקום לא הפירו בו מאומה והיה נדמה להם רק כאיש חכם מחכמי האמות ולא יותר. ובדאי לא נקל הוא להסתיר עצמו כל כך, ומכל שכן בפני אנשים חכמים וצדיקים כמו השבטים שבדאי היו מבינים בצורת הפרצוף, ועל כן כשהתודע עצמו להם היו כל האורות שבפניו בוקעים עוד יותר, כטבע כל דבר העצור כשהתפרץ לצאת בוקע ויוצא בכח גדול מאד והיו פניו בודאי נוראים מאד, ובזה נבהלו מפניו דייקא. ולשון נבהל הוא כמו עומד משומם ומתפעל לאמר מה זאת, לפני רגע היה נראה כאיש פשוט, וכמו רגע נהפך למראה מלאך ה' נורא מאד, ומזה הבינו עד כמה טעו בו בעת שמכרוהו, שחשבוהו למחזיק מיתה והנה הוא איש רם ונשא וגבה מאד, והיה העולם חשף בפניהם שלאיש כזה עשו מה שעשו, עד שלא יכלו לדבר ולא היה להם מצח להרים ראש. ובזה יש לפרש פני שבת נקבלה, והבן.

הבושה הגדולה שתהא לכל אדם לעתיד לבוא כשיתגלה כבוד מלכותו

וזה שאיתא במדרש (פרשה צג) אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה וכו', יוסף קטנן של שבטים וכו' לכשיבא הקדוש ברוך הוא ויזכית כל אחד ואחד לפי מה שהוא שנאמר אוכיחך ואערכה לעיניך על אחת כמה וכמה. והינו שלעתיד שיתגלה כבוד ה' ויראה כל אחד בעיניו שמלא כל הארץ כבודו, והוא רואה ומביט מאזין ומקשיב לכל תנועה קלה ומחשבה שבלב האדם, יזכור כל אדם למי עוללתו כה, ובפני מי עשיתי מה שעשיתי. וזה שכתוב 'אוכיחך ואערכה לעיניך' (תהלים נ כא), הינו שאין אומר ואין דברים, רק שיהיה נערך לפני כל איש ואיש ומעצמו יראה ויבין מה עשה, בודאי הבושה ידבא לארץ חיתו ולא ישאר עוד לא פה לדבר ולא מצח להרים ראש (תרי"ב):

לְפָרֵשׁ עַל פִּי מַאֲמָרָם ו'ל' (ב"ר כא ו) אֵין וְעַתָּה אֵלֶּא תְּשׁוּבָה, דְּהֵנָּה כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, אַף עַל פִּי כֵן הוּא מִצַּר וְדוֹאֵג מֵאֵד עַל הָעֲבָרָה שֶׁעָשָׂה, שְׂאָף עַל פִּי שְׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, מִכָּל מְקוֹם עֹבֵר עַל רְצוֹן הַבּוֹרָא? תַּבְּרַף שָׁמוּ. לְזֶה אָמַר וְעַתָּה, הִינּוּ אִם עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה בְּאֵמֶת, אֵל תַּעֲצֹבוּ וְגו', כִּי יֵשׁ לַחֲשֹׁב שֶׁהֵעֲבָרָה רַחֲמֵנָא לִיצְלָן שֶׁעָשָׂה הִיזָה לְסִבָּה, שְׁנוּדַע שֶׁלְּפַעֲמִים אֵיזָה נִשְׁמָה בַעֲמֵקֵי [הַקְּלִיפּוֹת] וְאֵיזָה יְכוֹלָה לִצְאֹת מִשָּׁם, וּבִסְבֵּת זֶה שֶׁעָשָׂה הֵעֲבָרָה רַחֲמֵנָא לִיצְלָן הוֹצִיא הַנְּצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת מִשָּׁם, דְּכִשְׁחֹזֵר בְּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה מוֹצִיא גַם הַקְּדוּשָׁה שֶׁהָיָה מְבַלְעַ שָׁם, וְזֶהוּ 'כִּי לְמַחְזָה שְׁלַחְנִי אֲלֵקִים לְפָנֶיכֶם':

וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה (מה ו)

מאזר ושמש

רבי פלונגימוס קלמן עפשטיין זיע"א

המכניע עצמו אפילו לקטן ממנו מוחלים לו כל עוונותיו

ו'וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה'. יֵשׁ לְדַקְדֵּק כִּי הַשְּׁלֵשָׁה תְּבוּת 'לְשׁוּם לָכֶם שְׂאֵרִית בְּאַרְצְךָ' הִיא כְּמוֹ מִיתָר לְגַמְרִי, כִּי הִיָּה דִי כְּשִׂיאֵמֶר ו'וישלחני אלהים לפניכם להחיות לכם וגו'. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ, דְּהֵנָּה כָּל הַמַּשָּׂא וּמִתָּן שֶׁל הַשְּׂבָטִים שֶׁהָיָה עִם יוֹסֵף, מִחֲמַת שֶׁהָיָה דְּרֹעַ לְהֵם שְׂיִהְיֶדָה הוּא הַמְּלֶךְ וְסִבְרוּ שְׂיוֹסֵף רוֹצֵה לְהִיּוֹת מוֹלֶךְ עֲלֵיהֶם וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלוֹ עֲלֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִחֲמַת שְׂיִדְעוּ שְׂיִהְיֶדָה הוּא הַמְּלֶךְ, אָבָל בְּאֵמֶת הָיָה שִׁקְב"ה הוּא סִבֵּת כָּל הַסְּבוֹת וְסִבֵּב שֶׁבַעֲל פְּרֻחִים יִשְׁתַּחֲוּוּ לְיוֹסֵף, וְהָיָה צְרִיכִים כָּלֵם לְהִיּוֹת נִכְנָעִים כָּל יְמֵיהֶם לְיוֹסֵף.

וְזֶהוּ דְּרֹעַ מַה דְּאֵיתָא בְּגַמְרָא (ראש השנה זי). נִשְׂא עוֹן כו' לְשְׂאֵרִית נִחְלָתוֹ' (מיכה ז יח)

עַל דְּרָף אֲמָרָם ז"ל (חובות הלכות שער הפרישות פ"ד) הַפְּרוּשׁ צִהְלָתוֹ בְּפָנָיו וְאָבָלוּ בְּלִבּוֹ, וְזֶהוּ פְּרוּשׁ הַפְּסוּק (תהלים א) 'לְמַנְצַח מְזֻמּוֹר לְדוֹד בְּבֹא אֵלָיו נִתֵּן הַנְּבִיא בְּאֶשֶׁר בָּא אֵל בֵּת שְׁבַע', פְּרוּשׁ דְּהֵנָּה יְדוּעַ (ראה פסחים ק"י) שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר מְזֻמּוֹר מוֹרָה עַל רוּחַ הַקְּדוֹשׁ וְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ בָּאָה מִתּוֹךְ שְׂמִתָּה עַל דְּרָף הַכְּתוּב (מלכים ב' ג טו) 'וְהָיָה כִּנְגֹן הַמְּנַגֵּן וְתַחֲי עֲלָיו יד ה''. וְהַשְּׂמִיעֵנוּ הַכְּתוּב שֶׁבְּשַׁעַה שָׂבָא אֵלָיו נִתֵּן הַנְּבִיא לְעוֹרְרוֹ לְתְּשׁוּבָה הָיָה שְׂרׁוּי בְּשְׂמִתָּה כְּמוֹ בְּשַׁעַת הָעֲבָרָה, כִּי אֶפִּילוֹ בְּתְּשׁוּבָה הַצְּרִיכָה לְהִיּוֹת בְּלִבּ נִשְׁפָּר עַל כָּל פְּנִים צְרִיף לְהִיּוֹת בְּשְׂמִתָּה, וְעַל יְדֵי הַשְּׂמִתָּה שׁוֹרָה עֲלָיו רוּחַ הַקְּדוֹשׁ. וְזֶהוּ 'לְמַנְצַח מְזֻמּוֹר לְדוֹד גו', פְּרוּשׁ שֶׁשְׂרָה עֲלָיו רוּחַ הַקְּדוֹשׁ הַבָּאָה מִתּוֹךְ שְׂמִתָּה כְּשֶׁעָשָׂה שָׂבָא אֵלָיו נִתֵּן הַנְּבִיא לְעוֹרְרוֹ לְתְּשׁוּבָה, כִּי הָיָה כָּל כֶּף בְּשְׂמִתָּה כְּמוֹ בְּשַׁעַת הָעֲבָרָה, וְזֶהוּ 'בְּאֶשֶׁר בָּא אֵל בֵּת שְׁבַע'.

וְזֶהוּ וְעַתָּה אֵל תַּעֲצֹבוּ, פְּרוּשׁ אֵין וְעַתָּה אֵלֶּא תְּשׁוּבָה (ב"ר כא ו), וּפְרוּשׁוֹ אַף שְׂאֵתֶם עֲכָשׁוּ בְּגִדְרֵי הַתְּשׁוּבָה אַף עַל פִּי כֵן 'אֵל תַּעֲצֹבוּ, וְאַף שֶׁהַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּלִבּ נִשְׁפָּר, אַף עַל פִּי כֵן צְרִיף לְהִיּוֹת בְּשְׂמִתָּה וְלְהִיּוֹת הַשְּׂמִתָּה שְׂרׁוּי בְּפָנָיו כְּמוֹ הַפְּרוּשׁ הַנ"ל, וְזֶהוּ 'וְאֵל יַחַר בְּעֵינֶיכֶם', וד"ל. אָבָל לְשִׂמַח בְּעִבּוּדֵת וְתַבְּרַף שָׁמוּ הוּא לְהַפְּךָ, אַף עַל פִּי שֶׁפָּנָיו נְרָאִים וְעַפִּים עַקֵּר הַשְּׂמִתָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּלִבּ, כִּי עַקֵּר הַשְּׂמִתָּה תְּלוּיָה בְּלִבּ, עַל דְּרָף הַכְּתוּב (תהלים קה ג) 'יִשְׂמַח לֵב מִבְּקִשֵׁי ה'', 'פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָאֵל מִשְׂמַחֵי לֵב' (שם יט טו) וְכִיּוֹצֵא בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת, וד"ל:

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאווא זיע"א

בעל תשובה גאל נשמות מהקלפוט

וְעַתָּה אֵל תַּעֲצֹבוּ וְאֵל יַחַר בְּעֵינֶיכֶם וְגו' כִּי לְמַחְזָה שְׁלַחְנִי אֲלֵקִים לְפָנֶיכֶם. יֵשׁ

איתי אֱלֹקִים) וְלֵאדֹון לְכֹל מִצְרַיִם שְׁפָרְסָם שָׁם
אֲלֵהוּתִי, עַד כָּאן דְּבַרְיִי וּשְׁפַתִּים יִשָּׁק:

**וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אַחֵי בְנֵימִין כִּי פִי
הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם (מח יב)**

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

מה ההוכחה שהראה להם שהוא מהול
והלא יתכן שהוא ישמעאלי

כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאוּת וְעֵינֵי אַחֵי בְנֵימִין. פִּרְשׁ
רש"י ז"ל הִרְאָה לָהֶם שֶׁהוּא מְהוּל. וְהַמְדַבְּרִי

וְהַמְפָּרְשִׁים הַקָּשׁוּ, מֵה זֶה הָאוֹת, שְׁמָא הוּא
עֲרַבִי אוֹ גִבְעוֹנִי אוֹ אֶחָד מִבְּנֵי קְטוֹרֶה מְהוּל.
וְעַל פִּי פְּשׁוּט נוֹכַח לוֹמַר עַל פִּי הַמְבַאֵר בְּזֵהר
הַקְּדוֹשׁ לָךְ (דף צה) דְּעַל יְדֵי הַמְלָא נִשְׁלַם צוּרַת
'ש-ד' בַּתְּמוּנַת הָאָדָם, עֵינֵי שָׁם, וְמֵה גַם עַל
הַצַּדִּיק יְסוּד עוֹלָם, וְהַמּוֹהֵל הִיָּה יַעֲקֹב אָבִינוּ
עָלִיו הַשְּׁלוֹם, אִף לְהַמְדַבֵּר שְׁנוֹלֵד מְהוּל, עַל
כָּל פָּנִים הַטּוֹפֵת דָּם בְּרִית הוּא בְּמָקוֹם חֲתוּף
וּפְרִיעָה לְהַשְׁרוֹת שָׁם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלָיו
וּכְנ"ל, וְזֶה שֶׁהִרְאָה לְהַשְׁכֵּטִים שֶׁהוּא מְהוּל
וְשָׂרָא עָלֶיהָ שְׁמִיָּה דְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, מֵה
שְׂאִי אֶפְשָׁר בַּעֲכוּ"ם מְהוּל, וְדו"ק. וְעַל יְדֵי זֶה
מִמְלֵא מוֹבָן כִּי דְבוּרוֹ הִיָּה בְּקִדְשָׁה וּבְטַהֲרָה,
כִּי בְרִית הַלְשׁוֹן מְכוּן כְּנֶגֶד בְּרִית הַמַּעוֹר כְּמַבְאֵר
בַּסֵּפֶר יְצִירָה וּבַסֵּפֶרִים הַקְּדוּשִׁים, וְזֶה 'כִּי פִי
הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם' בַּלְשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ.

כְּשִׁמְעִיגָה הַיְשׁוּעָה לַפְתַּע רֹאֵה הָאָדָם
שְׁהַיְשׁוּעָה עֲמֻדָה לְנֶגֶד עֵינָיו וְלֹא רָאָה
אוֹתָהּ

**וְאוֹרְיִ נוֹכַח לוֹמַר, כִּי מְבַאֵר בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (פ'
ירא) פְּסוּק וַיִּפְקַח אֱלֹקִים אֶת עֵינֵיהָ,
אָמַר רַבִּי בְנֵימִין הַכֹּל בְּהִזְקַת סוּמִין עַד שֶׁהֵאִיר
לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עֵינֵיהֶם. הֶעֱנָן, כִּי
הַכֹּל הוּא מֵה' וּבְהַשְׁגָּחַתוֹ הַעֲלִינָהּ וְה' כָּל צַעֲדָיו**

מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא לְשִׁאֲרֵי נִחְלָתוֹ וְלֹא לְכֹל נִחְלָתוֹ,
וּמִתְרַץ הַגְּמָרָא לְמִי שְׁמָשִׁים עֲצָמוּ כְּשִׁירִים לְזֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲבִיר עַל כָּל פְּשָׁעָיו, וְזֶה
אִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לְשׁוֹם עֲצָמוּ כְּשִׁירִים גַּם כְּשֶׁהוּא
בְּעֲצָמוֹ נִכְנָע, וּבַפְּרָט כְּשֶׁהוּא אָדָם גְּדוּל וּמִכְנִיעַ
אֶת עֲצָמוֹ לְפָנֵי קָטָן מִמֶּנּוּ וְעוֹשֶׂה עֲצָמוּ כְּשִׁירִים
אֲצֵל הַקָּטָן, אִזִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲבִיר עַל
כָּל פְּשָׁעָיו. וְזֶהוּ שְׂרָמְזוֹ לָהֶם יוֹסֵף וַיִּשְׁלַחֲנִי
אֲלֵהֶם לְפָנֵיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאֲרֵי, רָצָה לוֹמַר
'לָכֶם' דִּיּוּקָא, לְעֲשׂוֹת עֲצָמֵיכֶם כְּשִׁירִים לְפָנֵי
שְׁתֵּיהֶוּ נִכְנָעִים לְפָנָיו וְעַל דִּי זֶה יְהִיָּה לָכֶם
תְּקוּמָה 'לְהַחֲיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְּדוּלָה' רָצָה לוֹמַר
שְׂעִבְרֵי ה' עַל פְּשָׁעֵיכֶם לְעוֹלָם הַבָּא, וְזֶהוּ הַפְּלִיטָה
גְּדוּלָה, וְק"ל:

**מִהָרוּ וְעָלוּ אֶל אָבִי וְאִמְרַתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵי
יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֲלֵהִים לְאָדוֹן לְכֹל מִצְרַיִם רְדָה אֵלַי
אֶל תַּעֲמֹד (מח ט)**

אִמְרֵי יוֹסֵף

רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

יוסף הצדיק בשם ליעקב אבינו שהמשיך
דרך האבות לפרסם אלקותו יתברך גם
במצרים

**שְׁמֵנִי מִשֵּׁם הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְרוֹזְזִין
זצ"ל שְׁדַקְדַּק עַל מֵה שֶׁשְּׁלַח יוֹסֵף
לְיַעֲקֹב 'שְׁמֵנִי אֱלֹקִים לְאָדוֹן לְכֹל מִצְרַיִם', וְכִי
מִזֶּה יִגִּיעַ שְׁמִחָה לְיַעֲקֹב שֶׁבָּנוּ מִשָּׁל עַל שְׁחָרִים
עֲרֵלִים טְמֵאִים. וּפְרַשׁ, דִּהִנֵּה בְּאַרְצָן כְּנַעַן שְׁדָרוּ
שָׁם אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, כִּכְר נִתְפָּרְסָם עַל יָדָם
שִׁישׁ אֱלֹהֵי עוֹלָם מִשָּׁל וּמִנְהִיג כְּרַצוֹנוֹ כָּל
הַכּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת וּמִשְׁדַּד הַמַּעֲרֻכוֹת וְלוֹ לְבָדוּ
צָרִיכִין לְעַבֹד, אָבֵל בְּאַרְצָן מִצְרַיִם לֹא יִדְעוּ מִזֶּה
וְהָיוּ עוֹבְדִים לַמַּזְלוֹת, וְכֹאשֵׁר בָּא יוֹסֵף וְנַעֲשֶׂה
רֹאשׁ הַתַּחֲוִיל לְפָרְסָם הַדְּבָר וְצִוָּה לָהֶם הַמְּהוּל.
וְזֶה פְּרוּשׁ הַפְּסוּק, 'כֹּה אָמַר (היא הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה
הַנִּקְרָאתָה כֹּה) בְּנֵי יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֱלֹקִים' (הֵינִי שְׁעֵשֶׂה**

על צואריו, ופרש רש"י שעל המקדשות שעתידים להיות בקליקה ולהתבר בכו. ונבין נא, הא גם באחיו כתיב 'ויבך עליהם' ולא פרש רש"י שעל חרבן המקדשות בכה. אכל במסכת ראש השנה (דף כ"ח) על מצוות לאו להנות נתנו פרש רש"י אלא לעל על צואריהם נתנו, וזה הרמז שבכו על על המצוות הסר בשעת חרבן.

על כל איש ישראל יש על בצוארו, שפזאת ופזאת מברח הוא לעשות בתורה ומצוות בכל יום, גם מחשבתיו ודבוריו יהיו בקדשה ואפילו בשעה שיש לו מניעות גם כן מתחזק בשביל העל שבצוארו, מה שאין כן בשבא עת חרבן שהצרות מתגברות מאד, וכל קדש מישראל נתרב חס ושלום, אז לא רק מה שאין נותנים להם לעשות אינם עושים, רק בכלל העל סר מעליהם חס ושלום מגדל הצער והשברון, ועל זה בכו זה על זה על צואריהם [חסר העל] שבשעת חרבן, לכן באחיו שלא כתיב שנפלו על צואריהם לא פרש רש"י שבכו על החרבן.

יעקב אבינו הראה ליוסף שהעצה להניח היא מסירות נפש

ונה הרמז גם הלאה ביוסף שנפל על צוארו של יעקב, ויעקב לא נפל על צוארו של יוסף ופרש רש"י שקרא קריאת שמע. ונודעת הקשיא בספרי כבוד קדשת אבי אדוני מורי הרב הקדוש זצוק"ל למה דוקא בשעה זו קרא קריאת שמע, ולמה לא קרא יוסף קריאת שמע אז. ולהניח בין שגם כן כתיב ויפל על צוארו מרמז גם כן להניח ליוסף בכה על העל שבצוארו, הינו שישראל באים עתה לגלות מצרים, ואיך יקומו על המצוות אשר בצוארם, והראה לו יעקב אבינו קריאת שמע פשוט במסירות נפש. וגם כי איתא בספר הקדוש מאור ושמש שהאיש שאומר בבקר קריאת שמע בתקונה, אז עבודתו את ד' שבכל היום עולה בתקונה:

יספר, וכשנגזר איזה צער חס ושלום על אדם מישראל, אז אף כשההצלה מהצער עומד לנגד עיניו, אף על פי כן אינו רואה ההצלה ואיזה דרך ישכח אור, כי נסתם ממנו מהשמים. עד שבא עת ההצלה, אז ראה כי דרך ההצלה היה פתוח לפניו ולנגד עיניו ממש, וכמבאר במדרש גדל הצער שהיה להשכטים ממכירת יוסף אחרי מכרו, ובכל מומן שבעולם רצו לפדותו ולמסר נפשם על הצלתו, ואולם מה נסובה.

ועד הזמן שנגזר עליהם הצער והיסורין, עד הרגע ההוא יכול יוסף להתאפק ולהעלים מהם, וכשהגיע הרגע מהשוועה וקץ שם לחשף, אז לא יכול יוסף להתאפק אף רגע יותר ונתגלה להם שהוא יוסף. וכשראה יוסף כי מברח היה ברגע הזאת להתגלה להם, הבין כי בא מועד וסוף לצרותיהם ולא יצטרכו עוד יותר להצטער, הגיד להם כי עתה אחרי שבא עת השוועה עתה הנכם רואים בעיניכם, לא כמו עד עתה שלא ראייתם בעיניכם, אכל עתה האיר לכם הקדוש ברוך הוא בעיניכם, וכנ"ל בהמדרש. וזה כי בעיניכם הראות, עתה יוכל להתראות לכם שהוא מהול, שידע היטב שלא יטעו יותר ואל יחשבו שמה הוא ערבי או גבעוני מהול, שיראו בראיה חושית שהוא יוסף, יען כי נפתחו עיניהם בהארה רבה מהקדוש ברוך הוא, ובינו לשונו שהוא לשון הקדש ממש, ולא יטעו באחר חס ושלום, כי חפץ הקדוש ברוך הוא בטובתם שכל יוסיפו לדאבה נפשם חס ושלום:

ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על צוארו (מה יד)

אש קדש

רבי קלונימוס קלמיש מפיסצנא זיע"א
יוסף ובנימין בכו על על המצוות שיוסף
מישראל בעת חרבן

ויפלה על צוארי בנימן אחיו וכו' ובנימן בכה

ד' ונתבאר מאמר ט', וְהִנְנוּ תְקוּן הַשָּׁרֵשׁ עַל יְדֵי
בְחִינַת עֲתִיקָא, וְעַל יְדֵי זֶה נִלְקָטִים כָּל הַנִּיצוּצוֹת
קְדוּשׁוֹת שְׁזָהוּ 'טוֹב מִצָּרִים' כְּמוֹ שְׁאָמְרָנוּ:

וַיֵּרָא אֶת הַעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ
(מה כז)

שם משוואל

רבי שמואל משוכטשוב זיע"א

אופני העגלה הסובבים רמז למצב האדם
היכול להשתנות מרעה לטובה ולהפך

נִרְאָה דְּכָבֵל עֲנִין הַעֲגֻלוֹת רְמֵז יֵשׁ בְּדָבָר, כִּי
אופני העגלה הסובבים [שעל שם זה
נקרא עגלה, על שם האופנים הסובבים] בעגול,
מזרים שנה שלמעלה בתכלית כרגע יורד למטה,
ונה שבתכלית הירידה למטה משם מתחיל לעלות
למעלה. והוא רמז לאדם שאפילו במצבו
שבתכלית הירידה אל 'יתאש', אדרבה יתן אל
לבו אולי זוהי העת האחרונה של הירידה,
ומעתה מתחיל העליה, וכן כשהוא בתכלית
העליה יתן אל לבו אולי הגיע לתכלית העליה
ומעתה יתחיל לרדת כי גלגל הוא שחוזר. וזהו
הרמז ששלח יוסף ליצקב עגלות, שכל יצטרע
הרבה על ירדתו למצרים, שזו הירידה עליה
תהיה לו, וזה 'לשאת אתו' שהוא לשון עליה,
ולא הזכיר לשון ירדה כָּלֵל (תרי"א):

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

יעקב אבינו הכין דרך על ידי העגלות
למסעי בני ישראל במדבר

עֲנִין הֶרְמֵז בְּעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף אֶל יַעֲקֹב,
דְּבִאֲמַת לֹא הִזָּה צָרִיף יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְסַע

וְהָקֵל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעָה לְאֹמֶר (מה טז)

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

גדל מעלת צעקה מעמק הלב המתקבלת
מיד ואין מי שמכיר מעלתה רק יודע
תעלמות

בְּזָהָר הַקְּדוּשׁ (ח"א ר'). על פסוק 'וְהָקֵל נִשְׁמַע
וּגו' אֵיתָא דְאַצְטְרִיף לְצִלְאָה בְּלַחֵשׁ
בְּהוּא קָלָא דְלֹא אֲשַׁתְּמַע וְדָא הִיא צְלוּתָא
דְּאֲתַקְבֵּלַת תְּדִיר, וְסִימְנִיף 'וְהָקֵל נִשְׁמַע' קַל בְּלֹא
וּא"ו נִשְׁמַע. וְלִהְיִין זֹאת, דְּהָא כְּתִיב 'אֲכַן שְׁמַע
אֱלֹהִים הַקְּשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי' (תהלים סו יט) וְכְתִיב
בְּקוֹל בּוֹא"ו. אֲכַן אֵין הַמְכַנֵּן בְּזֶה עַל הַקוֹל
הַכְּרָה הַנִּשְׁמַע לְאֲזִי הַאָדָם, רַק הַצִּעֲקָה הַיּוֹצֵא
מִפְּנִימִיּוֹת נִקְרָה שְׂבֵלֵב וְאֵין לָהּ הַכְּנָה בְּתַפְסִיט
הַאָדָם זוֹלַת לְהִיּוֹדַע תְּעֻלּוֹמוֹת הַלֵּב, וְכִמּוֹ שְׁאוּמְרִים
(אנא בכח) 'וּשְׁמַע צִעֲקַתְנוּ יְדַע תְּעֻלּוֹמוֹת', וְזֶהוּ
קוֹל דְּבִלְחֵשׁ דְּאֲתַקְבֵּלַת, כִּי עַל יְדֵי זֶה נִתְקַן כָּל
הַפְּגָמִים עַד הַשָּׁרֵשׁ. וְאֵיתָא (מדרש תנחומא ה) 'וְהָקֵל
נִשְׁמַע' וְאֵין קוֹל זֶה אֵלָא קוֹל 'הוּדָה שְׁנֵאָמַר
'שְׁמַע ה' קוֹל 'הוּדָה' (דברים לג ז), כִּי בְּזֶה שְׁנֵאָמַר
'וַיִּגַּשׁ אֵלָיו הַיּוֹדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי הִנֵּה הִגַּשְׁתָּ
לְתַפְּלָה מַעֲמֹק הַלֵּב לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ (וכמ"ש בב"ר
וּנְתַבָּאר מֵאִמַר א ב), שְׁאֵין לוֹ שׁוּם צַעֲה רַק שְׁמִצְפָּה
לִישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְזֶה הִנֵּה נִתְבָּרַר לְהִיּוֹת נִתְקַן
גַּם הַשָּׁרֵשׁ וְנַעֲשֶׂה בְּזֶה הַכְּנָה לְכָל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן אַחַר שְׁנֵאָמַר 'וְהָקֵל נִשְׁמַע' בַּא כְּפִי פְּרַעָה
לוֹמַר וְאֲתַנְהַל לְכֶם אֶת טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם',
נְבֵא וְאֵינוּ יוֹדַע מַה נְבֵא (כמ"ש רש"י), כִּי כְּאֲשֶׁר
בְּאֲמַת קָבַר נִתְקַן הַשָּׁרֵשׁ אֵין מִמִּילָא נִתְלַקְטִים
כָּל הַנִּיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת אֲשֶׁר הֵם מִפְּזָרִים בֵּין
הַקְּלָפוֹת, וְזֶה 'טוֹב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם', דְּהִינּוּ עֲצָם
הַחַיּוֹת שְׂלֵהֶם, וּמִמִּילָא נִשְׁאָרוּ בְּלֹא חַיּוֹת. וְעַל
זֶה רְמֵז גַּם כֵּן יוֹסֵף בְּפִסּוּק 'וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת
עֲשֶׂה חֲמָרִים נִשְׂאִים מֵטוֹב מִצְרַיִם' וּבְגִמְרָא
(מגילה טו): שָׁלַח לוֹ יֵין לִשְׁן שְׂדַעַת זְקָנִים נוֹחָה
הִימֵנוּ, וְהִינּוּ חֲמַר עֲתִיק דָּאף עַל גַּב דְּהוּא שְׁתִּי
לִיה טַעְמָא וְרִחָא בְּפּוֹמִיָּה (כמו שאיתא ששה"ר פרשה

ליטרא דהבא, וכתב הסמ"ע (פרישה חו"מ תכ סק"ל) שהוא ל"ד דינר זהב, ודינר זהב כ"ה דינרי כסף, עולה תשעה מאות דינרי כסף, ואיתא בבכורות (:) דכל כסף האמור בתורה הוא סלעים וסלע דאורייתא הוא ג' דינרין ושלש, נמצא ששלוש מאות כסף עולה אלף דינרין דהינו ט' מאות דינרין דמי בשתו, וכן דינרין שהם שלשים שקל דמי עבר, פי שלשים שקלים שהם כל שקל ג' דינרין ושלש, מכון מאה דינרין:

ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק (מא)

מהר"י מבעלזא

רבי יהושע מבעלזא זיע"א

באור נאה בדברי המדרש מה אבא היה להוט אחר גרונו אף אני

ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק. איתא במדרש (פרשה צד) מה אבא היה להוט אחר גרונו אף אני להוט אחר גרוני, עד כאן. והמאמר תמוה. ויש לבאר, דאיתא בגמרא (נדרים לב:) ואמר רמי בר אבא 'השטן' בחושבניה תלת מאה ושתין וארבעה, ופרשו הר"ן והרא"ש, ששס"ד ימים יש רשות לשטן להסטין, אבל ביום הכפורים אין לו רשות. עד כאן. אבל האבות הקדושים רצו לפעל בעבודתם, שגם בכל השנה לא יוכל להסטין. והנה האותיות שהם אחר אותיות 'גרון' הם שס"ד, וזו פונת המדרש: אמר מה אבא היה להוט אחר גרונו, דהינו שהיה להוט אחר האותיות שהם אחר אותיות 'גרון' שהם שס"ד, לפעל שהשטן לא יוכל להסטין גם בשס"ד ימי השנה, אף אני כן:

על ידי עגלות, להטריח את עצמו בטלטול הדרך, פי היה הגס של קפיצת הארץ רגיל אצל האבות הקדושים, ואפילו אליעזר עבד אברהם הלך לארם נהרים על ידי קפיצת הדרך כמו שדרשו ז"ל. אמנם אמרו חז"ל כל מה שארע לאבות סימן לבנים, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל (בפרשת לך), פי על ידי שהאבות עשו פעל דמיוני, הכינו הענין ההוא בכת להיות מתקיים לבניהם אחריהם, וכמו כן בענין העגלות עשה יעקב פעל דמיוני להמשיך את הכח ההוא לדורות האחרונים לכשיצטרכו לבא באלה מסעי, ולא יהיו ראויים לגס של קפיצת הדרך, שיהיה בכחם להשלים תקונים הראויים על ידי נסיעתם, וכל זה הוכן בכחו של יעקב, שעל ידי נסיעתו הכין והמשיך הכח ההוא לדורות על ידי הפעל דמיוני שעשה בזה. ונמצא עגלות יוסף היה בחינת הרמז בהם ממש בכחינת עגלות צב שבמשכן, והיה פעל דמיוני על אותן עגלות צב שהשתמשו בהן ישראל למסעיהם, ויובן שפיר מה שכתב הזהר הקדוש ובעלי התוספות פי רמז יוסף בעגלות ההם על עגלות צב שבמשכן:

ולבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חלפות שקמלת (מה מב)

פנים יפות

רבי פנחס הורוויץ זיע"א

יוסף הצדיק נתן לבנימין דמי בשת על שחשדו בגנבה

וילבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חלפות שקמלת. אמרו חז"ל במגלה (דף ט"ז) אפשר דבר שנגצער בו אותו צדיק יבשל בו וכו', אמר רבי בנימין רמז רמז לו וכו'. ולא תרצו על ג' מאות כסף. ולפי פשוטו נראה שהוא דמי בשתו של בנימין שחשד אותו בגנבה ורצה לקח אותו לעבד, והוא דקנימא לן (רמב"ם חובל ומוקי פ"ג ה"ה) המביש תלמיד חכם נותן לו

חקל יצחק

רבי יצחק אייזיק משפינקא זיע"א

יצת הבעש"ט להמתקת הדינים: למוד התורה בחשק רב באשמרת הבקר

איתא בספר הקדוש תולדות (תולדות יעקב יוסף בסוף הספר, דברים ששמעתי ממורי אות יז) ששאל להפעל שם טוב זצ"ל זיע"א ועל כל ישראל אמן, לאשר שרואה שיש חס ושלום השראת דינים מה לעשות, והשיב לעסק בתורה הקדושה באשמרת הבקר בחשק גדול ויתבטלו הדינים, עד כאן לשונו הקדוש, ועין שם.

יעקב אבינו התעצז עם בניו להתדבק בתורה ביתר עז כהקנה לגלות

והגה אבינו הזקן נתיירא לירד למצרים מפחד הגלות כמאמר חז"ל, וראה השראת הדינים חס ושלום אתחלתא ודגולתא דמצרים ונלוותא פתראה דידן דגולתא אתמשך, ומאן יכול למסבל, כדאיתא בספרים הקדושים, על פן המתיק עצו עם בניו הקדושים להתדבק בתורה הקדושה ביתר שאת וביתר עז, ועל פן שלח את יהודא לפניו לתקן לו בית למוד, כמאמר חז"ל (בראשית רבה צה א), ויבאר שבעי הינו התורה נקראת באר מים חיים, וחקצה עמודיה שבעה נגד שבעה ספרי תורה כמאמר חז"ל (שבת קטז). וזהו ויפסע ישראל וכל אשר לו, עם כל בני ביתו, ויבא בארה שבע' ללמוד התורה הקדושה ועל ידי זה המתיק הדינים, ויזבח זבחים' (לשון זביחה ומיתוק), 'לאלקי אביו יצחק' מדת הגבורה, שהמתיק את גבורות דיצחק ונתבטל תקף הגלות כל זמן שהיה חי אחד מיורדי מצרים כמאמר חז"ל (שמות רבה א ח):

זה בחינת מה שהבטיח ה' יתברך ליעקב אבנאי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה, (וימוכן) [וימוכא] בספרים שבוזה הפסוק מרמוז כל סוד גלות ישראל, ועקר הוא גלות הנפש, כל העליות והירידות העוברים על איש הישראלי, שזה עקר סוד הגלות והגאולה. שהכל בבחינת אבנאי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה, שזהו בחינת ירידה תכלית העליה, כמובא.

והעקר הוא התחזקות, שצריכין להתחזק מאד מאד בתקף התגבורות מרירות הירידה עד שנדמה שכמעט כמעט חס ושלום, שדיקא משם ירחם עליו ה' יתברך ויושיעו ויקרבו אליו, כי לא יש' ה' את עמו וכו'. וכמו שכתוב (תהלים צד יח) 'אם אצמתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני וכו'. וכתוב (איכה ג יח-כג) 'נאמר אבד נצחתי ותוחלתי מה', זאת אשיב אל לבי על פן אוחיל, חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו חמיו תדשים לבקרים וכו' וכו'. וכן בפסוקים רבים, ובפרט בדרך רבותינו זכרונם לברכה מבאר שדיקא כשישראל הם בתכלית הדחקות והצרה חס ושלום, אז דיקא יש סגר ותקנה לישועה גדולה. וכמו שמבאר במדרש (שמו"ר א ט) על פסוק (שמות א י) 'ועלה מן הארץ דיקא, עין שם. וכן הוא בפטריות בכל אדם ובכל זמן, כי ה' יתברך מהפך המפה לרפואה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, וכל זה מרמוז בפסוק אבנאי ארד' (שילוח הקן ה"ה):

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורית לפניו
גשנה (מו כח)

שיל"ה הקדוש

רבי ישעיה הלוי הורוויץ זיע"א

הבונה בית, ראשית עליו להכין מקום לתפילה והתבודדות

ואת יהודה שלח לפניו. לממן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה (רש"י, ב"ר צה א). למוד

אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה (ד

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

בתכלית הירידה יש לצפות לישועה גדולה

הם עברות, כי אם בשביל אהבתו לעשות זאת נראה לו שהם מצות, על כן פתחה התורה 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר, כי השיגו לרוח הקדוש כי הלכו בדרך אמת.

ויצא דרך זה פרשנו הפסוק בצפניה (ג כ) שאנו אומרים 'בעת ההיא אביא אתכם כו' כי אמן אתכם לשם כו' בשוכי את שבתיכם לעיניכם, וזה אינו מוכן לשון 'לעיניכם', ודאי שישב שבותם לעיניהם, אף הפרוש הוא 'בעת ההוא כו' כי אמן לשם ולתהלה כו' זה יהיה 'בשוכי את שבתיכם' להצדיקים שכל דור הנקראים עיני העדה, וזה 'לעיניכם'. וזה ואת יהודה שלח לפניו, הבורא שלח את היהודים 'אל יוסף' הוא הצדיק 'להורות' הצדיק את העולם 'לפניו גשנה' האף לגש לפניו תתברך:

ויאסר יוסף מרכבתו ועל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צוואריו ויבך על צוואריו עוד (מו כט)

צרוּר המור

רבי אברהם סבע זיע"א

יעקב ידע ליחד ה' יתיר מכל אדם ולכן לא בכה

יעקב לא בכה על צוואריו, לפי שהיה קורא קריאת שמע כמאמרם ו"ל (רש"י בשם רבותינו). והרמז בזה מה שפתחתי בסוד הסלם (לעיל כח יב ד"ה וכן רמז והנה סולם), כי יעקב ידע ליחד את השם יתיר מכל האדם, ולקשר כל הדברים וכל העולמות אלו באלו, בסוד סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (סם). ולפי שבו סוד היחוד, וזה להקרא היחוד על שמו ולא על שם האבות, ואנו אומרים 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד' (דברים ו ד). ואחר שהיה קורא קריאת שמע שהוא סוד היחוד, לא היה לו לדבר, ולא להפריד פנתו מיחודו.

מוסר מזה, כל פעלה שאדם עושה, ראשית דבר יראה בפעלה זו (להבין) [להכין] ענין לצורך גבה. כמו מי שזוכה לבנות בית, יציר במחשבתו בתחלה איזה חדר בבית שיהיה מוכן לו להיות סגור שם לתורה ולתפלה ולהתבודדות, ומקום מוכן בית ועד לחכמים, ואחר כך יציר ענינים המצטרפים לו. וכן יעקב שלח מתחלה לחמן לו בית תלמוד (דרך חיים תוכחות מוסר):

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

ואת יהודה שלח לפניו וכו' להורת לפניו גשנה - הקב"ה שולח את היהודים לצדיקים שיורום איד לגשת לפניו

ועוד פרשנו בעזרתו תתברך, דהנה פתיב (שמות יד לא) 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה כו'. לכאורה תמוה מה לי אם האמינו במשה עבדו, אם בה' האמינו די. אף האמת אינו כן, דהנה כל ישראל יש להם יראה מהבורא ברוף הוא, וזה אין לה אדם שאין לו שעה (אבות פ"ד מג), לשון ואל קין ואל מנחתו לא שעה' (בראשית ד ה), וכן לשון 'ישעה האדם אל עשה' (ישעה יז ז), וכן שמעתי מרבי המגיד מראוונא ז"ל על יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (אבות פ"ד מ"ז).

אף מי שאינו טוב כראוי ואינו שלם במדות רק לה', נראה לו עברות מצות ומצות עברות, וכדאיתא בספר שערי קדושה, בשביל אהבת עצמו נראה לו שכן ראוי, דוק ותשכח. על כן מי שמאמין בצדיקים שהם עבדיו תתברך, וכדכתיב אין לה אלא שופט שבקימיה (ר"ה כה), 'שאל אביך ונגדך' (דברים לב ז), וכן 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך' (שם יז יא), כי בכל דור יש צדיקים שמישרים ומתקנים את מדותיהם לה', ומזכים את הרבים ואין חטא בא על ידיהם, יודעים מה האמת איזה מצות הוא לה' ואיזה

סוד היחוד הוא סוד השמחה

וְכֵן לֹא הָיָה לוֹ לִבְכוּת, לְפִי שְׁסוּד הַדְּבוּק וְהַיְחוד הוּא סוּד הַשְּׂמֵחָה, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשְׁתִּי בְּמַגֵּלַת שִׁיר הַשִּׁירִים, וְזֶהוּ 'שְׂקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ' (שׁה"ש א א ב), 'שֶׁהוּא סוּד הַיְחוד וְהַדְּבוּק בְּשֵׁם, וְאֵז הַשְּׂמֵחָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶהוּ 'כִּי טוֹבִים דְּרִיף מִיָּיִן', 'הַמְשַׁמֵּחַ אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים' (שׁופְטִים ט יג), וְזֶהוּ 'כִּי בּוֹ יִשְׂמַח לְבַנּוֹ' (תהלים לג כא) בְּיְחודוֹ. וְלָכֵן אָמַר (שׁה"ש א ד) 'נְגִילָה וְנִשְׂמֵחָה בְּךָ' בְּיְחודוֹ וְכַתּוּבָה, וְכִשְׁהֵיְהִי ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד, אֵז יִתְקַבֵּם 'יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו' (תהלים קד לא). וְעַל רְמֵזוֹ זֶה אָמַר 'שְׂקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ, מִי יִתֵּן וְהָיָה שְׂבָאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא שִׁיר שֶׁל עֲתִיד, שֶׁ'יִשְׁקֵנִי' הַשֵּׁם מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ, וְאֵז 'יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו' וְזֶהוּ 'נְגִילָה וְנִשְׂמֵחָה בְּךָ', לְפִי שֶׁבְשִׂמְחָה נִשְׁיג הַדְּבוּק הָאֲמִתִּי. וְלָכֵן סִמַּף מִיד (שׁה"ש א ט) 'לְסִסְתִּי בְּרִכְבִּי פְרָעָה דְמִיתִיד רְעִיתִי', כִּי אַחַר שֶׁהִשְׁיג סוּד הַשְּׂמֵחָה וְהַדְּבוּק, רְאוּי לְדַמּוֹתוֹ לְסוּס הַשְּׂמֵחַ, לְפִי שֶׁאֵין בְּכָל הַבְּעָלֵי חַיִּים בְּעַל חַי שֶׁתִּהְיֶה בּוֹ הַשְּׂמֵחָה בְּטֻבֵּעַ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ סוּס שֶׁנִּחְלַף בְּשֵׁשׁ, לְפִי שֶׁהֵם מְמוּצָא אֶחָד. וְשֵׁם הָאֲרָקְתִּי בְּזֶה.

הַמִּזְחָד ה' רְאוּי לוֹ לְהִסִּיר מִמֶּנּוּ כָּל עֲנִינֵי הָעוֹה"ז וְעֲצָבוֹן

וְלָכֵן הַמִּזְחָד אֵת הַשֵּׁם, רְאוּי לוֹ לְהִסִּיר מִמֶּנּוּ עֲנִינֵי זֶה הָעוֹלָם וְכָל מִינֵי עֲצָבוֹן, בְּעֲנִינֵי שֶׁלֹּא יִטְרִידוּ כְּנֻתוֹ. וְאִם כֵּן אַחַר שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה אוֹמֵר קְרִיאַת שְׁמַע, הָיָה רְאוּי לְהַעֲבִיר מִלְּבוֹ כָּל עֲנִינֵי זֶה הָעוֹלָם וְכָל מִינֵי עֲצָבוֹן, וְלָכֵן לֹא נִפְלָע עַל צוּאָרְיוֹ וְלֹא כִּכָּה כְּמוֹ שֶׁבִּכָּה יוֹסֵף. וּבְזֶה תִּבִּין מַה שֶׁאָמְרוּ בְּבִרְכוּת (ט) כָּל הַסּוּמָף גְּאֻלָּה לְתַפְלָה אֵינוֹ נוֹזֵק, וְאָמְרוּ שֵׁם, אֲנֵא סְמִכִי גְאֻלָּה לְתַפְלָה וְלֹא פֶסֶק חוֹבָא מִפּוּמֵי כָּל הַהוּא יוֹמָא. לְהוֹדִיעֵנוּ, כִּי סוּד הַיְחוד וְהַדְּבוּק הוּא סוּד הַשְּׂמֵחָה, וְסְמִיכַת גְּאֻלָּה לְתַפְלָה הוּא סוּד הַיְחוד הָאֲמִתִּי, וְלָכֵן אֵין מִפְסִיקִין בּוֹ אֶפְלוּ בְּאֲמֵן, וְהָאוֹמֵר אֲמֵן בֵּין גְּאֻלָּה לְתַפְלָה הוּא מְאַחַר פְּעַמֵי מְרַבְּבוֹתֵינוּ. וְלֹא תִשְׁמַע לְדְבָרֵי הָאוֹמֵר כִּי 'וַיִּבְרַךְ עַל צוּאָרְיוֹ עוֹד' חוֹזֵר לְיַעֲקֹב, כִּי דַמְעַת הַזְּמַן

הַעֲצָב מְצוּיָהּ. וְנִפְלְאוֹתֵי הַפְּלֵא וְפְלֵא מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ן ז"ל, שֶׁדְּרָף קִשְׁתּוֹ עִם נוֹשְׁקֵי רוּמֵי קִשְׁתּוֹ, וְדָרַף בְּדָרַף שְׂאֵר הַמְּפָרְשִׁים, אַחַר שֶׁהוּא הָיָה בְּקֵי בּוֹזֵאת הַחֲקָמָה, וְזֶה הַתְּרַגְּשׁ לֹא יִרְגִּישׁוּ בּוֹ כָּל חֲקָמֵי הַגְּלִילוֹת, אִם לֹא נִכְנַס לְהִיכַל הַמְּלָךְ פְּנִימָה:

אֲמֵרֵי פְּנִחָס

רְבִי פְּנִחָס מְקוּרִיץ זִיע"א

הָאֲבוֹת לֹא דְבָרוּ מְאוּמָה חוּץ מִמָּה שֶׁנִּזְכָּר בַּתּוֹרָה

הַקְּשָׁה אֵיךְ לֹא שָׁאֵל יַעֲקֹב לְיוֹסֵף אֵיךְ בָּאתָ לְכָאן וּמָה עָבַר עֲלֶיךָ, כִּי אֵיתָא שֶׁיַּעֲקֹב לֹא יָדַע כָּלֵל מִמְּכִירַת יוֹסֵף. וּבְאֵר, כִּי מַה שֶׁהָיוּ הָאֲבוֹת מְדַבְּרִים הוּא בְּעֲצָמוֹ הַתּוֹרָה, וְיוֹתֵר מִמָּה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה לֹא דְבָרוּ כָּלֵל, כִּי לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים פְּשוּטִים שֶׁיִּשְׁבּוּ לְדַבֵּר דְּבָרֵי הַבְּאִי, וְכִמוֹ שֶׁכְּתַב בְּאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ 'אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה' (דְּבָרִים א א), שֶׁבֵּא לְמַעַט שֶׁחוּץ מְדַבְּרִים הָאֵלֶּה לֹא דְבָר מֹשֶׁה כָּל יָמָיו:

חֲתָם סוּפֵר

רְבִי מֹשֶׁה סוּפֵר זִיע"א

צְדִיקִים רוֹאִים עַל הָאֲדָם הָאֵם חֲטָא

וַיֵּאָמֵר יוֹסֵף מְרַכְּבָתוֹ וּגּוֹ' וַיֵּרָא אֵלָיו וּגּוֹ'. הַרְמַב"ן דְּקָדֵק לִשׁוֹן 'וַיֵּרָא אֵלָיו', וְכַתֵּב שֶׁהִסִּיר מִצְנַפְתּוֹ שֶׁהָיָה לוֹ עַל פְּנָיו כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְמַלְכֵי מִצְרַיִם, וְיוֹסֵף הִסִּירָה כְּדֵי שֶׁיִּתְרַאֶה אֶל יַעֲקֹב. וַיֵּרָא לִי שֶׁעָשָׂה כֵּן כְּדֵי שֶׁיִּבִּיט בְּצוּרַת תֵּאֵר פְּנָיו וּמִשֵּׁם יִבִּיט יַעֲקֹב כִּי לֹא חֲטָא בְּמִצְרַיִם, כִּי לְדַקֵּי הָרְאוּת נִכְרַךְ בֵּן בְּצוּרַת פְּנֵי חַבְרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב אֲצִלְנוּ בְּמִקּוֹם אַחַר בְּאֵרִיכוֹת, וְזֶה הוּא שֶׁאָמַר 'אֲחֵרֵי רְאוֹתֵי פְּנִיךָ כִּי עוֹדְךָ חֵי',

כלל ישראל, שיהיה בכם בכל עת התעורר
 איזהו אהבה וחסדה להטותה להשם ותברך, לךך
 מובא ברש"י ז"ל פונה זו שנעשה מזה פרוש
 פשוט, אז יוכל כל איש ישראל לבוא לזה, וכן
 היה רב עבודת האבות הקדושים הפל להכין
 דרכי עבודה לכלל ישראל, אכן האבות הקדושים
 אין לשער גדל דבקותם ומסירות נפשם תמיד
 להשם ותברך עד שמלאכי השרת נתקנאו בהם
 כדאיתא, והיה פנת אדמו"ר מקאצק ז"ל על
 האבות בעצמם:

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי
 ראותי את פניך כי עודך חי (מו ל)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א

באור נפלא בדקדוק לשון אמותה הפעם

אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך
 חי. ראיתי למהר"י זיין בכתב יד
 משם רבו הרב כבוד מורנו הרב רבי יצחק
 אריפול שפרש, דמי שהוא שרוי בצער ואנחה
 ומת, אינו נקרא מיתה אלא חיים, שנח מצרותיו.
 אבל הישב בשלונה ומת, נקרא מיתה. ויעקב
 אבינו עליו השלום שהיה בצער גדול על אבנת
 יוסף עליו השלום, אם מת באותן ימי צער, לא
 חשיב מיתה, אלא חיים. ועתה שזכה וראה יוסף
 חי ומלך, מכאן ואילך נשימות יקרא מיתה.
 וזה שאמר אמותה הפעם וגו', רצה לומר זה
 הפעם אחרי ראותי פניך יקרא מיתה, כי שלותי
 ושמחתי בראיתך, מה שאין פן קודם בהיותי
 בצער, המיתה בו בפך לא שמה מיתה אלא
 חיים (אות יא):

פרוש על ידי ראית פניך נכר לי כי עודך חי
 בצדקות, ועין מה שכתבתי במקום אחר על
 פסוק רב עוד יוסף בני חי ועין מה שאכתב
 בסמוך אם ירצה ה':

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

באורו הנשגב של המהר"ל מדוע קרא
 יעקב אבינו קריאת שמע בהפגשו עם
 יוסף

ויאמר יוסף מרפכתו וגו' ויפל על צוואריו.
 ברש"י יעקב לא נפל על צוואר יוסף
 ולא נשקו ואמרו חז"ל שקרא קריאת שמע.
 שמעתי מפה קדוש וקני מורי ורבי ז"ל (החידושי
 הרי"ם זיע"א) ששבח מאמר מהר"ל שפאשר נתעורר
 בלב יעקב אבינו עליו השלום אהבה ושמחה
 עצומה תחב אותה האהבה בעבודת השם ותברך
 (זה לשון המהר"ל גור אריה מו כט): לפי שפאשר בא
 יעקב וראה את יוסף בנו מלך, בא בלב אהבתו
 ויראתו של הקב"ה איך מדותיו הם טובות
 ושלמות ומשלם שכר טוב ליראיו. וזהו מדת
 החסידים אשר יקרה להם טוב מתדבקים אל
 הקב"ה על הטובות והאמת שעשה עמם, וזהו
 קריאת שמע שבו נזכר יחוד מלכות שמים
 ואהבתו. וראוי היה לקרות קריאת שמע כפאשר
 בא אליו יוסף אחר הצער הגדול אשר היה לו
 בעבורו, ועתה ראה אותו מלך, היה אוהב את
 הקב"ה אשר עושה לו זה, וקבל מלכותו ואהבתו
 ויראתו, וזהו נכון למכין).

הערת האדמו"ר מקאצק זיע"א על דברי
 המהר"ל וישוב הדבר

והרב מורנו הרב שרגא יאיר נ"י ספר לי
 ששמע שאדמו"ר מקאצק ז"ל אמר:
 זאת דבר קטן למעלת קדשת האבות ז"ל. ונראה
 לישוב, דמה ששבח וקני ז"ל היה הפונה שיעקב
 אבינו עליו השלום הכין דרך עבודה זו עבור

ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם

(כו ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

האדם צריך לראות את עצמו כבינוני

אִפְשָׁר לְרַמֵּז עַל פִּי מַה שְּׁאָמַר הַתַּנָּא (אבות פ"ד מט"ו), אֵין בְּיַדְיֵנוּ מִשְׁלֹת הַרְשָׁעִים וְאִף לֹא מִיִּסּוּרֵי הַצְּדִיקִים. וְכִנּוּת הַתַּנָּא הִזָּה עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, בָּא לומר שֶׁהָאָדָם הַשְּׁלֵם הַעוֹבֵד ה' לֹא יַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ מִן הַחֲסִידִים הַגְּמוּרִים וְלֹא מִן הַרְשָׁעִים, רַק יַעֲשֶׂה בִּינוּנִי, וְכִמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוּנָם לְבָרְכָה (קידושין מ:): לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם חֲצִיז' וְכַפִּי וְחֲצִיז' חֲבִיב. וְהִנֵּה מִי שֶׁרָבּוּ עוֹנוֹת יֵשׁ לוֹ שְׁלוֹהַּ בְּעוֹלָם הִזָּה, וְכִי שֶׁרָבּוּ זְכוֹת יֵשׁ לוֹ יִסּוּרֵין בְּעוֹלָם הִזָּה כְּדִי לְמַרְק מַעוּט עוֹנוֹת שֶׁבָּיְדוֹ. וְהַתַּנָּא הִזָּה עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם בָּא לומר, אֵין אָנוּ נְחָשְׁבִים מִן הַרְשָׁעִים, שֶׁהָרִי אֵין בְּיַדְיֵנוּ מִשְׁלֹת הַרְשָׁעִים, וְאִין אָנוּ נְחָשְׁבִים מִן הַצְּדִיקִים, וְאִין אָנוּ נְחָשְׁבִים מִן הַגְּמוּרִים, וְכָל הָאִישׁ הַשְּׁלֵם כְּכֹה יִחְשַׁב בְּדַעְתּוֹ:

יעקב תקן פגם גלוי עריות של אדם הראשון

וְאִפְשָׁר דָּוָו הִיא כְּנֻת יַעֲקֹב אֲבִינוּ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, דְּהִנֵּה זֶה הַמָּאָה וְשְׁלִשִׁים שָׁנָה שְׁלוֹ הִיּוּ כְּלָם בְּצַעַר, וְהֵם כְּדִי לְכַפֵּר מַה שֶּׁפָּגַם אָדָם הַרְאִשׁוֹן מַה שֶּׁפָּרַשׁ מֵאָה וְשְׁלִשִׁים שָׁנָה מֵאִשְׁתּוֹ. וְהִנֵּה יַעֲקֹב אֲבִינוּ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם מְרַב עֲנוּתוֹתָיו לֹא חֲשַׁב שֶׁהֵם הִיּוּ בְּצַעַר כְּדִי לְתַקֵּן פָּגַם אָדָם הַרְאִשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁתַּקְּנוּ אֲבוֹתָיו אֲבָרְהָם וְיִצְחָק, כְּמוֹ שֶׁיְדוּעַ שֶׁאֲבָרְהָם תַּקְּנוּ פָּגַם עֲבוּדָה זָרָה דְּאָדָם הַרְאִשׁוֹן, וְיִצְחָק תַּקְּנוּ פָּגַם שְׁפִיכוֹת דְּמַיִם, וְיַעֲקֹב תַּקְּנוּ פָּגַם גְּלוּי עֲרִיּוֹת, וְכֹא לומר דְּלֹא תַּקְּנוּ. וְזֶה שְׁאָמַר, שֶׁמָּאָה וְשְׁלִשִׁים שָׁנָה שֶׁהִיְתִי בְּצַעַר לֹא תֵאמַר שֶׁתַּקְּנִיתִי בְּזֶה מָאָה וְשְׁלִשִׁים שָׁנָה שֶׁל אָדָם הַרְאִשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁתַּקְּנוּ אֲבוֹתַי, לְזֶה אָמַר וְלֹא

ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו וגו' והאנשים רעי צאן וגו' וכל אשר להם הביאו (כו לא-לב)

רזין דאורייתא

רבי בנימין זאב מזבאריש זיע"א (בן המגיד מולוטשוב זיע"א)

השכטים היו רועי צאן כדי שיוכלו להתבודד ולקנות מדת השפלות

מִשָּׁה לְמַה אָמַר לְפָרְעָה שֶׁהֵם רועי צאן. אֲלֹא הַתּוֹרָה הִיא נִצְחִיּוֹת וּמְלֻמְדָת אֶת הָאָדָם לְשִׁמּוֹר אֶת עֲצָמוֹ מֵאֵד מִמֵּדַת הַגְּאוּנָה, רַק לְהִיּוֹת שְׁפָל רִוַח בְּכַחֲשִׁית אֵין, וְאֵז אֵין אָדָם מִתְאָה לְשׁוֹם עֲבָרָה. וְאָמַר, אֲשֶׁר אֲבִיו הָרַב ז"ל אָמַר גַּם כֵּן כִּף [שְׁאָמַר מִי שֶׁהוּא אֲצֵל עֲצָמוֹ אֵין אֵינוֹ מִתְאָה לְשׁוֹם עֲבָרָה]. וְעַל יְדֵי מַה יְבוֹא לְזֹאת הַבְּחִינָה, עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוּת שֶׁיִּתְבּוֹנֵן תְּמִיד בְּדַרְכּוֹ, וְיִתְבּוֹדַד אֶת עֲצָמוֹ תְּמִיד וְיִתְחַיֵּל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְיְבוֹא לְמֵדַת שְׁפָלוּת וְלִתְשׁוּבָה בְּאֵמֶת, וְאִף עַל יְדֵי הַתְּבוּדָרוֹת [כִּי בְּפִנֵּי הַמּוֹן עִם אֵי אִפְשָׁר כֹּל כִּף לְהַתְּבוּנָן עֲצָמוֹ]. וְזֶהוּ 'וְהָאָנָשִׁים רועי צאן' – מִתְּבוּדָדִים אֶת עֲצָמָם בְּשָׂדֶה, 'אָנָשִׁי מִקְּנֵה' – שְׁקוּנִים מֵדַת שְׁפָלוּת וְזֶהוּ 'רועי צאן'.

מדוע הצריך יוסף לספר זאת לפרעה

אִף לְמַה צְרִיף לומר זאת לפרעה שהם אנשים טובים. אֲלֹא שְׁנוּכַל לְהִבִּין עַל יְדֵי מִשְׁל, כְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ שׁוֹנָא וְיודֵעַ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ מִלְחָמָה, הַתְּבוּנָן בְּדַעְתּוֹ לֹאמַר לְמַה לִּי לְהַמְתִּין עַד שַׁעַת מִלְחָמָה, הַלֵּךְ וְהַכִּין לַעֲצָמוֹ מִקְּדָם כֹּל כְּלֵי מִלְחָמָה, וְעַל יְדֵי זֶה יְכוֹל לְהִיּוֹת כְּשֶׁיִּדְעַע לְהַשׁוֹנָא שֶׁהַכִּין כְּלֵי מִלְחָמָה נִגְדוֹ יִפְחַד וְיִתְפַּךְ לוֹ לְאוֹהֵב. עַל כֵּן אָמַר יוֹסֵף לְפָרְעָה שֶׁהוּא הַקְּלָפָה וְהוֹלֵךְ נִגְדַּת הַקְּדוּשָׁה, וְסִפֵּר לוֹ שֶׁהֵם 'רועי צאן' וְהוֹלְכִים בְּהַתְּבוּדָרוֹת 'אָנָשִׁי מִקְּנֵה' וְקוּנִים מֵדַת שְׁפָלוּת, 'וְצֹאנָם וגו' הַבִּיאוּ' הִנֵּנוּ שֶׁהֵם רַחֲמָנִים, מִי שֶׁהוּא רַחֲמָן מִרְחָמִים עֲלֵינוּ מִן הַשְּׁמַיִם (שבת קנא). וְאֵין מְגִיחִים לַעֲשׂוֹת לוֹ רַע, וּמְמַילָא עַל יְדֵי זֶה יִגִּיחַ מִלְּחָם עִמָּהֶם, וְכֹא לְצִיּוֹן גְּאֹל אָמֵן:

דָּבָר, וּמְשָׁבְרִים אוֹתוֹ בְּדַבְרֵיהֶם כַּנֶּזֶק לְעֵיל,
מִזֶּה בָּא עֲלֵיהָ לְהַנְיִצּוֹת קְדוּשׁוֹת שְׁנֵי בְּתוֹךְ
הַמְחַשְׁבוֹת זָרוֹת הַהוּא, כַּנֶּזֶק לְעֵיל שֶׁהוּא לֹמֵד
מִזֶּה אֵיךְ לְהַתְקַשֵּׁר יוֹתֵר בְּדַבְּרוֹת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ
הוּא עֵינְרָא וְשִׁרְשָׁא דְכָל עֲלָמִין, תַּעֲנוּג לְכָל
הַתַּעֲנוּגִים, תַּעֲנוּג אֲמִתִּי נֶחְדֵי שְׂאִינוּ בְטֵל לְעוֹלָם.
וּבְזֶה וַיִּבֶא אֶת הַכֶּסֶף – הֵינּוּ הַנְּיִצּוֹן הַקְּדוֹשׁ
הַמִּתְאַוֶּה וְכוֹסֵף לְהַדְבִּק בְּשִׁרְשׁוֹ, הוּא מְבִיא אוֹתוֹ
'בֵּיתָה פְּרַעַה' – הֵינּוּ לְהַשְׁכִּינָה הַקְּדוֹשָׁה הַגְּבֻרָא
פְּרַעַה עַל שֵׁם הַתְּגָלוֹת, וְנַעֲשֶׂה מִ'שִׁבְר' אוֹתִיּוֹת
בְּשׁוֹר קָדֵשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת צַדִּיק, וּמַעֲוֵר בְּזֶה
תַּעֲנוּג גְּדוֹל וַיְחַדֵּר וַיּוּגֵג עֲלִיוֹן, וְהִבֵּן:

לְמָה נְמוֹת לְעֵינֶיךָ גַם אֲנַחְנוּ גַם אֲדַמְתָּנוּ קִנְיָ
אֲתָנוּ וְאֵת אֲדַמְתָּנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ
עֲבָדִים לְפְרַעַה וְתוֹ זָרַע וְנִחְיָה וְלֹא נְמוֹת וְהֲאֲדַמָּה
לֹא תֵשֶׁם (מז יט)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רבי יעקב אבימחצירא זיע"א

ישראל מבקשים על הגאולה

אֲפֻשֵׁר לְרַמּוֹ, דְּעַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִתְאַרְךָ עֲלֵיהֶם
עַל הַגְּלוּת וְקִצּוֹ בְּחַיֵּיהֶם, וּמַצְטַעְרִים
וּמִתְאַוֶּנִּים עַל צַעֲרָם שְׁבִין הָאֲמוֹת, וּמַצְטַעְרִים
גַּם כֵּן עַל צַעֲרָא אֲרַצְנוּ הַקְּדוּשָׁה וְעַל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ
וְתַפְאֵרְתָּנוּ עַד מִתִּי הֵם שׁוֹמְמִים, וּבְטֵלָה עֲבוּדָה
וּבְטֵלָה תּוֹרָה, וְשׁוֹאֲלִים וּמְבַקְשִׁים מֵאֵת הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שִׁישׁוּב יִרְחַמֵּנוּ, וַיִּשִׁיב הַעֲבוּדָה לְמִקְוָמָה
וְהַתּוֹרָה עַל מְכוּנָה. וְזֶהוּ שְׂאֵמֵר 'לְמָה נְמוֹת
לְעֵינֶיךָ', יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּגִלוּתָם וּבְצַעֲרָם, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, 'לְמָה נְמוֹת
לְעֵינֶיךָ' בְּגִלוּת, גַּם אֲנַחְנוּ גַם אֲדַמְתָּנוּ שֶׁהִיא
אֲרִיץ הַקְּדוּשָׁה. 'קִנְיָה אֲתָנוּ וְאֵת אֲדַמְתָּנוּ בְּלֶחֶם',
דְּהֵינּוּ, פְּדָנוּ וְקִנְיָה אוֹתָנוּ בְּשִׁבְלֵי שְׁנַעֲסֵק בְּתוֹרָה
שְׁנַקְרָאת 'לְחֵם' בְּאֲדַמְתָּנוּ שֶׁהִיא קְדוּשָׁה, וְנִהְיָ
אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ עֲבָדִים' לְפָרְעוֹן הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ.

הַשִּׁיגוֹ אֶת יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתֵי בִימֵי מְגוּרֵיהֶם,
דְּהֵינּוּ לֹא תַקְנּוּ שְׁנוֹתֵי כְמוֹ שֶׁתַּקְנּוּ שְׁנוֹת אֲבוֹתֵי
בִימֵי גְרוּתָם, וְכָל זֶה מֵרַב עֲנֻתָנוּתוֹ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם:

**וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַנּוֹמָצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּבְאֶרֶץ כְּנַעַן בְּשִׁבְרָא אֲשֶׁר הֵם שׁוֹבְרִים וַיִּבֶא יוֹסֵף
אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרַעַה (מז יד)**

דְּגַל מִחְנָה אֲפָרִים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

המסיח דעתו מתאוות ומחשבות זרות
בתפלה ומבכר להתדבק בבורא מוקד
כל התענוגים, זוכה לדבקות והגבחה
הניצוצות

או יֵאמֵר, עַל פִּי שְׂאֵמֵר אֲאִז נ"ע זִלְלָה"ה,
כִּי הַמְחַשְׁבָּה זָרָה הַבָּאָה לְאָדָם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה
הוּא מַחְמַת תְּשׁוּקָתָה שְׁרוּצָה בְּתַקְוָנָה לְהַעֲלוֹתָהּ
לְשִׁרְשָׁה, וְהֵינּוּ הַנְּיִצּוֹן הַקְּדוֹשׁ שֶׁבְּתוֹכָהּ מִתְאַוֶּה
לְבוֹא לְשִׁרְשָׁה, וּיְכַבֵּר גְּלוּי זֶה כִּי בְּרָאוֹת הָאָדָם
שֶׁבָּא לוֹ מִחַשְׁבָּה זָרָה מֵאִיזָה תַּאֲוָה אוֹ שְׂאֵר
דְּבָרִים רַחֲמָנָא לְיַצְלֵן יִתְבוּגֵן מִזֶּה אֵיךְ לְעַבּוֹד
לֵה' מִצַּד הַקָּל וְחֶמֶר. וְזֶהוּ אִיזָהוּ חֶסֶם הַלּוֹמֵד
מִכָּל אָדָם (אבות פ"ד מ"א) אֲפִילוּ מִצַּר הַרַע, וְהֵינּוּ
אִם בְּדָבָר הַזֶּה יֵשׁ תַּאֲוָה לְהַתַּעֲנוּג הַשֶּׁפֶל שָׁבוּ
שֶׁהוּא רַק נִקְדָּה חַיּוּנִיּוֹת מִן תַּעֲנוּג לְכָל הַתַּעֲנוּגוֹת,
וְאֵיךְ לֹא אֲעַבּוֹד אֶת ה' שֶׁהוּא הַמְּחַיָּה אֶת כָּלֵם
וְהוּא תַּעֲנוּג לְכָל הַתַּעֲנוּגִים וְחַיּוּת לְכָל הַחַיִּים,
וּבְזֶה הַהַשְׁכָּלָה בָּא לְדַבְּרוֹת גְּדוֹל וּמַעֲלָה הַנְּיִצּוֹת
קְדוּשִׁים שֶׁבְּתוֹךְ הַמְּחַשְׁבוֹת זָרוֹת לְשִׁרְשָׁה, וְעוֹשֶׂה
יְחַדֵּר וַיּוּגֵג אֲמִתִּי.

וְזֶהוּ יֵשׁ לֹמֵר שְׂמַרְמֵז בְּפִסּוּק, 'וַיִּלְקֹט יוֹסֵף'
– הֵינּוּ הַצַּדִּיק הַעוֹבֵד אֶת ה' בְּהַתְקַשְׁרוּת,
בְּחִינַת יוֹסֵף, 'אֶת כָּל הַכֶּסֶף' – הֵינּוּ כָּל הַנְּיִצּוֹת
אֲשֶׁר הֵם כּוֹסְפִים וּמִתְאַוִּים לְתַקְוֵן לְעֵלוֹת לְשִׁרְשָׁם,
הוּא מַעֲלָה אוֹתָם וּמְלַקֵּט אוֹתָם, 'בְּשִׁבְרָא אֲשֶׁר
הֵם שׁוֹבְרִים' – הֵינּוּ עַל יְדֵי הַמְּחַשְׁבוֹת זָרוֹת
הַבָּאִים לוֹ בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה לְאִיזָה תַּאֲוָה אוֹ שְׂאֵר

היצר גדול כל כך לפתות אותו ולהסירו מדרך טובה לדרך רעה, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע, אבל כשאדם נופל ממדרגתו ותאב לאכל, והוא משבר תאוותו שלא לאכל ולשתות ככהמה, רק אוכל לשבע נפשו, כדי שיוכל לעבד ה' תבדוק בכתו, ושיהיה לו לב רחב ופקח בתורתו, וכיוצא בהן פגנות אחרות גבוהות מאד, אז תגדל פת עבודתו ופועל נחת רוח לה' תבדוק אלה פעמים ככה.

העסק ברוחניות ברור כאור, והעסק בקדושה בגשמיות נסתר כחשך

ונה אמר המדרש, ויגרא אלהים לאור יום זה מעשה יעקב איש תם יושב אהלים, כי עקר העבודה והתחלתה על ידי מעשה יעקב, בדרך פשוט בתורה ובתפלה ובפרישות, וזה הדרך נראה טוב מבחינך כמו מבפנים, וזה נקרא 'אור יום' שהוא דרך אור, וכל העולם רואים את הדרך כי הוא קדש. ולחשך קרא לילה זה מעשה עשו, פרוש שיש עוד איזה דרך לעבודת ה' להתקדש באכילה ושתיה ודברים בטלים, כמו שהיה אוכל התנא בישראל תורה ושותה יין לפקח דעתו לעבודת ה' תבדוק, כמו שאמרו בגמרא (שבת 6:) בענין מילתא דבדיחותא ובדחי רבנו, וכיוצא בהן הרבה.

ולעקב שושנים יצויצין קדישין מכל הכלי עולם מצינו שגם הצדיק עוסק לפעמים בדברים בטלים ומחשבתו קשורה תחת פסא כבודו ותבדוק. והלבוש מבחינך נראה כמו מעשה עשו, כי גם עשו אוכל ושותה ומדבר דברים בטלים, אבל ההבדלה הוא בכונה ומחשבות פנימית, ונקרא לילה וחשך שאינו מאיר מבחינך ולא ידע ולא יבין בו שום אדם הרואה אותו, אבל הטוב גנוי בגויה, כי גם זה בלתי לה' לבדו. ואמר הפתוב (לעיל א ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, והיה הצדיק איך שיהיה, יום אחד, פלומו ששניהם כאחד טובים.

לעתיד יתגלה ששניהם טובים

ונהו שאמר הנביא ומלך אחד וגו' ולא יחצו עוד וגו', כי עתה בזמן החרבן מחלקת

שנהיה עוסקים בתורה ומקריבים קרבנות באדמתנו. ותן זרע, דהינו שלח לנו מלך המשיח שהוא זרע דוד המלך עליו השלום שנאמר בו (תהלים פט לו) זרעו לעולם יהיה, ובה ונחיה, נפנס בקדושה שהיא חיים, ולא נמות, ולא נשאר פסטר אחר הנקראת סטרא דמותא, והאדמה שהיא ארצנו הקדושה, לא תשם, לא תשאר שממה. יהי רצון מלפניו שיגרא בענינו ויחיש גאלתנו, אמן בן יהי רצון:

הפטרָה

ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד (יחזקאל לו כב)

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוֹזניץ זיע"א

הקדושה במעשים גשמיים גורמת נחת רוח גדולה בשמים

עוד בהפטרָה יעשיתי אתם לגוי אחד בארץ. דאיתא במדרש (ב"ר ב א), ויגרא אלהים לאור יום (לעיל א ה) זה מעשה יעקב, ולחשך קרא לילה זה מעשה עשו, ענין שם. רמז הענין, דהנה יש דרכים רבים לעבודת ה' תבדוק, האחד יש דרך ישר לפני איש כפשוטו, לעסק בתורה ועבודה כל היום ושאר מצות, ולסגף עצמו להיות פרוש מכל הנאות והמדות. ויש עוד איזה דרך אל הבאים להתקדש, דהינו אפלו באכילה ושתיה להתקדש בס, כמו שכתב בשלחן ערוך ארץ חיים סימן רל"א, ענין שם ובכונת האר"י ושאר ספרי יראים.

ובודאי מי שיוכל להתקדש אפלו בדברים גשמיים ובתאוות ולהיות שלחנו כמו מזבח, קדשתו יותר גדולה ונפלאה, כי בודאי כל זמן עסק האדם בתורה או בתפלה אין פת

ב'תוכם' ל'עולם' ראשי תבות עם הפולל גימטריא בטחון וסופי תבות הוא תמי"ם, כמו דכתיב 'תמים תהיה עם ה' אלקיך'. ולא רק בענינים הנגעים אל הגוף צריך להיות תמים, אלא אפילו בענינים הנגעים אל הנפש ועבודת ה' צריך ללכת בתמימות, כי יש כאלו שהם מתנגעים בעבודת ה' בכל כחם ונפשם ואין רואים סימן ברכה בעבודתם. והעצה לזה 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' ולהתחזק בבטחון בה' ולא לפול ביאוש חס ושלום, כי רוצים לנסות מן השמים את מדת הבטחון שלו, ולא פנה לטענות היצר הרע שהוא כל כך רחוק מה', רק יתחזק לעמוד בנשיון ולדעת כי בהיות מקדשי בתוכם לעולם. וכמאמר הרב הקדוש רבי ברוך ממזבזו זי"ע 'קדושו קדוש יעקב' (ברכת המזון), רבנו של עולם קדש אותנו בקדשך כמו שקדשת את יעקב, וכי כלום היה לו קדשה מעצמו, אלא אתה קדשת אותו, תקדש גם אותנו, וכמו כן בשבת קדש אנו אומרים 'בשביעי רצית בו וקדשתו', הקדשה מאתך יתברך:

בין התקמים, זה אומר לה' אני בתורה ועבודה כפשוטו פנ"ל, וזה בשם ישראל קנה ורצונו לעבד ה' בדברים חיצונים, אבל לעתיד לבא יתגלה הפנימיות והאמת, אז יראו עין בעין כי הכל טוב קדש לה', וזהו 'מלך אחד יהיה לכלם' ולא יחצו עוד לשתי ממלכות, כלומר שלא יאמר כי זה ממליך בדרך אחד וזה בדרך אחר, כי הכל חד, אלו ואלו דברי אלהים חיים הוא, וכוונתם לה' יתברך, ובלבד שיכונן לבו לשמים, יהיו 'לגוי אחד בארץ'. אמן:

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זי"ע

על האדם להתנהג בתמימות ובטחון בעבודת ה' אף אם אין ראה סימן ברכה

בהפטרה של פרשה זו ינדעו הגוים כי אני ה' מקדש את ישראל ב'היות' מ'קדשי'

אוצרות גאוני הדורות

בייא וכו', שתמיד יהיה בעל תשובה צועק ובוכה ומתחנן לפני האל שיירחמהו.

ידבר נא עבדך דבר', על פי מה שכתב הרב יצרות דבש ו"ל (ח"א דרוש א), על מה

שהקשה בזהר (ח"ג ת) על פסוק (תהלים ק ב) 'עבדו את ה' בשמחה', ובעל תשובה בוכה ומתחנן לפני קונו, ושופך שיחה לפני ה' וכו'.

ותרץ הרב ו"ל על פי מה שכתב במדרש (רות רבה ה יד) שהקב"ה חותר לו חתיכה לבעל תשובה מתחת פסא הכבוד, ודקדק הרב על מי ולמה חותר לו חתיכה מתחת פסא הכבוד, ולמה לא תפנס תפלותו כמו שאר התפלות. אלא הענין הוא דאימת בגמרא חגיגה (ח:) על פסוק (ירמיה

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך הפורעה (מד יח)

צלח רכב

רבי יצחק מגילד זצ"ל

לעולם יהיה הבעל תשובה בוכה ומתחנן לפני קונו, וחותר הקב"ה חתיכה לתפלותו כי אין צער ונגון במקומו

רמוז לבעל תשובה שהוא נקרא יהודה, לפי שהוא מתודה על עוונותיו ומתחרט, על דרך (משלי כח יג) 'ומודה ועוב ירחם', וזהו ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני, לשון בייא ויצעקה, כמו שאמרו (יומא טו) גבי כנסת הגדולה שאמרו

ריח טוב ממנו ויחזרו בתשובה. ובלא זה נתפשים הצדיקים עליהם, מפני דכל ישראל הם ערבין זה בזה. לכן נצטוונו במצות לולב לקח הארבעה מינים באגודת אחת, כי ערכה שאין לה טעם וריח, רמז לרשעים שאין להם תורה מצות כו'.

ב. שאפילו הם יושבים בטל ואינם עונים קדוש וברוך ואמן, מכל מקום הם גורמים לשאר העם שיתראו צדיקים פגגים, כי בערך השע נחשב הצדיק מאד, על דרך (קהלת ב יג) 'וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות וגו''. לכן ביום תענית שהם בעת צרה חס ושלום ומתענים להנצל ממנה, ומדת הדין מקטרג שאינם צדיקים, אף כשיש רשע עמהם, אז רואה ה' שפגגוהו הם צדיקים ומרחם עליהם [וכו'].

ונה שאמר 'אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם' הינו הפושעים, אז 'לא תספון לראות פני', כי לא אענה אתכם כלל. וזהו דאסיפת קהל נקרא צבור ראשי תבות צדיקים בינונים ורשעים בניו המצרפת, כי צריכים ישראל לצרף עמם את הרשעים:

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו (מה א)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זצ"ל

הקב"ה מצטער בצערם של ישראל ומצפה לגאל אותם

אפשר לרמז על תקן הזה שנתארף בעונותינו הרבים וכלו כל הקצים, ונאנחנו מחכים וגם הקדוש ברוך הוא מחפה, ועינינו תלויות לה' עד שיתגנו. והוא יתברך מצפה אימתי ישוב ירחמנו, ומצטער על שכנינו ועלינו, ומי מעכב, מדת הדין מקטרגת, ובטוחים אנחנו ברחמי שפדה שכנינו ועם נחלתו.

יג יו) 'במסתרים תכבה נפשי', ומי איכא בכנה קמי שמאי, והא פתיב (דניאל ב כב) ונהורא עמה שרא וכו', ותרצה, הא בבתי בראי, הא בבתי גואי, נמצא בבתי גואי במסתרים תכבה נפשי, אבל בבתי בראי ליכא שום עצבות, ולכן לבעל תשובה שהוא עצב ומתאנח על עונותיו הקב"ה חותר לו וכו', אבל בבתי בראי לא תכנס תפלתו שהוא עצב, עכ"ד. וזהו 'דבר נא דבר באנגי', בבתי גואי דוקא.

יא יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה, רצה לומר, שמעתי לצר הרע והשויתי עבד לקונו, כי אתה אל טוב ומטיב ומרבה לסלח:

ותאמר אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני (מד כב)

שער בת רבים

רבי חיים אריה ליב פנסטר זצ"ל

כשאי ישראל מצרפים עמהם את הרשעים אינם נענים בתפלתם

על דרך רמז פירש בעץ הדעת טוב (תפירת עזיאל שיר השירים ד"ה או יאמר צאי), כי על פסוק (שמות ל לד) 'קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה', פירש רש"י חלבנה הוא בשם שריחו רע, ומנאו הפתוב בין סממני הקטרת, לומר שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל וכו', והוא כמאמר תז"ל (כריתות ו:) כל תענית שאין בו ממושעי ישראל אינו תענית.

וכמה טעמים בדבר, א. כדי שיראה ה' שגם הפושעים הכניעו יצרים הרע וחוזרים בתשובה, ועונים בעל פרחן אמן וקדוש וברוך, ועל ידי זה ירחם עלינו. וכמו שהיה ענין החלבנה בקטרת, שגם החלבנה היה קולט ריח טוב משאר סממנים, כמו כן כשמצרפים ישראל עמנו בתענית מתקנים אותם, שיקבלו גם הם

וְהָיוּ פְנֵי הַפְּסוּקִים, וְלֹא יִכְלֵ יוֹסֵף, הוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּיוֹסֵף גִּמְטְרִיא שֵׁשׁ הַיּוֹדִים, וְכָא לְרֵמֵז עַל הַגְּלוּת הָאֶרֶץ הַזֶּה, לְדַבֵּר עַל לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא תִקְצַר רוּחָם מִחֲמַת אֶרֶץ הַגְּלוּת, דְּסוּף סוּף כִּינּוּן דֵּהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַטְעֵר יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, סוּף דְּבָר שֶׁלֹּא יוּכַל 'לְהִתְאַפֵּק' בְּשִׁבִיל 'הַנְּצָבִים עָלָיו', הֵם הַנְּצָבִים לְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִגְאָלוּ, דְּכָל הַנְּצָבִים לְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל כְּאִלוּ נְצָבִים לְקַטְרֵג עַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְיוֹקֵא הוֹצִיאָו כָּל אִישׁ מֵעָלְיָ הַמַּשְׁטִין עַל הַגְּאֻלָּה. וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, דְּהִינּוּ שׁוּם מִקַּטְרֵג 'לֹא עָמַד בְּהַתְּדוּעַ יוֹסֵף, שֶׁהוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עִם 'אֶחָיו', הֵם יִשְׂרָאֵל וְהַשְׂכִּינָה.

וְיוֹסֵף בְּהַתְּדוּעַ אֶל אָחָיו רָצָה לְהִבְיָא לָהֶם רְאִיּוֹת חֲזוֹנוֹת כִּי לְבוֹ שְׁלֵם עִמָּהֶם מְאֹד, וְהִרְאָהָ עַל פִּי קַשְׂיַת הַרְמַבּוּץ פְּרִשְׁתַּת מִקֵּץ (כב ט) אִיךָ לֹא שִׁלַּח יוֹסֵף מִכְּתָב אֶל אָבִיו כִּי הוּא בְּמִצְרַיִם לְמַעַן נַחֵם אֶת אָבִיו, וְלִמְעַן יִפְדֶּהוּ בְּמִמּוֹן רַב מִשָּׁם, עַיִן בּוּ. וְהַפְּשׁוּט נִרְאָה לִי כִּי נִרְאָה יוֹסֵף כִּי בְּהַתְּדוּעַ לְאָבִיו כִּי הוּא בְּמִצְרַיִם, תִּתְגַּלֶּה הַדְּבָר אַחֵר חֲקִירַת אָבִיו כִּי מְכָרוּ אָחָיו אוֹתוֹ וְהָיוּ מְשֻׁנְאִים לְפָנָיו, וְלִכֵּן הָיָה טוֹב לוֹ כִּי יִתְּנָה הוּא בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר הוּא נִגְדָה רְצוֹנוֹ, לְמַעַן לֹא תִבּוֹא רָעָה לְאָחָיו. וְזֶה רְאָהָ כִּי יוֹסֵף לְבוֹ שְׁלֵם עִם אָחָיו גַּם אַחֵר שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם וְעָשׂוּ עִמּוֹ רָעָה, כָּל שֶׁכֵּן קוֹדֵם לְכֵן שֶׁלֹּא הָיָה בְּלָבוּ עָלֵיהֶם כָּלֵל.

אֶחָיו דְּאוּלָּי יוֹסֵף הָיָה רוֹצֵה לְהוֹדִיעַ לְאָבִיו, רַק כְּבָר שִׁכַח הַלְשׁוֹן שֶׁדָּבַר אָבִיו אֹד בְּהִיּוֹתוֹ מוֹשֵׁל, כִּי בְּבֵית הַמִּצְרִי אֵף שֶׁלֹּא עֵבֵר זְמַן רַב מַעַת מְכִירְתוֹ לֹא הָיָה בְּיָדוֹ לְשַׁלַּח לְאָבִיו, כִּי לְעֵבֵד נִמְכָּר וּמְשַׁעֲבָד הָיָה, וְאַחֵר כֵּן כִּשְׁהִיָּה בֶן חוֹרִין כְּבָר שִׁכַח הַלְשׁוֹן. וְזֶהוּ שֶׁאִמְרָה 'עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אָחִי בְּנִימִין', דְּהִינּוּ כִּי אֲנִי שׁוּהָ עִמָּכֶם בְּאַחְוָה, וּמִכּוֹן בְּעֲצָמוֹ כִּי כֵן הוּא, יַעֲזֵב לֹא גֵלָה לְאָבִיו הַדְּבָר, וְהִרְאָהָ עַל זֶה כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם בְּלִשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ, וְהָיָה בְּיָדֵי הַלְוִדִיעַ וּמְחַמַּת אַחְוָה לֹא עֲשִׂיתִי בֶן פְּנִיל.

וְאֶחָיו שִׁפִּיר דְּאִמְרָה 'אֲנִי יוֹסֵף אֶחֱיִכֶם אֲשֶׁר מְכָרְתֶּם אוֹתִי מִצְרַיְמָה', הִינּוּ עַל פִּי שֶׁפָּרַשׁ רַש"י לְמַעְלָה (לב ז) עַל 'בְּאֵנוּ אֶל אֶחָד אֶל עֲשׂוֹ', שֶׁאִמְרָתָה שֶׁהוּא אֶחָד, אֲבָל בְּאִמְרַת

וְזֶהוּ פְנֵי הַפְּסוּקִים, וְלֹא יִכְלֵ יוֹסֵף, הוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּיוֹסֵף גִּמְטְרִיא שֵׁשׁ הַיּוֹדִים, וְכָא לְרֵמֵז עַל הַגְּלוּת הָאֶרֶץ הַזֶּה, לְדַבֵּר עַל לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא תִקְצַר רוּחָם מִחֲמַת אֶרֶץ הַגְּלוּת, דְּסוּף סוּף כִּינּוּן דֵּהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַטְעֵר יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, סוּף דְּבָר שֶׁלֹּא יוּכַל 'לְהִתְאַפֵּק' בְּשִׁבִיל 'הַנְּצָבִים עָלָיו', הֵם הַנְּצָבִים לְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִגְאָלוּ, דְּכָל הַנְּצָבִים לְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל כְּאִלוּ נְצָבִים לְקַטְרֵג עַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְיוֹקֵא הוֹצִיאָו כָּל אִישׁ מֵעָלְיָ הַמַּשְׁטִין עַל הַגְּאֻלָּה. וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, דְּהִינּוּ שׁוּם מִקַּטְרֵג 'לֹא עָמַד בְּהַתְּדוּעַ יוֹסֵף, שֶׁהוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עִם 'אֶחָיו', הֵם יִשְׂרָאֵל וְהַשְׂכִּינָה.

וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֶחֱיִכֶם אֲשֶׁר מְכָרְתֶּם אֵתִי מִצְרַיְמָה (מה ד)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל

נמנע יוסף מלספר לאביו כי הוא חי במצרים למען לא ישנא את השבטים

מְדַבְּרִים לְמָה אִמְרָה 'אֲשֶׁר מְכָרְתֶּם', הֲלֹא יָדְעוּ כִּי מְכָרוּ אֶחֱיִיהֶם יוֹסֵף, וּמָה הָיָה צְרִיף לְפָרֵשׁ לָהֶם אֶת זֹאת אַחֵר שֶׁרָצָה שֶׁלֹּא יִבוֹשׂוּ וְלֹא יִכְלָמוּ מִפְּנֵיו.

וְנִרְאָה לִי בְּשִׁנְקוּדִים לְפָרֵשׁ דְּאִמְרָה יוֹסֵף (פסוק יב) 'עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אָחִי בְּנִימִין כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם', פָּרַשׁ רַש"י הַשְּׁוֹהָ כָּלֵם, כְּשֵׁם שֶׁאֵין בְּלָבִי עַל בְּנִימִין אֶחָד כֵּן אֵין בְּלָבִי עֵלֵיכֶם, 'כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם' בְּלִשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ. וְעַיִן רַמְבַּ"ן שֶׁהִקְשָׁה הֲלֹא מְשַׁלֵּי מִצְרַיִם בְּדַאי הָיוּ יְכוּלִים לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ וּמָה רְאָהָ הִיא זֹה שֶׁהוּא אֶחֱיִיהֶם.

וְאֶמְרָתִי לְפָרֵשׁ בְּשִׁנְקוּדִים, הַתְּחַלַּת שְׁנֵאת הָאֲחִים הָיָה עַל יְדֵי שֶׁהוֹצִיאָ יוֹסֵף דְּבַה עָלֵיהֶם אֶל אָבִיו, וְחַס וְשָׁלוֹם יוֹסֵף לֹא רָצָה לְהַלְשִׁין, רַק לְדַעַתוֹ עָבְרוּ עָבְרָה שֶׁאֲכָלוּ אֶבֶר מִן הַחֵי,

וידבר משה

רבי משה פולאק זצ"ל

המאמין בה' כי הוא ניתן לו כח לעשות
חיל אינו מבטט מרב עשר

וַיִּדְבֹר בְּאָזְנוֹ דְלֹא הָיָה לֵיָּהּ לְמִימַר אֲלֵא וַיֹּאמְרָתֶם
אֵלָיו שְׁמֵנִי אֲלָקִים לְאָדוֹן וְכוּ'. וְנִרְאָה
לִי דִידוּעַ (דברים לב טו) 'וַיִּשְׁמַן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֹט',
וְטַעַמָּא בְּעֵי, זֶה עֲשֶׂר וְזֶה שְׂכָרָה, שְׂכָל זְמַן
שֶׁהֵנִיחוּ הַקַּב"ה בְּדִלּוֹת וּשְׁפִלוֹת הָיָה עוֹבֵד אוֹתוֹ,
וְאַחַר שֶׁבָּרְכוּ בְּהוֹן וְעֲשֶׂר מְבַעֵט בוֹ. אֲמַנֵּם הַדְּבָר
פְּשוּט, דְּוִדָּאֵי כָּל זְמַן שְׁמַאֲמִין כִּי ה' הִנּוּחַן כַּח
לְעִשׂוֹת חֵיל, וְלוֹ הַעֲשֶׂר וְהַכְּבוֹד, וְדָאֵי אֵינִי
מְבַעֵט, וַיִּמָּה שָׂרֵב בְּנֵי אֲדָם נִכְשָׁלִים בְּנִסְיוֹן עֲשֶׂר,
הוּא עַל דִּי שְׂכּוּפְרִים וְאוֹמְרִים כַּחֵי וְעֵצֶם דִּי
עֲשָׂה לִי חֵיל הַזֶּה וְלֹא ה' פִּעַל כָּל זֹאת, וַיִּמְלֵא
מִי אָדוֹן לוֹ, וַיִּמֵּי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה.

וַיִּכְּן יוֹסֵף הַצַּדִּיק גֵּרָא לְנַפְשׁוֹ אִם יִבְשָׂרוּ לְאָבִיו
שֶׁהוּא מְלֶךְ, וַיִּמָּה גַם בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר נֶאֱמַר
עֲלֶיָּהּ (ויקרא יח א) 'כִּמְעַשְׂהָ אֲרָץ מִצְרַיִם לֹא תַעֲשֶׂוּ'
וְכוּ', לֹא דִי שְׁלֵא יִשְׁמַח, וְנִתְפַּךְ הוּא שִׁיחַרְד
חֲרָדָה גְדוּלָּה בְּחֻשְׁבוֹ כִּי בּוֹדָאֵי כְּבֹד הַשְּׁחִית בְּנֵי
דְּרַכּוֹ חַס וְשָׁלוֹם. עַל כֵּן הִקְפִּיד מְאֹד וְהִזְהִיר
לְאָחִיו, בְּלִשׁוֹן הַזֶּה תִּדְבְּרוּ אֵל אָבִי וַיֹּאמְרָתֶם
אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֲלָקִים, וְכִשְׂשִׁמְעַ
עַקֵּב שְׂיוֹסֵף אוֹמַר 'שְׁמֵנִי אֲלָקִים', הִזְהִי לְבוֹ
נִכּוֹן בְּטוֹחַ שְׁעוֹדְנוֹ עוֹמֵד בְּצַדְקוֹ.

וַיִּרְא אֶת הַעַגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אוֹתוֹ
וַתַּחֲיוּ רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם (מה כז)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

יעקב סבר כיוסף שדין בני גח להם
ולא חטא בשתי אחיות

גוֹדַע מְאֲמָם וַיִּל' (בר' צד א, ב) שֶׁפָּרְשׁוּ מֶה הָיָה
הַעַגְלוֹת, פִּרְשַׁת עֲגָלָה עֲרוּפָה מִסַּר לָהֶם.

אינו מתנהג עמך כְּאֵחַ רַק כְּעֶשֶׂו הַרְשָׁע, כְּמוֹ
שֶׁהָיָה מִקְדָּם בֶּן עֵתָהּ. וְאָמַר יוֹסֵף 'אֲנִי יוֹסֵף
אֲחֵיכֶם' דִּהְיִנוּ שְׂאֵנִי מִתְּנַהֵג עִמָּכֶם בְּאַחֲוָה, 'אֲשֶׁר'
מִכְרַתֶּם אוֹתִי הִגַּם שְׁמִכְרַתֶּם אוֹתִי מִצְרִימָה
וְעִשִּׂיתֶם עִמִּי רָעָה, מִכָּל מְקוֹם אֲנִי בְּאַחֲוָה עִמָּכֶם:

וַיִּשְׁלַחנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאֵרֵיתִי
בְּאֶרֶץ וְלַחֲחִיּוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדוּלָּה (מה ז)

כפלים לתושיה

רבי יצחק אליהו לאנדא זצ"ל

בזכות צדקתו של יוסף הצדיק לא
נשתקעו ישראל בטמאת מצרים

מְבַאָר בְּסִפְרֵי אָמַת שְׂאֵלְמֵלֵא לֹא הָיָה יוֹסֵף
בְּמִצְרַיִם וְהַגְּדִיר בְּצַדְקוֹ פְּרִצַת הַזְּנוּת
בְּעֵינֵי פוֹטִיפְרַע, כִּי אִזְ הָיָה יִשְׂרָאֵל ח"ו מְשַׁקְעִים
בְּטַמְאַת עֲרוֹת מִצְרַיִם בְּגִלוֹת מִצְרַיִם. זֶהוּ וַיִּשְׁלַחנִי
אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְעִשׂוֹת גְּדֵר לְעֲרוֹת מִצְרַיִם,
'לְשׁוֹם לָכֶם' עַל דִּי זֶה 'שְׂאֵרֵיתִי בְּאֶרֶץ' שְׁלֵא
תִּשְׁתַּקְעוּ בְּטַמְאַת מִצְרַיִם בְּהִיּוֹתְכֶם בְּאֶרֶץ בְּזְמַן
הַגְּלוּת, 'וְלַחֲחִיּוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדוּלָּה' בְּצִאתְכֶם
מִמִּצְרַיִם.

וַיִּתְּכֵן עוֹד שְׂכָמוֹ שֶׁבְּגִלוֹת מִצְרַיִם הָיָה מִתְּהַקְרַח
שְׂיוֹסֵף יְבֹא תַחֲלָה לְשֵׁם, וְעַל דִּי פִעַלְת
מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים נִגְאָלוּ מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ כֵּן בְּגִלְתָּה
אֲחֲרוֹנָה בְּמִתְהַרָה בְּלִמְיֵנו, מִכְּרַח מִשִּׁיחַ בֶּן יוֹסֵף
לְבוֹא תַחֲלָה וְאַחֲרָיָה זֶה יִגְאָלוּ. זֶהוּ שְׂרַמְזוּ לָהֶם
בְּדִבְרֵי וַיִּשְׁלַחנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם
שְׂאֵרֵיתִי בְּאֶרֶץ בְּגִלוֹת מִצְרַיִם שֶׁתִּגְאָלוּ בְּסִבְתִּי,
וְכֵן שְׁלַחנִי לְפָנֶיכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים לְהַסְחִיּוֹת
לָכֶם לְפָלִיטָה גְדוּלָּה בְּגִלְתָּה אֲחֲרוֹנָה:

מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך
יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים (מה ט)

וּבְנָה יֵשׁ לומר מה שֶׁהִקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים, כְּשֶׁאָמַר יוסף 'אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אֲבִי חַי' (פסוק א), לְמַה לוֹ לְשַׁאֵל דְּבַר זֶה, הֲלֹא כִּבְרָ אָמְרוּ לוֹ 'יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן' (לעיל מד ט). אֲבָל לְפִי זֶה יֵשׁ לומר דְּכַנְתּוֹ הֵיחָה 'הַעוֹד', פְּרוּשׁ, אִם עֲדִינִי הִלְכָה כְּשִׁיטַת אֲבִיו דְּדִין בְּגִי נַח לָהֶם, וּמִמִּילָא לֹא חָטָא בְּשִׁמְי אַחִיוֹת חֵס וְשְׁלוֹם, וְהֵבִין:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרְאֵת הַלַּיְלָה (מו ב)

משך חכמה

רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל

נתגלה הקב"ה ליעקב בלילה טרם וציאתו לחוצה לארץ להראות שאף בחשכת הגלות שורה השכינה בישראל

הַגֵּה אֲצֵל אַבְרָהָם וַיְצַחֵק לֹא מֵצֵאנוּ זֶה, רַק בְּיַעֲקֹב כָּאֵן וּבְיוֹצֵא (כח יב), הִינֵנוּ מִפְּנֵי שְׁהִיָּה מוּכָן לְצֵאת לְחוּצָה לְאַרְץ לְגוּר, לְכֵן בָּא אֵלָיו הַתְּגַלּוֹת אֱלֹקִית בְּלַיְלָה, לְהַרְאוֹת שֶׁאֵף בְּלַיְלָה, בְּחֹשְׁכַת הַגְּלוּת, שׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (מגילה כט) גְּלוֹ לְכָבֵל שְׁכִינָה עִמָּהֶם.

וַיִּזְנֶה אַבְרָהָם תַּקֵּן תְּפִילַת שְׁמֵרִית, וַיְצַחֵק מִנְחָה, וַיַּעֲקֹב עֲרֻבִית (ברכות כו:), וְהֵם אֵיבָרִים וּפְדָרִים שֶׁהֵם קְרִבִים בֵּין בְּיּוֹם וּבֵין בְּלַיְלָה (ברכות ב). וְהִנֵּה אָמְרוּ ז"ל שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּחוּץ לְאַרְץ רַק לְמִי שְׁהִיָּה רוֹאֶה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ עַל יְחֻזְקָאֵל סוּף מוֹעֵד קָטָן (כה). לְכֵן סוּף עֲבוּדָה, כְּמוֹ הַקְּטֵרֵת אֵיבָרִים שֶׁכִּבְר נִשְׁחַט וְנִזְרַק בְּיּוֹם, נוֹהֵג אֵף בְּלַיְלָה, בִּינָה זֶה. וְלִזְוָה אָמַר (תהלים כ ב) 'עֲנֵךְ ה' בְּיּוֹם צָרָה יִשְׁגְּבֶךָ שֵׁם אֱלֹקֵי יַעֲקֹב', שְׁוֹנְגָה אֵלָיו בְּלַיְלָה, וְדוּ"ק.

וּמִזְוָה יֵצֵא לָנוּ מוֹסֵר הַשֶּׁבֶל, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל אוֹחֲזִים אֶל הַקְּבֵלָה הַנְּאוּמָה, וְהוֹלְכִים בְּדוּכַי וּלְמוֹדֵי אֲבוֹתֵיכֶם, אִזּוֹ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא גוֹי אִיתָן עִתִּיק יוֹמִין, אֲשֶׁר נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹקִים בְּהִיוֹת

וְאֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ, דְּהִנֵּה יְדוּעַ מַה שֶּׁכַּתֵּב הַפְּרָשַׁת דְּרָכִים (דרך האתרים דרוש א), דְּמִתְחַלֶּקֶת יוֹסֵף עִם הַשְּׁבָטִים הֵיחָה, דְּיוֹסֵף סִבַּר דְּדִין בְּגִי נַח לָהֶם קָדָם מִתַּן תּוֹרָה וּלְחַמְרָא, וְשִׁבְטֵי יֵה סִבְרוּ דְּדִין יִשְׂרָאֵל לָהֶם. וּבְסִפּוֹר פְּרָדֵס דְּוֹד (ד"ה בפסוק ויאמר) הִבִּיא דְּבָרֵי מַהֲרָש"א בְּיוֹמָא (כח: ח"א ד"ה מצותה), עַל מַה שֶּׁיַּעֲקֹב נָשָׂא שְׁמֵי אַחִיוֹת, דְּהוּא סִבַּר גַּם כֵּן דְּדִין בְּגִי נַח לָהֶם, וְאֵת רַחֵל קָדַשׁ בְּשִׁכְרָ עֲבוּדָה, וְאֵת לָאָה קָדַשׁ בְּבִיאַה, פְּרוּשׁ, שֶׁמִּקְדָּם קָדַשׁ אֵת רַחֵל, וְאַחַר כֵּן קָדַשׁ אֵת לָאָה בְּבִיאַה, וְקִדּוּשֵׁי רַחֵל הָיוּ קִדּוּשֵׁין גְּמוּרִים, וְאֵת לָאָה לֹא הָיָה יְכוּל לְגַרְשָׁה דְּבַכְּגֵי נַח אֵין דִּין גְּרוּשֵׁין. וְהָא תִּינַח לְשִׁיטַת יוֹסֵף דְּדִין בְּגִי נַח לָהֶם, אֲבָל לְשִׁיטַת הָאֲחִים דְּדִין יִשְׂרָאֵל לָהֶם הָיָה יְכוּל לְגַרְשָׁה, וְאִם כֵּן חָטָא יַעֲקֹב בְּשִׁמְי אַחִיוֹת, וְאֵין לומר דְּהָיוּ לִיָּה לְגַרְשׁ אַחַת מֵהֶן, דְּזוּה אֵינּוּ, דְּבַגֵּי נַח אֵין לָהֶם קְרִיתוֹת, עַמֵּן בְּפְרָדֵס דְּוֹד שֶׁהָאֲרִיף בְּנָה.

וּבְנָה יֵשׁ לְבָאָר, וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֵת יוֹסֵף' (לעיל לו א), פְּרוּשׁ אֵת שְׁיִטַת יוֹסֵף, 'מִכָּל אַחִיו', דְּלְשִׁיטַת אַחִיו הָיָה צְרִיף לְגַרְשׁ אַחַת מֵהֶן. וְלְכַאֲוֹרָה קָשָׁה הֲלֹא 'אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת' כְּתִיב (שמות כג ב), וְרַב דְּעוֹת הָיוּ דְּדִין יִשְׂרָאֵל לָהֶם, אֲבָל מֵעֲגָלָה עֲרוּפָה מוּכַח דְּאֲזַלְיִנן בְּמַר קְרַבָּה וְלֹא בְּמַר רַב, וְהִגַּם דְּרַבֵּי תְּנִינָא סוּבַר (כ"ב כג:) דְּרַב וְקְרוּב הוֹלְכִין אַחַר הָרַב, וְהַגְּמָרָא הַקְּשָׁה מֵעֲגָלָה עֲרוּפָה דְּכְתִיב בֵּיה (דברים כא א) 'וְהָיָה הָעִיר הַקְּרַבָּה אֶל הַחֲלָל', אֲבָל בְּקְרַבָּה דְּמוּכַח סִבַּר הַתּוֹסְפוֹת (ד"ה רוב) דְּלְכַלֵּי עֲלָמָא אֲזַלְיִנן בְּמַר קְרוּב. וְזוֹ הֵיחָה פְּנִינַת יַעֲקֹב דְּיֵאָהָב אוֹתוֹ מִכָּל אַחִיו, וּמִמִּילָא הוּא קְרַבָּה דְּמוּכַח, עַל כֵּן שְׁלַח לוֹ זֶה הַסִּימָן דְּעֲגָלָה עֲרוּפָה, וּמִמִּילָא לֹא חָטָא יַעֲקֹב. וּבְנָה יֵשׁ לומר דְּאָמַר לָהֶם 'אֵל תְּרַגְּזוּ בְּדַרְךְ' (פסוק מד), וְדַרְשׁוּ תַנּוּ"ל (תענית י:)

אֵל תְּחַסְּקוּ בְּדַבַּר הַלְכָה, וּבִירוּשְׁלָמִי אִיתָא מֵאֵי הִלְכָה פְּסוּקָה, יְחִיד וְרַבִּים הִלְכָה כְּרַבִּים, וְאָמַר לָהֶם דְּאֵין הִלְכָה בְּנָה כְּרַבִּים, דְּאֲזַלְיִנן בְּמַר קְרַבָּה דְּמוּכַח, וְקַל לְהִבִּין.

**ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו
גשנה וירא אליו ויפל על צוואריו ויבך על
צוואריו עוד (מו כט)**

העמק דבר

רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל

בקש יוסף שישתחוה לו יעקב מחמת
מראה החלום, אך יעקב הקפיד עליו
וקרא קריאת שמע להסיח דעתו

**וירא אליו, כבר עמד על זה הרמב"ן ראייה
זו מה היא, וכן לשון המקרא ויבך על
צוואריו עוד' צריך באור. ועקר משמעות הפתוב
שרק יוסף בכה ולא יעקב הוא פלא. ורש"י
כתב בשם מדרש חז"ל שיעקב קרא אז קריאת
שמע, גם זה צריך באור, וכי לא היה יכול
לכונן השעה של קריאת שמע שלא בעת ראות
פני יוסף. אבל כל זה נתן ללמדנו על דרשת
תרגום וינתן וטקיס יוסף וכו' וקדם דאשתמודעיה
אבוי סגד ליה, ואתחייב למיהוי שנוי קטיעין,
ותהא ואתחמי ליה וירכן על פריקת צווריה ויבכא
על צווריה תוב על דסגד ליה.**

**וכך הענין, שיוסף תקע עצמו לדבר החלום
שעתידה השמש להשתחוות לו, והוא
אביו, והרבה להשתדל על זה עד כה ולא עלה
בדוד, כמו שכתבתי לעיל, על פן עלה בדעתו
שיבא לקראתו בבגדי מלוכה (ומכל שפן לפי מה
שכתוב בספר הישר שפרעה שלח לו הכתר), והיה סבור
יוסף שיעקב יפירונו מכל מקום וישתחוה לו
מפני כבוד המלוכה, או אפילו אם לא יפיר
אותו והיה סבור שהוא פרעה וישתחוה לו,
הא בזה האופן מתקנים החלום.**

**אבל באמת לא הפירו יעקב מתחלה, וכסבור
שהוא פרעה והשתחוה לו, שהרי כבר
נודע לו שפרעה גזר שיבאו לשם ויהיו משעבדים
אליו. ואחר כך הראה עצמו יוסף לאביו, והיה
לאביו תרעמת בלבו עליו, כי אף על גב שיעקב
שמר דבר החלום ולא התקנא בו, מכל מקום**

המקדש על מכוננו, אז שורה השכינה עמם גם
בחוצה לארץ - גם ב'בל'לה'. אבל בזמן ששכחו
ברית אבותיהם, ואינם הולכים בדרךיהם, אז
כשהם בפני עצמם הלא אין שכינה שורה בחוץ
לארץ ונסתלקה שכינה מהם, ונתונים למשיסה
ולבו, כי אינו חושב עצמו לגוי עתיק שכבר
ראה, והיה דבר ה' אליו:

**אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך
שם (מו א)**

מהר"ם שיק

רבי משה שיק זצ"ל

רבוי עם ישראל השלים גזרת ארבע
מאות שנה

**וקשה משום כי לגוי גדול אשימך שם' על
פן אל תירא מרדה מצרימה'. אלא כן
[הפננה], כי המפרשים הקשו, שהקב"ה אמר
(לעיל טו יג) ונעבדום ונענו אתם ארבע מאות שנה,
והם לא עבדו אלא רדו שנה. ותרצו שגוי
תרוצים, האחד דקושי השעבוד משלים. וב'
משום דרב עם היה משלים. והנה כתיב בתורה
(שמות יב ט) ולא יכלו להתמרמה', וידוע דהיו
ישראל במ"ט שצרי טמאה, ואלו היו עוד מעט
שם היו באים בג' שצרי טמאה ולא היו נגאלים
לעולם. ולפי זה יש לומר דיעקב אבינו ע"ה
נמי היה ירא לילך למצרים שלא יבא בג' טמאות
ולא יוכל לעלות לעולם משם, על פן אמר לו
הקב"ה אל תירא מרדה מצרים כי לגוי גדול
אשימך שם', ולא יהיה צריכים להיות שם זמן
רב, כי הרב עם יהיה משלים:**

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי
ראותי את פניך כי עודך חי (מו ל')

משנת רבי אליעזר

רבי אליעזר טרילנגר זצ"ל

כיון שראה יעקב את יוסף אמר 'אמותה
הפעם' שכן צריך אף הוא מעתה לתן
לדוד המלך שנות חיים

וכן שיהיה יוסף בשיביל יוסף הוא חי הכרח
יעקב למות. אמנם נראה לי לתרץ על
דרך דאיתא בילקוט קדוש ערך אדם [ערך דוד
סי' נח], דאבות בכלל נתנו לדוד משנותיהם
שבאים שנים, בראותם על ידי נבואה שהיה דוד
ראוי להיות נפל, ולכך משלהם נתנו לו, דהינו
אברהם יצחק ויעקב ויוסף, אותם הארבעה פתחו
משנותיהם שבאים שנה ונתנו לדוד וכו', עין שם.

אם כן יובן הדבר, באשר דהיה בהנהגה אמינא
של יעקב שטרף טרף יוסף, ואם כן היה
מניח שנים הרבה משנותיו לדוד לתשלום שבאים
שנה שלו, באשר דלפי זה שטרף טרף וכו'
היה מת בשנים מועטות, אם כן לא הצריך יעקב
להניח כלום לדוד משנותיו כי בלאו הכי יהיה
לו שבאים שנה, מה שאין כן עכשו שעוד יוסף
חי, אם כן שפיר אמר יעקב 'אמותה הפעם'
באשר שגם אני צריך להניח לדוד משנותי:

לא באפן שיוסף עצמו יהא גורם לדבר להשפיל
את אביו לפניו. על כן מה עשה להסיח דעתו
כרגע, קרא קריאת שמע בדבקות ואהבת ה', שיש
בזה כח להסיח דעת מפל דברי עולם הזה [וכו'].

והנה יוסף השפיל ששגה בזה, וכי גם החלום
לא נתקיים בזה אחר שאביו נסבור שהוא
פרעה, וכדאיתא בשבת (עב:) במשתתחה לעבודה
זרה ונסבור בית הנסות הוא, הרי לבו לשמים,
ואם כן נתחלל כבוד אביו בחנם, וגרם לו צער,
על כן בכה יוסף 'עוד' על שהשתתחה אביו לו:

חתן סופר

רבי שמואל אונגפלד זצ"ל

בכה יוסף על שהיה מלך במצרים ולא
הסתופף בצל אביו ללמד תורה הקדושה
יש לדקדק ויבין על צואריו עוד' מה פונתו.
ונראה לי דיוסף הצטער מאד שאף שהיה
מלך במצרים ומשל בכל אשר לפרעה, עם כל
זה יותר היה נחא ליה לישב בצל אביו ללמד
תורה הקדושה. והנה הצנאר רמז על העל
והמשא, כמו שאמרנו (קידושין כט:.) ריחים על
צנארו ויעסק בתורה, וזה שאמר ויפל על
צואריו כשפגש את אביו, על כן ויבין עוד',
פרוש שבכה על זה, שהיה לו כל הכבוד במצרים
לעל ולמשא:

מעשי הצדיקים

ז"ע. בכל שבת בבקר היה נכנס אל הקדש
פנימה, לסבו הרבי, כדי שיבנהו על תלמודו
אשר למד במשך השבוע החולף ב"חדר".
באותה שעה היה הרבי השרף ז"ע בוחן גם
את יתר נכדיו, וכאשר היה מושנתם שגורה

"ויגש אליו והודה..." (מד, יח)

בשנים, בהן היה הרה"ק רבי צבי הירש
מלומאז' ז"ע ילד קטן, היה נתון
כמו אחיו הגדולים מוננו להשגחתו של סבו
הקדוש הרה"ק רבי מנדלי, השרף מקאצק

לאחר שהחדושי הרי"ם סיים לומר את דברי התורה, אמר לחסידים "גוט שבת", זה היה סימן לאות פרדה, וכי עליהם לצאת מהחדר. ואולם. ההשתקקות של החסידים להמציא במחצתו של הרבי עוד דקות מספר היתה כה עזה, עד שאיש לא זו ממקומו. לאחר מספר דקות שב הרבי ואמר "גוט שבת", ושוב, איש לא נע. קם הרבי ממקומו, ונגש לדלת, הגביה את ידו והניחה על המזוזה, ואז יצאו החסידים אחד אחד בכפיפה תחת יד קדשו, כבקרת רועה עדרו.

רבי בנציון, שעמד מרחוק, נמצא שיצא אחרון. באשר יצא שמע כי הרבי מפטיר לעבר החסידים: "בפשיסחא היינו נוהגים אחרת. במקלות לא היו מצליחים לנתק אותנו מהרבי ר' בונם, להרחיקנו ממקור חיינו..." (זקניר ויאמרו לו)

בימי חרפו, היתה דרכו בקדש של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע לנדד ולגלות על פני ארץ. באחד מנדודיו הגיע עד לצאנו, שם נכנס ולמד בבית המדרש. באחד הלילות יצא מן ה"דברי חיים" מצאנו זי"ע מביתו ושמע את קול התורה של האורח בוקע מבית המדרש. נעמד ה"דברי חיים" מאחורי הדלת, סמוך את אזנו לדלת והקשיב לקול הערב. כך עמד שעה ארצה, השלג ירד עליו וכסהו, עד שמרב קר גם פאותיו דבקו לדלת ונעשו כגליד קרח.

כך מצאוהו בני ביתו, וכאשר רצו להשיבו לביתו, מצאוהו וכי פאותיו דבוקות לדלת, עד שהצרכו להביא מים חמים, כדי להפשיר את הקרח מפאותיו.

נענה הרבי ואמר: "קול התורה, תורה לשמה של אברך קדוש זה היה כה ערב, עד

בפיהם, היה מוחלק להם פרפראות וגלוסקאות נאות.

מאותה תקופה, בה נבחן על משנת למודו אצל סבו הרבי, ספר לאחר שנים רבי צבי הירש עצמו את המעשה הבא: פעם אחת, בשבת קדש פרשת ויגש, נבחן אצל סבו הרבי השרף. נטל הרבי מקאצק חמש בראשית, פתחו בפרשת השבוע, ושאל את הילד: הנה נאמר בפסוק 'ויגש אליו יהודה'. מדוע זה נגש יהודה קרוב אל יוסף, והרי אם הוא מדבר אליו, יכול היה יוסף לשמוע אותו אף מרחוק, ולמה נגש קרוב אליו?

השיבו הילד צבי הירש: "משום שמרחוק אין שומעים היטב, ולכן נגש קרוב".

מצאה התשובה חן ביותר בעיני הרבי 'השרף', והוא מהר לקרא לקודש פנימה את משמשו הרה"ק רבי צבי הירש מטומשוב, ואמר לו: "הירש, הירש, השומע אתה מה אומר הנער? השומע אתה מה אומר הנער? מרחוק קשה לשמוע, ולכן נגשים קרוב... הן הנער אומר דבר טוב, דבר טוב מאד".

(עמוד האמת)

"ונפשו קשורה בנפשו" (מזי, ל)

בימי הרה"ק בעל החדושי הרי"ם מגור זי"ע נהוג היה, כי בגיל שבת קדש, לאחר עריכת השלחן הטהור, נכנסו לחדרו כמה מזקני החסידים, ושמעו ממנו דברי תורה עמקים מני ים. באחת הפעמים נכנסו כמה חסידים כשביניהם גם החסיד המפלג רבי בנציון רבינוביץ זצ"ל, המכנה ר' בנציון אוסטרובער, שהיה דוקא מהנצירים שבחבורה. כל החסידים עמדו קרוב לרבי, ורבי בנציון שהיה כאמור צעיר, עמד מעט מרחוק.

מפיסצנא בָּגטוּ וּאָרשָׂא, הִיְתָה דַעְתּוֹ נְתוּנָה לֹא רַק לַעֲצֻמוֹ וְלִאֲנָשִׁים הַמְבַגְרִים, אֲלָא גַם לַצְעִירֵי הַצֵּאן, לְחַנְכֵם לְתוֹרָה וְלִמְצוּוֹת, עַל אִף הַמַּצְבֵּ הַקָּשֶׁה שֶׁשָּׁרַר מִבֵּית וּמְחוּצוֹ, מְחוּץ תִּשְׁכַּל הַרְבֵּ וּמְחַדְרִים אִימָה. וְאוֹלָם, לַעֲמִתּוֹ, הָיוּ יְהוּדִים שֶׁלֹּא שָׁתוּ לְבָם לְכֹאֵלוֹ דְּבָרִים, אֲלָא רַק דָּאָגוּ לַעֲצָמָם, כִּיצַד לְשֹׂרֵד.

בַּאֲחַת הַפְּעָמִים, בְּהֵם רָאָה כִּי אִין מִי שְׂדוּאָג לַצְעִירֵי הַצֵּאן, טָעַן לַעֲצֻמוֹ וְלַחֲסִידָיו: "אָמְנָם עוֹד מַעֲט קֵט וְכִלְנֹו נַעֲלָה עַל הַמוֹקֵד מֵתוֹךְ מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ לַהֲשִׁי"ת. אַבְל דְּוָקָא בְּשַׁל כְּךָ, כִּיצַד נוֹכַל לַעֲלוֹת אֶל אַבְיָנוּ שְׁבַשְׁמִים וְהַנְּעָרִים הַרְכִּים אֵינָם אֲתַנּוּ? שְׁהֵרִי לֹא חֲנַכְנוּ אוֹתָם לְתוֹרָה וְיִרְאַת שְׁמַיִם, בְּאַמְרָנוּ: 'בֵּין כַּה זְכָה הַנְּאֻצִּים יִשְׁרְפוּ אוֹתָם וְכֹלָם יָמוּתוּ...' אַבְל אִין זֶה נִכּוֹן! עֲלֵינוּ לְדַאָג גַּם לִילְדִים וְלַצְעִירֵי הַצֵּאן, כִּדִּי שְׂגָם הֵם יַעֲלוּ קִדְשִׁים וְטַהוּרִים לְמִתְבַּתָּא דְרַקִּיעָא". (אש מודש)

"וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת..." (מז, יב)

פְּעָמִים רְבוּת שְׁבַת הַרְה"ק רַבִּי אורי 'הַשְּׂרָף' מוֹסְרֵעֲלִיִּסְק זי"ע בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַרְבִּי ר' אֲלִימֵלֶךְ מְלִיז'עֲנִסְק זי"ע, שֶׁם הָיָה עוֹקֵב אַחַר הַרְבִּי עַל כָּל נִיעַ וְנִיד שְׁלוֹ. כַּחַ קִדְשָׁתוֹ גְּדַל מְאֹד בְּיָמִים הַהֵם, עַד שֶׁיִּכַּל הָיָה לְרְאוֹת עַל פְּנֵיו שֶׁל כָּל יְהוּדִי כִּיצַד הוּא מֵתַנְהַג וְכִיצַד הוּא מְכַלְכַּל אֶת אֵרַח חַיָּיו.

פַּעַם, שְׁבַת הַשְּׂרָף בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַרְבִּי ר' אֲלִימֵלֶךְ מְלִיז'עֲנִסְק. בְּהַתְּחַלְכוֹ בַּחֲצַר הַקִּדְשׁ, רָאָה לְפָתַע כִּיצַד יְהוּדִי פְלוֹנִי מְגִיעַ לְבֵית רַבּוֹ, וְנִכְנַס הַיִּשָּׁר מֵהַרְחוּב אֶל הַקִּדְשׁ פְּנִימָה לְלֹא כָּל הַכְּנָה מְקַדְמָת כִּפִּי שְׂרָאוּי לַעֲשׂוֹת קוֹדֵם כְּנִיסָה אֶל הַרְבִּי.

הַשְּׂרָף הַכִּיר עֲלָיו כִּי הוּא מְלֹא חֲטָאִים, וְכֹאשֶׁר יָצָא אוֹתוֹ יְהוּדִי מְחַדְרֵי הַרְבִּי פְנָה אֲלָיו

שֶׁאֲפִילוֹ אִם הָיוּ פּוֹתְחִים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לְפָנָי אֶת שְׁעָרֵי גֹן עֵדֵן וְאוֹמְרִים לִי לְהַכְנִס, לֹא הִיְתִי עוֹזֵב אֶת מְקוֹמִי". (מסור חיים)

שָׂאֵל פַּעַם הַרְה"ק רַבִּי יִשְׁעִיָּה מוֹפְשַׁעֲדוּרְזִי זי"ע אֶת הַרְה"ק רַבִּי יִצְחָק מְוִוּוּרְקָא זי"ע: בְּמָה גְדוֹל כָּל כְּךָ כַּחַ שֶׁל הַרְה"ק הַרְבִּי ר' בּוֹנֵם מוֹפְשִׁיִּסְחָא זי"ע, שֶׁאֲתָם כָּל כְּךָ מְרַעִישִׁים עַל גְּדֻלָּתוֹ?

נַעֲנָה וְאָמַר לוֹ הַרְבִּי מְוִוּוּרְקָא: הַרְבִּי ר' בּוֹנֵם יְכוֹל הָיָה לַעֲשׂוֹת עִם אֲנָשִׁים כְּמוֹ אֱלֹהֵהוּ הַנְּבִיא עִם תַּלְמִידוֹ אֱלִישֶׁע. אֱלֹהֵהוּ מְצָא אֶת אֱלִישֶׁע כִּשְׁהוּא חוֹרֵשׁ בְּשׂוּרִים, וְנִדְמָה כְּמוֹ אֶכָר שְׁעוֹבֵד אֶת אֲדָמָתוֹ וּמְדַבֵּר אֶל הַשְּׂוּרִים שֶׁלוֹ כְּלִשׁוֹן הָאֶכָרִים. וְכֹאשֶׁר הַשְּׁלִיף עָלָיו אֱלֹהֵהוּ אֶת אֲדָרְתוֹ, נִתְלַהֵב אֱלִישֶׁע כָּל כְּךָ, עַד שֶׁתַּכְּךָ וּמִיַּד שָׁחַט אֶת הַשְּׂוּרִים וְשָׂרַף אֶת כָּלִי הַמַּחְרְשָׁה, בְּשַׁל אֶת הַבָּשָׂר וְחִלַּק לְהָעָם. וְכֹאשֶׁר אֱלֹהֵהוּ שָׂאֵלוֹ "מָה עֲשִׂיתִי לָךְ?" הִשִּׁיבוֹ אֱלִישֶׁע: "אִי, רַבִּי, עֲשִׂיתִי לִי הַרְבֵּה!" וְאָז עוֹב אֶת אַבְיוֹ וְאֶת אִמּוֹ, וְנִמְשָׁךְ תַּכְּךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵהוּ, וְרָץ אַחֲרָיו, עַד שֶׁאִי אֲפָשֶׁר הָיָה בְּשׁוּם אִפְּו לְנִתְקוֹ מִמּוֹנוֹ, עַד שֶׁקִּבַּל מְמוֹנוֹ פִּי שְׁנַיִם.

כְּךָ הוּא הַדְּבָר אֲצַל הַרְבֵּ ר' בּוֹנֵם. כֹּאשֶׁר הָיָה לוֹקַח אֶת יָדוֹ שֶׁל אִישׁ לִידוֹ שְׁלוֹ, אֲפִילוֹ הָיָה הָאִישׁ הַזֶּה אִישׁ פְּשוּט, הָיָה מִיַּד נִתְלַהֵב, וְלָבוֹ הַחַל לְבַעַר בְּקִרְבּוֹ בְּרִשְׁפֵי שְׁלֵהֲבַת לְאַלוֹקִים, וְנִמְשָׁךְ מִיַּד אַחֲרֵי לַמּוֹד הַתּוֹרָה, וְרָץ בְּכָל כַּחַ לְלַמֵּד בְּאַהֲבָה עֲצוּמָה, עַד שֶׁנִּשְׁשַׁק אֶת אוֹתֵיאוֹת הַתּוֹרָה, וְהָיָה מוֹכֵן לְמִסַּר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קִדְשַׁת הַשֵּׁם. (אוהל יצחק)

"אִיךָ אֲעֲלָה אֶל אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אִתִּי..." (מז, לד)

בַּתְּקוּפָה בְּהַ יִשְׁבַּ הָאֲדָמוּר הַקְּדוֹשׁ רַבִּי קְלוּזִינְוִוּוֹס קְלִמִּישׁ שְׁפִירָא זי"ע

יצא משם השָׁרָף מִסְטָרְעֵלִיסק מלא צער, על שרצה למצא לעצמו רבי והוא מְגַרְשׁוּ. הוא פָּנָה אֶל בית המדרש בעיר ושם ישב ולמד בְּמִשְׁךָ כְּמֵה שְׁבוּעוֹת. לאחר זמן מה שלח הרה"ק מְנַשְׁכֵיז לְהַבִּיא אֶת הַשָּׁרָף אֵלָיו, וְאָז אָמַר לוֹ:

גם אני ידעתי את אשר ידעת. אבל הידע אתה מדוע זה שלחתיך מעל פני? למען תלמד לדעת, כי איש שאין בלבו אהבת ישראל כה גדולה, עד כדי כך, שאפילו אם יראה אדם מישראל שעבר עברה חמורה, והוא לא אוהב אותו- סימן הוא שאותו איש לא הגיע אפילו לחצי העבודה בעבודת השי"ת.

וכל זאת למה? "שְׁהָרִי אִם תִּקְרַב אֹתוֹ, בְּלִי סֶפֶק יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְאָז יִהְיֶה בַעַל תְּשׁוּבָה, גְּדוֹל יוֹתֵר מִצַּדִּיק גָּמוּר. חוץ מאדם כָּזֶה שְׂמוֹכִירִים עֲלָיו שֶׁהוּא עוֹבֵר עֲבֵרוֹת לְהַכְעִיס". או אז הבין השרף מסטרליסק בגדל מעלתו של הרבי מנשיכז, והבין כי בעיניו שְׂמוֹכִילִים יֵשׁ לְרֵאוֹת אֵף טוֹב וְחֶסֶד.

לצד נסיעותיו אל הצדיקים הללו, נסע גם אל הרה"ק רבי שלמה מקרלין ז"ע, וכאשר הגיע לקרלין, הבין כי כאן מקומו. הוא פגש את רבי שלמה יושב מחוץ לעיר על גל של אבנים, והרה"ק מקרלין נתן לו שלום. באותו רגע נפל על השרף פחד נורא, וְאָז הִבִּין כִּי הוּא רַבּוֹ, שֶׁכֵּן נֶאֱמַר "וּמִוֹרָא רַבָּךְ כְּמוֹרָא שְׁמַיִם", וְאָז נַעֲשֶׂה לְחֶסֶדוֹ וּלְתַלְמִידוֹ הַמְּבַהֵק.

במחיצת רבו מקרלין ישב שבועות רבים, ושם קָנָה אֶת קַנְיָי הַחֲסִידוֹת, מֵתוֹךְ קִדְשָׁה וְטָהֳרָה. הוא התבטא על רבו זה ואמר עליו כי נשמתו היא נשמת הַבָּל, בְּנוֹ שֶׁל אָדָם הַרְאִישׁוֹן.

כאמור, היה השרף מפיר בפני כל אדם ואדם, את הליכותיו בחיים. פעם אחת,

השרף בגערה: כיצד זה יהודי לא מתבגש להכניס כך אל הרבי כשהוא מולךך כל כך...? **לפתע** פתח הרבי ר' אלימלך את דלת חדרו, יצא ופנה אל השרף: לעמברגער חסיד (כך היו מוראים לשרף, כיון שסטרליסק היה סמוכה ללעמברג - לבוב), תצא מהר מביתי!

מיד קפץ השרף דרך החלון ונמלט מהבית. בפחדו נמלט לעבר האסם של התבואה והמתין שם, כיון שהבין שאסור לו להכניס לבית רבו.

לאחר זמן מה קרא לו הרבי ר' אלימלך ואמר לו: "אולי גם אני ראיתי מה שאתה ראית, ואפשר שגם ראיתי עליו גם מגלגוליו הקודמים, אף תדע לך שאסור לבייש שום יהודי".

גם אל הרה"ק רבי מרדכי מנשיכז ז"ע היה השרף נוסע מפעם לפעם. וכדבר אשר ארע לו בצלו של הרבי ר' אלימלך, ארע לו גם בהיותו אצל רבו הרה"ק רבי מרדכי מנשיכז. שהרי בכח קדשתו וראיתו הפלאית ראה מעשי כל אדם על פניו.

בבאו פעם לנשיכז, ראה השרף כיצד הצדיק מקבל את פני הבאים אליו בסבר פנים יפות, ואף מניעץ להם עצות ומעניק להם מברכותיו הקדושות. בין הבאים ראה השרף גביר אחד שבא להתיעץ עם הרבי מנשיכז בעניני מסחרו, והרבי מקבל אותו בפנים מאירות, במדה גדושה של אהבת ישראל.

השרף מסטרליסק הכיר על פני הגביר הנ"ל כי הוא חטא זמן קצר קודם לכן בעברה חמורה, וְאָז בָּעֵר לְבוֹ בְּקִרְבוֹ: הכיצד הרבי מנשיכז מקרב אדם שכזה? מיד הרגיש הרבי מנשיכז כי לבו של השרף בוער בקרבו על הגביר הזה, ואמר אל השרף: "לך מהר מכאן! מה אתה רוצה פה בחדרי?"

עשו לו בני העיר כבוד גדול. הם שלחו לקראתו מרפכה ותומיה לשני סוסים דוהרים כדי להביאו בכבוד אל העיר.

ביושבו במרפכה, בראותו את כל הכבוד הגדול שרוחשים לו, ומסביבו, מאס הרבי מסאונראן בכל הכבוד הזה, שכן הדבר לא היה לעיני רוחו כלל, ואז החל לדמות במחשבתו: 'מאין בא לי כל הכבוד הזה? הלא זה מגיע מהמרפכה שהסוסים מושכים אותה. והסוס מהו? דבר טמא ומאוס, שבשעה שמפשיטים את נבלתו הריהו מסרית...' כך חשב וחשב הרבי מסאונראן כל כך בגנותו ובפחיתותו של הדבר ושל הכבוד שמסביבו, עד שהחל ממש להקיא.

לְיָמִים ספרו את הספור הזה להרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע, ואז אמר: נעבי"ך, נעבי"ך. לא היתה להרבי מסאונראן כל עצה להרחיק את הכבוד אלא בדרך זו! הלא יש דרך ישירה יותר: לקבל את הכבוד, ואף על פי כן לא להתפעל ממנו כלל.

וישא הרה"ק מרוז'ין את משלו ויאמר: משל, למה הדבר דומה? לשר גדול וחשוב, עליון על כל שרי המלך, שכלם כרעים ומשתחיים לפניו, ומכבדים אותו כבוד גדול. פעם הלך שר זה יחד עם המלך לטייל, וכל שרי המלך הקטנים לא הכירו את המלך, וכאשר ראו את השר הגדול הולך עם איש אחד, מיד פרעו והשתחוו בכבוד גדול לפני השר כדרךכם.

הנה יכולים אתם להבין, עד כמה הצטער השר מאד על הכבוד הגדול שעשו לו כל האנשים מסביב בשעה שהלך עם המלך עצמו... ועד כמה התבייש מאד בפני המלך על הכבוד שקיבל... שהרי ידע פי הכבוד לא מגיע לו בכלל אלא מגיע למלך,

בהיותו בשבת קדש בקרליו, הביט בפני כל אדם שקבל עליה לתורה. פאשר עליה רבו רבי שלמה זצ"ל לעליה, הביט גם על פניו כמי שרוצה לבדוק גם אותו...

אז פנה אליו רבו ואמר לו: "וינגערמאן, נישט איבער-אהל מעג מען קוקען" (=אברו. לא בכל מקום אתר להסתכל...), ואז נטל ממנו רבו את המדרגה התיא לפרק זמן קצר, כדי שלא יוכל לראות בעוונותיהם של ישראל. (אמרי קדוש)

נכדתו של הרה"ק החוזה' מלובלין ז"ע השתדכה עם נכדו של הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשרנוביל ז"ע, ולקראת שמחת הנשואין נסע המגיד מטשרנוביל מעירו שברוסיה לפולין, ללובלין לחתונה.

כאשר הגיע המגיד מטשרנוביל ללובלין, הסתובב שעה ארצה בחדרו הלך ושוב אחוז שרעפים, ומקרביו שעמדו לידו שמעוהו כיצד הוא אומר וחוזר ואומר ללא הרף: "היהודי הזה, יעקב יצחק בן מאטיל [הוא החוזה], הוא זה אשר יודע את שרש נשמותי פאן בעולם, פון שהוא צופה בעיניו למרחוק, והוא היחיד בדור בשמירת העינים".

ואמנם, לאחר מכן בחתונה, פאשר הכריזו על מתנות "דרשה-גישאנק" (דיון דרשה) מאת המחתנים והצדיקים, אמר החוזה ז"ע כי הוא נותן "דרשה גישאנק" את העינים... (אוצר ישראל)

"והגדתם לאבי את כל כבודי..." (מה, יג)
הרה"ק רבי משה צבי מסאונראן ז"ע נסע פעם לעיר פלוגית, וכאשר הגיע לעיר

ה', אזי אי אפֿשר לעמוד במחצתו של צדיק
כְּזֶה.

ורק בטעות הוא מקבל את הפֿבוד הַזֶּה...
(ליקוטי שושנים)

גם בנושא העִננה והשפלות שֶׁלוּ ממשיך
ומספר נִכְדוּ שְׁלִיט"א: "איזו עִננה הִיְתָה
לוּ לְמוֹד זְקֵנִי. בְּעֵינֵי עֲצֻמוֹ הִיְתָה הָאֵדָם הַכִּי
שֶׁפֶל בְּעוֹלָם, מְעוֹלָם לֹא הָרִים רֹאשׁוֹ לְרֹאוֹת
כְּלָפֵי מַעְלָה, תְּמִיד הִלֵּךְ כְּשֶׁהוּא מְכוּפֵף כְּלָפֵי
מַטָּה. וְהֵלֵא זוֹ הִיא דְרָכָם שֶׁל אַבּוֹת הָעוֹלָם,
אֲבָרָהם יִצְחָק וְיַעֲקֹב עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם, כְּאֲשֶׁר
אָנוּ רוֹאִים שֶׁתְּמִיד נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה וְיִשָּׂא עֵינָיו
וְיֵרָא, כִּי תְמִיד הָיוּ מְכוּפָפִים עֵינֵיהֶם כְּלָפֵי
מַטָּה וְכִשְׁהָיוּ רוֹצִים לְרֹאוֹת, הָיוּ צְרִיכִים לְצַאת
חוּץ לְגֵדְרָם כְּדִי לְרֹאוֹת כְּלָפֵי מַעְלָה. זוֹ דְרָכָם
שֶׁל עֲנׁוּיִם, שְׂאִינָם נוֹשָׂאִים עֵינֵיהֶם לְמַעְלָה, וְכֵן
הִיְתָה דְרָכָם שֶׁל מוֹר זְקֵנֵי וּמוֹר אֲבֵי תְמִיד".

גם בְּנוֹ כ"ק הָאֲדָמוֹר רַבֵּי בְרוּךְ אַבִּיחֲצִירָא
שְׁלִיט"א, מְצִינֵן נְקוּדָה זוֹ בְּשִׁיחָתוֹ: "כְּפֹה
סָבַל מוֹר אֲבֵי כְּשֶׁהָיוּ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ, מוֹמֵשׁ
רְאִינֵנוּ עָלָיו שֶׁהוּא מְקַבֵּל אֶת הַפְּבוֹד בַּתּוֹרָה
יְסוּדִים. וְכִשְׁהָיוּ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ מְעַבְרֵי לְכַחוֹ,
הָיָה יוֹשֵׁב וּבוֹכֶה וְאוֹמֵר: 'בְּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָה
הִטָּאתִי וְמָה עֲוִיתִי שְׁמוֹכְבְּדִים אוֹתִי. הֲלֵא אֶתָּה
יֹדֵעַ שְׂאִינֵנִי שָׁוָה מְאוּמָה וְכו'". שְׁגוֹר הָיָה עַל
לְשׁוֹנוֹ הַפְּסוּק 'אֵלֹקֵי אֶתָּה יִדְעָתָה לְאוֹלָתִי
וְאֲשֵׁמוֹתֵי מוֹפֵךְ לֹא נִכְחָדוּ, וְהָיָה מוֹסִיף אֶת
הַמִּשְׁוֹף הַפְּסוּק וּמִתְפַּלֵּל עַל אֵלוֹ שְׁמוֹכְבְּשִׁים
אֶת בְּרוּכָתוֹ וְכַנִּיכּוֹל טוֹעִים הֵם בּוֹ: 'אֵל יִבְשׂוּ
בִי קוֹיָךְ ה' אֵלֵקִים צְבָקוֹת אֵל יִכְלֻמוּ בִי
מִבְּקִשֶׁיךָ אֵלֵקֵי יִשְׂרָאֵל". (תולדות הבנא סאלי)

"לְכֹלָם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׁמֵלַת..." (מֵה, כב)
הרה"ק הַרְבֵּי ר' זושא מאניפולי זי"ע הָיָה
כְּיָדוּעַ עֲנֵי מְרוּד, וּבְקִשֵׁי הִיְתָה לוֹ
פְּרוּטָה לְפּוֹרְטָה. קָרָה וְזוּגָתוֹ הַרְבֵּינִית הַצִּיָּקָה

מדת עֲנוּתְנוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ שֶׁל כ"ק הָאֲדָמוֹר
רַבֵּי יִשְׂרָאֵל אַבִּיחֲצִירָא זי"ע, ה"בָּבָא
סָאֲלִי" הִיְתָה לְשֵׁם דְּבַר. בְּמָקוֹם גְּדֻלָּתוֹ,
בְּמִדְרַגְתּוֹ הַגְּבוּהָה שְׂאִינָה בְּרַת תְּפִיסָה, שֵׁם
נִמְצָאָה עֲנוּתְנוּתוֹ בְּתַכְלִית, בְּאִפְסוֹן שְׁקִישָׁה
לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת, אִיךְ רָאָה עֲצֻמוֹ כְּפָחוֹת
שֶׁבְּפָחוֹתִים וְלֹא יָחַס אֶת עֲצֻמוֹ כְּרוֹם מַעְמָדוֹ.
שְׁגוּרָה הִיְתָה בְּפִיו הַהִתְאוּנָנוּת עַל מִן עֲרֻכּוֹ
וּמַעוּט מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, שְׁלֵא לְדַבֵּר עַל כָּךְ
שֶׁהִתְאוּנָן עַל שְׁהַמּוֹנִים צוֹבָאִים עַל פְּתַחוֹ
וְתוֹלִים תְּקוּוֹת בְּבְרוּכָתוֹ.

פְּעִמִים רְבוֹת הָיָה פּוֹנֶה לְבָאִים אֵלָיו וְאוֹמֵר:
"לְמָה אֶתֶם בָּאִים אֵלַי... מָה אֶתֶם
רוֹצִים דּוֹקָא מִמֶּנִּי?...". גַּם בַּתּוֹ הַצִּדְקָנִית
סִפְרָה כִּי תְמִיד הָיָה מִתְאַנֵּחַ וּמִתְאוּנָן בְּאוֹמְרוֹ:
"יְבוֹא עָלַי, אוֹי וְאֲבוֹי לִי, מִי אֲנִי וְמָה חַיִּי
שְׂאִנְשִׁים בָּאִים אֵלַי... הֲלֵא הַפֶּל בְּזוֹכוֹת אַבּוֹת...
עַל מָה הָעֲנִישׁ אוֹתִי הַקּוֹב", שֶׁכֶּף אֲנָשִׁים
טוֹעִים בִּי..."

אוֹתָהּ עֲנָה עֲצוּמָה, הִיא-הִיא שְׂרוּמְקוֹתוֹ עַל
כֶּלֶם וְהִטִּילָה פַחַד בְּלִבָּם שֶׁל כָּל רוֹאֵיו,
יְהוּדִים כְּגוּיִם, כְּפִי אֲשֶׁר מוֹסְפֵר עָלָיו כ"ק
הָאֲדָמוֹר רַבֵּי יוֹד חֵי אַבִּיחֲצִירָא שְׁלִיט"א:
"פַּחַד הָיָה לְהַסְתַּפֵּל עַל פְּנֵינוּ, פַּחַד פְּחָדִים
לְהַבִּיט אֵל מְרֹאָהוּ, כְּמִלְאָךְ מְשֻׁרָת, מוֹמֵשׁ
בְּבַחֲנִית רְשָׁפֵי אֵשׁ שֶׁלְהִבֵּת יָ-ה'. אֲבָל מָה
הָיָה סוּדוֹ וּמְקוּרוֹ שֶׁל הַפַּחַד? מִחַד, רְאִינֵנוּ
תְּמִיד אֶת עֲנוּתְנוּתוֹ הַגְּדוּלָּה, אֲבָל מְאִידָךְ,
הַתְּאָזֵר בְּעוֹ וּבְגִבּוּרָה לְעַבּוֹדַת ה' י"ת.ש. זוֹ
הָעֲנָה הָאֲמִתִּית, שֶׁהִיא מְשַׁבֵּצַת וּמְשַׁלֵּבַת בְּעוֹ,
בְּבַחֲנִית "הָעוֹ וְהָעֲנָה לְחֵי הָעוֹלָמִים". כְּשֶׁהָעֲנָה
וְהַשְּׁפָלוּת בָּאִים בְּיַחַד עִם עוֹ וּבְגִבּוּרָה לְעַבּוֹדַת

"היאך זה עלה בְּדַעְתָּךְ לַעֲשֹׂךְ שָׂכָר שְׂכִיר, הלא העניי הזה עבד כָּל הַשְּׁבוּעַ בְּשִׁבְלֶיךָ, וְרַק בְּשִׁבְלֶיךָ וְלֹא בְּשִׁבְלֵי בְּתוֹ, וּבְכִלְיוֹ עֵינַיִם חִפָּה לְגַמֵּר עֲבוֹדָתוֹ כְּדִי שְׂיִזְכַּל לַקְּנוֹת לְחֵם לְעוֹלְלוֹ בְּשִׂכְרוֹ, וְעַתָּה מַה יַעֲשֶׂה הָעֲנִי הַזֶּה? וְכִי מַה הוּא אִשָּׁם אִם אֶת נֶתֶת אֶת הַבְּגָד לְבֵתוֹ הַפְּלֵה? סוֹף סוֹף שָׂכָר עֲבוֹדָה הוּא לֹא קִבַּל כִּי אִם בְּגָד בְּלָבָד." בְּשִׁמְעַת הַרְבֵּנִית כֵּן, לֹא הִתְמַהֲמְהָה אֶפְּלוֹ לֹא לָרַגַע אֶחָד, וְתִכְף וּמִיָּד הִלְכָה לְהַשִּׁיג סֶף פָּסָף בְּהַלְוָאָה, וְשִׁלְמָה אוֹתוֹ לְחִטֵּי בַעֲבוּר שָׂכָר עֲבוֹדָתוֹ. (זו יוג)

הרה"ק רבי צבי הירש הלפרשטאם זצוק"ל

אבד"ק רוזניק (אביו של האדמו"ר בעל "שפע חיים" מקלויזבוורג ז"ע) הָיָה מִן הַמְּסֻתְפָקִים בַּמּוֹעֵט, וּכְדַרְפוֹ שֶׁל אָבִי הַשּׁוֹשְׁלֵת בַּעַל הַדְּבָרֵי חַיִּים מְצִאֲנוּ הָיָה אָף הוּא מְחַלֵּק אֶת כָּל מְעוֹתָיו לְצִדְקָה, עַד שֶׁלֹּא הוֹתִיר לוֹ מְאוּמָה. בְּרִשְׁוֹתוֹ הָיָה מְעִיל הָרַף יָשׁוּן, אֲשֶׁר מְרַב שְׂמוּשׁ בּוֹ בְּלֵה וּכְמַעַט יֵצֵא מִכָּלֵל שְׂמוּשׁ - וְלֹא הָיָה לוֹ אֲכַפְתַּת בְּכָךְ.

בְּעִיר בִּילְגוֹרִי הִסְבּוּ פַעַם כְּמוֹת חֲסִידִים,

וְהַשִּׁיחָה נְסוּבָה אוֹדוֹת הַמְּעִיל הַיָּשׁוּן שֶׁל הַרְבֵּי. עַד שֶׁבָּאוּ הַלְלוֹ לִידֵי הַחֲלֻטָּה, כִּי יֵשׁ לַקְּנוֹת לְרַבֵּי צְבִי הִירֶשׁ מְעִיל חֲדָשׁ. הֵם אֲסַפּוּ מְעוֹת וְקִנּוּ מְעִיל חֲדָשׁ, וְאֶת הַמְּעִיל שָׁלְחוּ עִם שְׁנֵי אֲבָרְכִים לְרוֹזְנִיק.

בְּבֵאֵם, חָשְׁבוּ הַלְלוֹ כִּי רַבֵּי צְבִי הִירֶשׁ יִשְׁמַח

לְקִרְאָת הַמְּעִיל הַחֲדָשׁ, אֲלָא שְׁהוּא קָם מִמְּקוֹמוֹ וַשְּׁאֵלָם בְּקִפְיָדָא רַבָּה: "מִנְּיָן לָכֵם מְעִיל זֶה?" וְהֵם הִשִּׁיבוּ: "אֲסַפְנוּ אֶת הַפָּסָף מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ בְּשִׁטְיָבֵל וְקִנְיֵנוֹ מְעִיל." נִעְנָה וְאָמַר לָהֶם: "וְאוֹלֵי יֵשׁ בֵּין הָאֲנָשִׁים עֵנִי שְׂאִין בְּיָדוֹ אֶפְּלוֹ לְשֵׁלֶם כְּדִי לְחֵם וְחָלַב לִילְדֵיו, הַמְּמוֹנֵי לְקַחְתָּם פָּסָף כְּדִי לַקְּנוֹת לִי מְעִיל?"

לוֹ מֵאִד כִּי הֵיא רֹצֵה שְׁהוּא יַעֲשֶׂה לָהּ בְּגָד חֲדָשׁ. אֲלָא, שְׁהַרְבֵּי ר' זוּשָׁא לֹא הָיוּ לוֹ מְעוֹת עֲבוּר כֵּן, וְהַדְּבָר הַצִּיֵּק לוֹ בְּיוֹתֵר. בְּרַם, הַרְבֵּנִית הַצִּיֵּקָה לוֹ שׁוֹב וְשׁוֹב, עַד שֶׁלְּבִסּוֹף הוּא הַצִּלִּיחַ לְהַשִּׁיג סְכּוּם פָּסָף הַדְּרוּשׁ הַלְּוִיָּאוֹת הַבְּגָד. הוּא קָנָה אֶת הָאָרִיג וְנָתַן אוֹתוֹ לְרַבֵּנִית שֶׁתִּמְסֹר לְחִטֵּי לְתַפְרָה לָהּ בְּגָד.

מְשַׁעֲשֶׂה כֵּן, חָשַׁב כְּבָר הַרְבֵּי ר' זוּשָׁא כִּי

כְּבָר הִנַּח לוֹ מְאֻשְׁתּוֹ. אֲלָא שֶׁלֹּא כֵּן הָיָה. בְּהִגִּיעַ יוֹם שִׁישִׁי רָאָה הַרְבֵּי ר' זוּשָׁא, וְהִנֵּה שׁוֹב פְּנֵי אִשְׁתּוֹ אֵינָם כְּתָמוּל שֶׁלְשׁוּם. "מַה לָּךְ שׁוֹב?" שָׁאַל אוֹתָהּ הַרְבֵּי ר' זוּשָׁא, "הֲלֹא כְּבָר יֵשׁ לָךְ בְּרוּךְ הַשֵּׁם בְּגָד, וּמִדּוּעַ אֶת נִרְאִית עֲצוּבָה?" נִעְנְתָהּ לוֹ אִשְׁתּוֹ וְאָמְרָה: "מַה? אֵיזָה בְּגָד. אֵינִי לִי שׁוּם בְּגָד." תָּמַה הַרְבֵּי ר' זוּשָׁא: "וְלָמָּה? הֲרֵי בַעֲצָם יְדֵי מְסֻרְתֵי לָךְ חֲתִיכַת אָרִיג הַדְּרוּשָׁה כְּדִי לְתַפְרָה בְּגָד, וְלַחֲיוֹן הוּא נִעְלָם?"

אֲזוֹ סִפְרָה לוֹ הַרְבֵּנִית דְּבָרִים כְּהוֹיָתוֹ. כְּאֲשֶׁר

הַחִטֵּי גָמַר לְתַפְרָה אֶת הַבְּגָד, וְהִבְיִאוֹ לָהּ כְּשֶׁהוּא כְּבָר מוֹכֵן, נִשְׁמְעָה פְתָאוּם אֲנַחָה פּוֹרְצַת מַלְבוֹ. שְׁאַלְתָּהּ הַרְבֵּנִית "עַל מַה וְלָמָּה הוּא מוֹתְאֲנַח?" אֲזוֹ סִפֵּר לָהּ הַחִטֵּי, שְׁהוּא אֲרַס לֹא מִזְמֵן אֶת בְּתוֹ, וְהִתְחַן, כְּשֶׁרָאָה שֶׁהִמְחַתֵּן שְׁלוֹ מִתְעַסֵּק בְּתַפְרֵת בְּגָד, חָשַׁב שְׁזָהוּ וְדָאֵי בְּשִׁבְלֵי אֲרוּסָתוֹ הַפְּלֵה. לְבִסּוֹף, כְּאֲשֶׁר נִודַע לוֹ שֶׁהַבְּגָד נִתְפַר עֲבוּר מִיִּשְׁהוּ אַחַר הַתְּקַצֵּף הִתְחַן וְהִתְרַגַּז, וּבִשְׁלֵל כֵּף יֵשׁ לוֹ לְהַחִטֵּי הַרְבָּה עֲגַמַת נִפְשׁ. אֲזוֹ, הַמִּשְׁיִכָה הַרְבֵּנִית וְסִפְרָה לְבַעֲלָהּ הַרְבֵּי ר' זוּשָׁא, נִטְלֵתִי תִכְף וּמִיָּד אֶת הַבְּגָד הַגְּמוּר, וְנִתְתִּי בְּמַתְנָה לְחִטֵּי בְּשִׁבְלֵי בְּתוֹ הַפְּלֵה הַעֲלוּבָה. וְלָכֵן לִי אֵין בְּגָד."

שְׂמַע הַרְבֵּי ר' זוּשָׁא אֶת דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ וְשְׁאֵלָה

לֵאמֹר: "וּשְׂכָר עֲבוֹדָה לְחִטֵּי, שְׁלִמְתָּ?" נִעְנְתָה הַרְבֵּנִית וְאָמְרָה: "לֹא. מִדּוּעַ עָלִי לְשֵׁלֶם לוֹ עֲבוּר הַעֲבוּדָה? הֲלֹא נִתְתִי לוֹ בְּמַתְנָה אֶת כָּל הַבְּגָד?" הִתְרַעַם הַרְבֵּי ר' זוּשָׁא וְאָמַר:

בירה... והיהודי הסכים לשנות, שכן באותם רגעים, מפני היותו עסוק כל כך בשיחה, שכח לגמרי כי פסח היום...

ואולם, מקפיד היה היהודי מאז עומדו על דעתו שלא לברך שום ברכה ללא פסוי נוסף לראשו. וכיון שרק כפה לראשו, בקש לטול את כובעו כדי ללבוש, והנה שטרײמל הוא מחזיק בידו. אז... נחרד לגמרי. 'וכי למה אני הולך עכשו עם שטרײמל ולא עם כובע?' - שאל את עצמו, ואז נזכר כי פסח היום! כך נצל מאסור חמץ בפסח.

משׂמע זאת הרה"ק רבי יואל מסאטמר זי"ע, נענה ואמר: "מכף אנו יכולים ללמד, עד כמה גדולה וחשובה מעלתו של לבוש יהודי..."! (נפלאות חדשות)

"וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו..." (נה, כו)

מרגלא בפומיה של הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע: היהודים אתם מהו החלוק בין דרכי לבין דרכו של הרבי רבי מנדלי מקאצק? הרבי מקאצק דומה לעגלון הנוסע מווארשה ללייפציג, ואינו מעלה לעגלתו אלא סוחרים הנוסעים עמו את כל הדרך עד ליריד הגדול, שישלמו את דמי כל הנסיעה ויסעו עמו עד ליעד הסופי...

ואלו אני, דומה לעגלון הנוסע מווארשה ללייפציג, ומעלה את כל מי שמוכש לנסע באותה דרך, ואפילו תחנה אחת או שתים, ואפילו אם לא יסעו עד התחנה האחרונה... (בית יצחק)

האם אין לי מעיל? וכי מעילי אינו טוב? וכי קר לי במעילי? וכדברו, נטל את המעיל החדש ורקו החוצה דרך החלון.

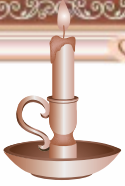
החסידים שיראו כי רבי צבי הירש יורה להם לטול את המעיל חזרה, עזבו חיש מהר את המקום וחזרו לעירם. יצאה הרבנית החוצה, נטלה את המעיל והניחה אותו בתוך הארון, ככלי אין חפץ בו.

בהתקרב מועד הפסח, ורבי צבי הירש הלך לשאב מים שלנו, נענה לפתע ואמר: "הן בארון מנח מעיל חדש, הבה ואלבשנו לכבוד המצוה החשובה". החסידים נרעשו מבקשה זו, שכן את המים שואבים בנהר סואו, והדרך לשם היתה רצופה בצות ושלוליות. אבל לא היתה ברירה, רבי צבי הירש לבש את המעיל החדש, והלך עמו לשאב מים שלנו. ואמנם, בוסס עמו בבץ ושלוליות, והמעיל התפסה כלו ברפש וטיט.

בהגיעו לביתו, פשט את המעיל, והוא שב לשכב בארון באבן שאין לה הוכיחו. בכך קים את רצון חסידיו פעם אחת והדר את המצוה במתנתם, מבלי שיחרוג מגדריו ומנהגיו. (עטרת תפארת צבי)

ועד כמה חשוב לבושו של יהודי. באחד מימי חול המועד פסח הלך חסיד פלוני לביתו של גוי, עשיר נכבד ואיש עסקים ידוע, עמו היה קשור בקשרי מסחר שונים. החסיד היה לבוש פדרפו, בקפוטטה, חבוש בשטרײמל ולרגליו גרבים לבנות. ואולם, בביתו של הנכרי הוריד היהודי את השטרײמל מראשו מפני החם ששרר בחדר.

תוך כדי שיחה, נכנס אחד ממשרתיו של בעל הבית ובידיו מגש, ועל המגש... שתי כוסות בירה... הנכרי כבד את החסיד בכוס

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא (הלברשטאם) זי"ע,

משינאנוא בעל "דברי יחזקאל"
יומא דהילולא - ו' טבת

נקדו של הרה"ק רבי אלעזר זי"ע מליז'ענסק, בנז הרה"ק משה הלברשטאם, ממלא מקום אביו משינאנוא ולאחר מכן בצאנו.

בתו, אשת הרה"ק רבי נפתלי רובין זי"ע, רב גויטשניצה. אצא של הרה"ק רבי נפתלי צבי הורוביץ מראפשיץ זי"ע. בתו, אשת הרה"ק רבי מנחם מנדל הלברשטאם זי"ע, רב בפ' ריסקיט ובדוקלא. בנז הרה"ק רבי אברהם שלום, בנז הרה"ק רבי אריה לייביש מטאנוא. בנז הרה"ק רבי שמחה יצחק בער, מצישינוב.

תלמידיו:

רבי יחזקאל שרגא הנה גדול אדמו"רי גליציה בדורו, ואף אדמו"רים ובני אדמו"רים נסעו אליו, עד שהרה"ק ה'דברי תשובה' קרא לו "הרבי של הרביים". בין תלמידיו היו: רבי נתן נחום הכהן רבינוביץ הרבי מקרמילוב, רבי צבי הירש שפיירא ובנו רבי חיים אלעזר שפיירא ממונקאטש, רבי מאיר שלום רבינוביץ מקאלושין, רבי מאיר הורוביץ מליז'ענסק, רבי שמואל הורוביץ מדמביא, רבי יוסף אריה לייב פרישרמן מטושוב, רבי יחזקאל רוטר מהאדאס ורבי משה יצחק גוייז'עמן מפיט' עונארסק, רבי יחאל מאיר מאוסטורבצה ורבי יחזקאל פנט.

אחת דברתי ולא אשנה...

הקפדה יתרה הייתה להרה"ק רבי יחזקאל משינאנוא, לכל יחזרו בעלי התפלה על תבה אחת פעמים, באמרו כי יש בכך יחזרים גדולים. ועל כך מספר. פעם ב'שבת התפלה אהד לפני התבה אצל הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זי"ע, וכשזמר את הפיוט "א-ל אדון" חזר שני פעמים על התבות "קרא לשמש".

לאחר התפלה אמר לו הרה"ק מקאלאשיץ, כי זקנו הרה"ק משינאנוא זי"ע אמר שמבאר בספה"ק ש'הזמר "א-ל אדון" נחלק לחרוזים של חמש תבות וארבע תבות, ומספר התבות בכל החרוזים של ארבע תבות עולים: יחדיי ממנין ע"ב, וזה רק שלש ע"ב. משום כן אריכים לדקדק ביותר שלא לחזר על תבה אחת פעמים כי אז מקלקלים את השבועות...

תשובה בזכות הגגון

באת נגניתו ידע הדברי חיים גם להשיב אנשים לכוך מחצבתם לאביהם שבשמים. פעם שבת הרה"ק משינאנוא בעיר טורי, ולשלחנו נקלע אדם אהד מן המשפילים שהיה לבוש פאשקניץ, שבא ללעג על דברי החסידים ואחרות רבותיהם. בפאר הרה"ק משינאנוא החל לומר "שבת היום"

רבי יחזקאל שרגא נולד בבטנורוד לאביו הרה"ק רבי חיים הלברשטאם מצאנו, בעל "דברי חיים" ביום כ' בשבט תקע"ה. בגיל חמש עשרה נשא לבתו של הרה"ק רבי אריה לייב ליפשיץ זי"ע מויטשניצה, בעל מח"ס "אריה דבי עילאי", שהיה חתנו של הרה"ק רבי משה טייטלבוים זי"ע מאיהעל, בעל "ישמח משה", ואף עבר לגור ליד סבו (וחימו חמיו) ה'ישמח ישראל'. לאחר שנפטרה אשתו הרבנית, לאחר תשע שנים נשא לבת אבותה, ולאח"כ נשא עוד ג' פעמים, והיו לו תשעה ילדים.

מן ה'דברי יחזקאל' פהו פרב ברודניק ובשנת תר"ח נתמ' זה לכהן פאר פרב ברודול. לאחר מכן שמש פרב משינאנוא, לאחר מכן בסטורפוקוב ובצאנו לאחר פטירת אביו. ואולם לאחר מכן חזר לעיר שינאנוא בה פהו בצאנו רות ועל שמה נקרא עד ליום הסתלקותו.

בשנת תרכ"ט בקר רבי יחזקאל בארץ ישראל ושהה בצפת ובירושלים. בצפת יסד בית כנסת ומקוה שקבץ עד היום, והוא ידוע כבית הפנסת צאנו. בתנאים שהה בארץ, וחזר לגלא ליציה, לשנאנוא בשנת תרל"א.

בהגיע יום ו' בטבת תרנ"ט, נסתלק רבי יחזקאל למתיבתא דרקיעא, ומנו"כ בבית העלמין בעירה שינאנוא שגבליציה (ביום דרום פולין).

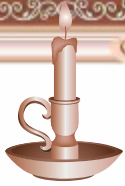
דברי תורתו נאספו בספר "דברי יחזקאל" על ידי תלמידו רבי עקיבא הכהן ליבער מצינשיצה, ונצא לאור לראשונה בשנת תרס"א. בספר יש תורות על פרשיות השבוע, ואף גם בקל מקצועות התורה, כמו נ"ה תפלות ומקדשים, ואף גם הערות שפנת הרבי. בסוף מצרפות מספר טיטות של תשודות בהתלה ששלה. (הטיטות נשמרו אצלו פיו שהיה בהו טעיות).

רבי יחזקאל לא אמר דברי ומאמרי תורה בקביעות, שכן הוא לא אמר תורה אלא אם כן "שקל במאזני צדק ובהתבו" ודיות מתשבתת הקדושה ובדבקות רב ועצום. ונודע אשר לא הגיד כי אם את אשר נשלח לו מן השמים בלתי לה' לבדו". פדברי בניו בהקדמתם לספר.

בשנת תרמ"א הוציא ה'דברי יחזקאל' לאור את הספר "זחרי חמה" (של הגאון רבי אברהם אזולאי, קצור של פרוש האהר של רבי אברהם גאלאני), ובשנת תרנ"ו הוציא לאור את הספרים 'אור החמה' (פרוש לחזר המהנה חלק שני מספר 'קריית ארבע' של הגאון רבי אברהם אזולאי זצוק"ל).

אצאצאיו:

בתו, אשת הרב פנחס תאומים-פרנקל רב בבוקאווסק וב' צישינוב. בנז הרב נפתלי הלברשטאם זצוק"ל. בתו, בת גיסו הרב מרדכי זילברשטיין רבה של הולשיץ. בתו, אשת הרב אלעזר בינדיגר משינאנוא זצ"ל, בנז של רבי שמואל זנוויל,

- יומא דהילולא -

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא (הלברשטאם) זי"ע,

משינאנאוא בעל "דברי יחזקאל"
יומא דהילולא - ו' טבת

קדשו, שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת הרגז לרחמים (רש"י).

בכל מצוה שהיא, אם תבחן אותה לעמקה, הרי שתוכל למצוא בה פגם, שכן אולי המצוה נעשתה מתוך פניות שונות, וקננות זרות. אבל מצוות צדקה, גם אם היא נעשית מתוך פניה, מקל מקום יש בה טובה, והמצוה נעשתה, כיון שהיא מתנה את העני.

השתפכות הנפש עבר בלבו של אותו משיפל היהור תשובה כה נוקב, עד שהוא שנה את כל ארחותיו והפך להיות חסיד מקושר ובעל מדרגה, והיו קוראים לו "הדייט'ל מ'סט'ג"....

וכבר ידועים הדברים פי מרן הדברי יחזקאל, פאשר שזימע את החזן הנודע ר' יוס'לה רוזנבלט ז"ל, התפעל משיירתו הנפלאה, ופעם אמר לו: "יוס'לה, אמה עוד תרעיש את העולם, אבל העקר הוא שתשארו 'ערגליכער יוד' ותקדושי את כחך לה' יתברך".

"מדבר שקר תרחק..." (שמות כג, ז)

מעשה והביא אחד מחסידיו של הרה"ק רבי יחזקאל משינאנאוא זי"ע מתנה לאשתו הרבנית; מנוחה של נחשית מצפה בנסף. בערב, פאשר הדליקה הרבנית נר במנוחה זו, תמה הרבי משינאנאוא ושאל: מי הביא לביתי פלי כסף זה פדי להתגאות בו? נענה נותן המתנה ואמר: רבי, רק הצפוי כסף, אבל המנוחה נחשת.

אם כן, הוסיף רבי יחזקאל ואמר, הרי יש במנוחה זו גם גאון וגם שקר. ואז אמר להורידה מן השלחן ולא להשתמש בה.

"לא תוכל לתת עליך איש נכרי..." (דברים יז, טו)

וכי יעלה על הדעת של אי מי להושיב מלך נכרי, אשר לא מצדד יש'ראל למלך על בני יש'ראל?

בענינה פלונית גלגליצה פרצה מחלוקת בענין הרבנות, את מי להושיב על כס הרבנות. וכתוצאה ממחלוקת חמורה זו נבחר רב שלישי, משיפיל. נענה הרה"ק רבי יחזקאל משינאנאוא זי"ע ואמר: עתה נתבאר לי פרושו של פסוק "לא תוכל לתת עליך איש נכרי". כשישנה מחלוקת גם זה אפשר. פל צד מרצה שאפלו גוי יבחר, ובלבד שלא יבחר המעמד של הצד שפנגד.

בזכות מי יבוא המשיח?

נכדו של האדמו"ר הרה"ק רבי יחזקאל משינאנאוא זי"ע (בנו של הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנז' זי"ע) נלקח לצבא הקיר"ה. בא בנו של רבי יחזקאל (אביו של החזן) בבכיות אל אביו, על שבנו נלקח לצבא, ובקש מאביו שיפפל על בנו שיחלץ מן המצר.

השיבו אביו רבי יחזקאל זי"ע: "בני! מסתופף הייתי גם בצלו של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע. פעם הזמינני הרבי לסעד על שלחנו פת ערבית. ישבנו יחד עד שעה מאחרת בלילה, ואז נכנס המשמש ואמר: 'רבנו, חיל והודי עובר דרך עירנו עם חבורת אנשי צבא, והוא מבקש להכניס לקבל את פרפת הרבי'. ענה רבי מאיר: 'הכניסהו מיד!'

לאחר ששאל רבי מאיר את החיל למעשיו ולענינו, ברכו פניאות. משיצא החיל, פנה אלי רבי מאיר ואמר לי: 'דע לך, שמשתיח יבוא לא בזכותי, ולא בזכותך, ולא בזכות אלו שקמונתו, אלא בזכותם של החילים היהודים".

מאמרותיו:

"אקמו משם האנשים וישקפו..." (בראשית יח, טז)

"פל השקפה שבמקרא לרעה, חוץ מהשקיפה ממעון

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

רבי שלום יוסף ב"ר מרדכי שרגא מהוסיאטין

ח' טבת

רבי יחזקאל ב"ר מאיר יחיאל הלוי הולצשטוק האדמו"ר מאוסטרובצה

רבי אברהם יעקב ב"ר ישראל מסאדיגורה ב' אור ישראל

י' טבת

רבי נתן ב"ר נפתלי הרץ שטרנורץ מברסלב (ב' ליקוטי הלכות)

רבי מאיר שלום רבינוביץ מקאלושין ב"ר יהושע אשר מפוריסוב (ב' נהר שלום)

רבי אברהם אבא ב"ר יוסף לייפר האדמו"ר מפייטסבורג

יא טבת

רבי יהושע ב"ר מאיר מז'קוב (ב' עטרת ישועה)

רבי דוד מולאטיפולי ב"ר יחזן מרחמיסטריווקא

ה' טבת

רבי אהרן מטיטוב ב"ר צבי בן הבעש"ט

רבי אברהם יעקב ב"ר ישראל מסאדיגורה (ב' אביר יעקב)

ו' טבת

רבי מתתיהו ב"ר שמואל שטראשון מוילנא

רבי יחזקאל שרגא משינאנאוא ב"ר חיים הלברשטם מצאנז ב' דברי חיים

(ב' דברי יחזקאל)

רבי ירמיהל צבי יהודה ב"ר יחיאל יהושע מביאלה מפשיסחא

ז' טבת

רבי צבי בן ר' ישראל בעש"ט

רבי מרדכי יוסף ב"ר יעקב מאיוביצא

כל מצותיך אמונה יסודות האמונה בפרשה במשנת הבעש"ט

תפילה על גשמיות חיזוק האמונה

בהשגחה עליונה, ויתכן דזה משום שלא היו זקוקים למטר השמים, שהוא האות לכח האלקי המנהיג את העולם, והגם שלצורך גשמיות אולי טוב יותר הטבע של מצרים, אבל לצורך רוחניות טוב יותר הטבע של ארץ ישראל, דעל ידי הגשם קרובים יותר אל ה' יתברך ונזכרים יותר כי יש מנהיג לעולם.

ויתכן אולי לומר, דלכן תיכף אחר הפסוק "ויברך יעקב את פרעה", כתוב (פס' יא) "וַיֹּשֶׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטַב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמְסֵס", ופירש רש"י שהיא מארץ גושן. ומובא מהכוזרי דארץ גושן שייכת באמת לארץ ישראל, אלא שלפי שעה היתה נתונה אז תחת שלטון מצרים, וכן כתב הרד"ק (יהושע סו נא) דארץ גושן היא חלק מארץ ישראל. ויתכן שלכן הושיב שם יוסף את אביו ואת אחיו, כי הבין יוסף דטוב יותר הטבע של ארץ ישראל המסוגל לאמונה, כי אמנם בארץ ישראל תלויים יותר בחסדי שמים בעניני גשמיות, אבל אדרבה הוא הנותנת שלכן טובה יותר ארץ ישראל לעניני רוחניות, דנצטרך תמיד להתפלל אל ה' והוא ישמע קולנו וימלא בקשתינו, ונמצא דאפשר להתפלל על גשמים, לא רק לצורך גשמיות אלא גם לצורך רוחניות, כדי שתתחזק אמונת ה' בלבבות בני ישראל וכדי שיתגדל ויתקדש שמה רבה.

אחד מנסינות האמונה הוא כאשר רואים את גויי הארצות יושבים על אדמתם ופרנסתם מצויה, ולעומתם ישראל העוסקים בתורה כל הצטרכויותיהם הגשמיות מגיעים אליהם בקושי רב. קושיה זו, גדילה יותר בשנות בצורת כאשר יש מיעוט גשמים בארץ ישראל ואילו ברחבי העולם יורדים גשמי ברכה עדי בלי די. המענה וההסבר לענין זה נתבאר היטב, בדברי קדשו של כ"ק האדמו"ר ר' מרדכי דוד כהנא מספינקא זיע"א בספרו 'גדולת מרדכי' בפרשתנו:

"וַיִּבְרַךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרֹעֶה" (מז, י), ופירש רש"י מה ברכה ברכו, שיעלה נילוס לרגליו, לפי שאין מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה את הארץ, ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס, והוא עולה לקראתו ומשקה הארץ... וברכה זו הביאה לידי כך שפרעה יעשה עצמו עבודה זרה, הגם שלפני שהנילוס היה עולה לקראת פרעה, היה הוא עולה מעצמו ומשקה את השדות, וכו'. והנה ידוע דבארץ ישראל חיים על מי גשמים, ובמצרים חיים על מי הנילוס שעולה ומשקה כל השדות, ואפילו אם אין עולה מעצמו יש מספיק מים בנילוס לשאוב ולהשקות כל השדות, ואם כן חיים שם תמיד בלי דאגת מים, כי בכל עת מימיהם מוכנים להם בנילוס, מה שאין כן בארץ ישראל שחיים על מי גשמים. וכתב בבני יששכר (מאמרי חודש ניסן) דהמצרים כפרו

השבת נועם הנשמות השבת בפרשה בכבשונה של חסידות

על ידי שמקשרים בין שבת לשבת מקרבין הגאולה

אפילו בדבר מועט שנעשה לכבוד שבת כגון כסא הדרסנא [-דגים קטנים מטוגנים בשמן וקמח]. ומן הראוי להבין מה מעלתו של הדג שהחשיבו חז"ל את אכילתו בשבת. לענין זה נדרש הרה"ק ר' מרדכי מזויעהל זיע"א בעל 'יקרא דמלכא' וקשר ביניהם ברמז נאה מהפסוק

אמרו בגמרא (שבת קיח): אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן, מיד נגאליים. ויש להבין מה הטעם לשמור דווקא שתי שבתות. ויתירה מזו, וכי טרם היתה בכלל ישראל מציאות ששמרו כולם שתי שבתות כהלכתן, והנה באותו עמוד דנה הגמרא במה יש לענג את השבת חד אמר בדגים גדולים, וחד אמר

בפרשתנו: "וַיִּנְפְּשׁוּ קְטוֹרֶה בְּנֶפְשׁוֹ" (מד ל). ידוע שבשבת קודש יש נשמה יתירה, ואחר שבת מסתלקת בכל יום בחינה אחת מנר"נ [הנשמה ביום ראשון, הרוח ביום שני, וביום שלישי מסתלקת הנפש]. ושלשה ימים קודם השבת הבאה, באים הנפש רוח ונשמה, ומהאי טעמא אומרים 'לכו נרננה' ביום ד'. ונמצא ביום ג' ו-ד' נפגשים נפש בנפש, ולכן אוכלים דג בשבת לרמז שעל ידי ג'-ד' [אותיות דג] יש קשר נפש בנפש, המעורר לשמור שתי השבתות מכאן ומכאן, שתאיר שבת זו בשבת שאחריה, וכשיתעוררו ישראל בזכירת ושמירת הארה זו, אז על ידי זה מיד נגאלין (שבת שם), ע"כ.

וכבר הוזהרנו על ידי הרה"ק מאפטא זיע"א בספרו

הקדוש 'אוהב ישראל' (כי תשא ד"ה ויאמר): באמת ראו ונכון לכל איש משכיל ונבון לשום אל לבו לצפות ולייחל כל ימי החול להיות משומרי שבת, כמו 'זאביו שמר את הדבר' (בראשית לו יא), ולהתלהב מאוד מתי יגיע יום השבת הקדוש, ולהיות מקוה ונכסף ומשתוקק למתנה חמודה זו הגנוזה הבאה ביום השבת השפעת הקדושה והשגת הרוחני הנשפע מלמעלה על כל אחד ואחד מזרע ישראל לפי ערך השגתו ומדריגתו שיוכל לקבל. כי ודאי בעי הכנה רבה כל ששת ימי המעשה על קדושת שבת שיושפע מלמעלה, וכפי הכנתו במחשבה ובדיבור ובמעשה כמו כן תהיה השגתו כנודע לכל מביני מדע.

האם יש בעיה בנסיעה ברכב בלילה, בכביש חשוך?

שהאחים לא יצאו לדרך בלילה אף על פי שהיו עשרה אחים ובאנשים רבים אין חשש סכנת מזיקים. על פי האמור יש לדון בדרכים בינעירוניות בזמנינו, אם העובדה שבמשך רוב שעות היום עוברים בהם כלי רכב הופכת אותם למקום ישוב, ומותר לנסוע בהם בשעות הלילה ברכב, והאם גם ביחידות מותר לנסוע. אכן, המנהג להקל ולנסוע ברכב בשעות הלילה גם ביחידות, ובפרט במקומות שקיימת תאורה. התאורה מועילה הן להסרת חשש הסכנה מפני נפילה לבורות וכדומה, ואף להסרת חשש המזיקים היא מועילה, כיון שהאור מועיל כאור היום. לכן יש לצרף את העובדה שהנסיעה בימינו היא בכבישים סלולים, שאין שכחים בהם בורות ובקעים, וגם שודדי דרכים אינם מצויים בימינו, ולכן אין בהם חשש סכנה.

מקורות: פסחים ב. וב"ק ס. ותוספות ד"ה יכנס; רמ"א יו"ד סי' קטז ס"ה; שו"ע הרב חו"מ שמירת גוף ונפש סי' וטורי אבן חגיגה ג: ד"ה איזה שוטה; שו"ת ישיב יצחק ח"ח אהע"ז סי' סא; שיעורים המצויינים בהלכה סי' סח סק"ד; אהלך באמיתך לבעל בצל החכמה פ"ג סי"ד.

כששלח יוסף את אחיו לעלות לארץ ישראל, מדגישה התורה שהם יצאו לדרך בבוקר: 'הבוקר אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם' (בראשית מד ג). מכאן למדו חז"ל שאין לצאת לדרך בלילה, מפני המכשולים והבורות שבדרכים, שלא שמים לב אליהם בלילה אלא לאור יום. על חשש נוסף בהליכה מחוץ לעיר בלילה מדברת הגמרא במקום אחר, והוא החשש מפני מזיקים השולטים בשעות הלילה במקומות שאינם מקומות ישוב. התוספות מדגישים שהחשש מפני המכשולים והבורות הוא רק ביציאה מחוץ לעיר אך גם בקבוצה של אנשים רבים, ואילו החשש מפני המזיקים הוא גם בתוך העיר, אבל רק באדם היוצא לבדו, יחיד.

וכן פוסק הרמ"א, שאסור ללכת בכל מקום סכנה, ואחת הדוגמאות להליכה מסוכנת היא הליכה ביחידות בלילה, בלי ליווי. הפוסקים חלוקים ביניהם בשאלה אם הסכנה השניה, מפני המזיקים, קיימת גם בימינו, אחרי שאביי גזר עליהם שלא יעברו בישוב. מכל מקום, יציאה לדרך מחוץ לעיר בשעות הלילה בעייתית לדברי הכל, מפני הפחיתים והבורות, וכפי שנלמד מפרשתנו

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

מפי עליון לא תצא הרעות

לברוח ממחלוקת כמו מאש

לייסד ישיבה גדולה אליה נהרו בחורים מעולים מטובי המוחות והתייגעו בתורה ובחסידות, כך הלכה החצר ולבלבה לשם ולגאון ולתפארת. כך פיקו חיי תורה וחסידות בכל עוז באו"רוב, באותם ימי אור בתקופה שלפני מלחמת העולם הראשונה.

בינתיים הוצעו לי הצעות רבנות גדולות ומכובדות מאוד. בהיותי בן כ"ד שנים בלבד כבר הוצעה לי רבנות ראשונה ובהמשך עוד ועוד בערים מכובדות, אך לכולם סירבתי בתוקף, לא אניח את העיר בה חיו ופעלו אבותיי הקדושים והניחו יסוד לחיים של אהבת תורה ויראת שמים, אולם אז קפץ עלינו רוגזה של המלחמה הנוראה, מלחמת העולם הראשונה, שהפכה את מזרח אירופה לכדור אש מתגלגל.

עירנו היתה נתונה למרמס ולא משנה היה מי השתלט עליה, תמיד היו אחינו בני ישראל נתונים לשוד ולביזה לפרעות ולמשסה. עד שהגיעה הגזירה הנוראה כאשר הרוסים הודיעו על גירושם של כל יהודי העיריה מנער ועד זקן טף ונשים, בלית ברירה ארו כל אחד מעט מטלטלין כאשר יכלו ידיו שאת, כאשר אף את הוצאת הרכוש הגבילו הצוררים, בראש מורכן בעיניים כבויות ובגו שחוח עזבו יהודי או"רוב את ביתם, משתרכים לאיטם בשיירה ארוכה כשבכיות העוללים ואנחות הזקנים מנקרות במח ופולחות כל לב.

ויהי כצאתנו את העיר והנה איכרי הסביבה ממהרים בזריות אל בתינו הנטושים עטים על שלל הביזה שהותירו אחריהם היהודים ועינינו רואות וכולות, כוחנו היה לנכרים אדמתנו לזרים, ומן הפח אל הפחת לא עברו דקות מעטות מאז שיצאנו שיירת הגולים את או"רוב ולהבות עשן היתמרו מעל גגות בתיה שקרסו אחד אחד תחת להבות האש שעשו בה שמות. שריפה עזה פרצה וכילתה את כל בתי העיר בהותירה אחריה אדמה חרוכה וזיכרונות.

ומעז יצא מתוק, הרוסים עזבו את העיר החרבה ואנו יכולנו לסוב אחר ולשוב.

מכל מקום לפחות לא לנדוד בדרכים לא דרכים, אך שוו בנפשכם את המצב שנוצר, קהלה שלמה כמעט ללא קורת גג ללא בית כנסת וללא מקווה טהרה ללא מוסדות חינוך וללא לחם לאכול, מתוך האפר והרמץ מעומק תחושות התסכול והייאוש עורני ה' נוסך בי כוחות לקום ולפעול, נדדתי בעיירות הסמוכות וערכתי מגבתי רבתי למען יהודי עירנו, ועוררתי אותם לקום ולשקם את ביתם ואת חייהם. הבתים נבנו אט אט מאלי"ף.

ושוב איתרע מזלנו, דווקא כאשר הסתמן עתיד חדש ותקווה טובה פשטה מגפה נוראה בין יהודי העיר מגפת הדבר

באחד הימים נכנס יהודי אמריקאי שנראה בעל בעמיו אל חדר קדשו של הרה"ק רבי משה יחיאל מאו"רוב זיע"א בעל 'אש דת' ובאר משה'. הוא הגיש קוויטל כנהוג, ופרש בפני הרבי את כאבו.

יהודי ותיק הוא בארצות הברית. לפני שנים רבות ייסד וכונן בעמל רב את בית המדרש ומוסדות הקהילה בשכונה בה התגורר. כמוכן שמטבע הדברים כיהן כראש הקהל והכל שיחור למוצא פיו. ממנו ועל פיו ישק כל דבר.

אולם הנה לאחרונה חדשים מקרוב באו. חברים חדשים נוספו לקהילה, צעירים וקלי דעת, והחלו לשבש סדרים ולשנות מוסכמות, להשמיע תרעומות וטענות וככלות הכל לערער על מעמדו ועל תפקידו בו זכה בעמל רב.

הלא בעשר אצבעותיו בנה כונן וטיפח, כיתת רגליו והקדיש ימים ולילות למען שגשוג בית המדרש והקהילה, ועתה יתייחסו אליו כאל פיסת עבר זניחה. לשם כך הגיע למעונו של הרבי הקדוש מאו"רוב.

דומיה שררה בחדר שכל כתליו עמוסי ספרים לעיפה, הרבי האזין בקשב לקובלנותיו, הביט בו בעין חמלה. קווה קיוה היהודי כי ייהנה עתה מעצה ותושייה ותפתח לפניו הדרך לפתרון הכביעה ולהשבת מעמדו על כנו הראשון.

בסיימו את דבריו הביט אליו ה'באר משה' ושאלו, האם תדע מדוע באתי הנה לארצות הברית?

הלה נדהם. לא הבין מה עניין שאלה זו לנושא השיחה לשמה הגיע אל הקודש פנימה. והנה מפתיעו הרבי בשאלה, ומשאל ענה מאומה, התחיל הרבי לספר.

הגעתי הנה עוד טרם המלחמה העולמית, בשנת תרפ"ו, הותרתי אחרי את פולין התוססת בחיים יהודיים מפכים בעוז, חסידים ואנשי מעשה מפארים את קהילתיה ועיירותיה, באו"רוב עירי פרחת הקהילה הקדושה, ישיבה גדולה המתה המוני בחורים שוקדים על תלמודם לשם ולתפארת, ואנכי זנחתי אחר גווי את כל אלו, את הרבצת התורה והנהגת העדה, את הרבנות ואת הנשיאות ובאתי הנה, אל מדבר שממה רוחני, ללא חסידות וללא חסידים. בגפי הגעתי עם בני ביתי וכמעט שאף לחם לאכול לא היה לנו, שמא תוכל לומר לי מדוע מה לי ולזאת? - שאל הרבי בשנית.

היהודי האמריקאי הנבון מגילוי הלב ומהשאלה הישירה גמגם, אכן רבי לא אדע ולא אבין מה הביאו לבצע צעד זה.

הבה ואספר לך, יקירי, פתח הרבי ברוך, בחיי אבי מורי ורבי וזצ"ל שהיה הרבי באו"רוב כיהנתי כרב העיר, ענית לשאלות ופסקתי הלכות לכל דורש, בנוסף לכך זכיתי בס"ד

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון ישראל כיק אדמירי הנהיך רבי יוחנן סופר זצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערלי נלבי"ע י"ג אדר א' תשע"ז

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

הרחקתי נדוד עד לאמריקה הרחוקה, בעירום ובחוסר כל, במקום ציה ושממה רוחנית, והתיישבתי פה בעיר שהיתה אז רחוקה מאוד מלהיות מקום מתאים ליהודי ירא, אך הכל היה עדיף מן הריב מן הפירוד ומן המחלוקת. וחפץ ה' בידי הצליח, כי באין שני צדדים בעיירה שב השלום לאוֹרוב, מונה רב חדש לעיירה, גם היו מהחסידים אנשי שלומנו שמצאו בו את אחד איותה נפשם, וזיכני ה' להציל את נפשי ואת נפש העיר מתבערת המריבה והמחלוקת.

קולו הרטיט בככי. דמעות ולגו מעיניו הטהורות שהפיקו צער וכאב. והוא המשיך בדבריו: ואילו היום שוב חרבה עירנו אוֹרוב, האם תדע כיצד הייתה ראשית סופה המר? כאשר הגיעו הנאצים ימ"ש אל העיר חפצו להתעלל ביהודים ולשבור את רוחם טרם ישרבו גם את גופם, כינסו אפוא את כל יהודי העיירה והעמידום בשתי שורות משני צידי הרחוב, ואז הוציאו הרשעים הארורים את הרב הישיש שהוכתר על ידי אותם אנשי ריב ומדון, הטעינו על גבו את ארון הקודש אותו עקרו ממקומו בבית המדרש על ספרי התורה שבתוכו, והורוהו לרוץ בין שתי השורות של צאן מרעיתו. כמובן אך הונח המשא על שכמו של הרב הזקן כרע נפל תחתיו, ונקבר תחת ארון הקודש על ספריו רחמנא לצלן, ה' יקום דמו.

ישמע נא יהודי, הפטיר הרבי הקדוש אל ראש הקהל העומד למולו נרעד ונפחד, שוב לביתך, אמר הרבי וחשוב היטב על הדברים ששמעת באם תרצה שוב נא אלי למחר ונדון בעניינך, כמובן שלמחרת הגיש אותו אדם את התפטרותו ובלבו נצד משמעות חדשה שנגלתה לפניו בפסוק 'בקש שלום ורדפהו'.

אך לימוד נורא נוסף למדנו מבין בתרי מעשה נשגב זה. כי הלא בשעת מעשה, עת מסר הרה"ק זיע"א את נפשו למען השלום, ונותר בארץ לא זרועה בחוסר כל, נראה היה לעיני בשר כי אין רעה כרעתו ואין מכאוב כמכאובו. אמנם, ברבות הימים אגליא מילתא למפרע שהרעה הזו היתה טובה בעבורו, כי במבלעדי ודאי לא היה נוטש את צאן מרעיתו בשעותיהם הקשות, ולו היה ניצל מצפניו הרוחצים הנאצים ימ"ש, ומה שנראה כרעה בתחילה התברר שהוא עצם תכלית הטוב.

מאתו לא תצא הרעות

הגה"צ ר' יהושע אברהם בן הרב ישראל מוטימאמר זצ"ל שהסתופף בצל קודשו של רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, נכדיו ותלמידיו, העלה את מה שמע במחיצתם בספרו 'גאולת ישראל' וכה הביא בשם הבעל שם טוב (נופת צופים בשם הריב"ש אונג ג ד"ה והנה): **והנה להבין הענין על אמיתותו, למה באמת לפעמים יש לאדם כמה מקרים רעים, הלא השם יתברך הוא טוב ומטיב ומאתו לא תצא רעה.** וגם להבין פירוש המקרא שאמר (איכה ג לה) 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב', והוא אינו מובן לכאורה. וגם להבין מאמר

רחמנא ליצלן, וכיון שניתנה רשות למשחית לא חס ולא חמל, במגפה שיכלתי את ילדי ואת אשת נעורי.

ואם לא די בכך למלא את סאת הייסורים והשבר, הרי באותה שנה עלה אבי מורי ורבי הצדיק לגנוי מרומים. נותרתי לבד בעולמי.

אולם השי"ת לא עזבני בעיני, עד היום איני מבין מאין היו לי תעצומות נפש כאלו להתנער מסבלי האישי ומחורבן ביתי ולהתמסר למען עם קודש.

אוֹרוב קמה וגם ניצבה, בחסדי שמים נבנה בית המדרש וחדשה פעילותה של הישיבה, שוב הדהד קול התורה והתפילה ונישא ברמה ועם פטירת אבי הוטלה עלי גם אדרת ההנהגה, ושוב נסעו חסידים לאוֹרוב כמימים ימימה ויתרון האור מן החושך, ובחסי השי"ת המלחמה תמה, השקט של לשרור, החיים שבים אט אט למסלולם הראשון הן ברוח והן בגשם.

אכן שבנו אל המנוחה ואל הנחלה, כל חסידי בית אבא המקושרים לבית אוֹרוב קיבלו את מרותי וסרו למשמעתי. וכן היה גם עם יהודי העיירה שכה עמלתי למענם, את בתיהם ואת חיייהם שיקמתי, אהבתי אותם והתמסרתי למענם, וברוך ה' כמים הפנים אל הפנים גם הם החזירו לי אהבה, והשלום והשלווה שררו בעירנו.

אמנם מסתבר שהיה הדבר לצנינים בעיני ה'בעל דבר', שאחרי תלאות כה רבות תזכר אוֹרוב המעטירה על רבה, תושביה וחסידיה, לרבות מעט נחת ולקיים חיי תורה וחסידות כרצון ה' יתברך, והקפיץ עלינו רוגזם של מחרחרי ריב.

כעבור תקופה, כמה אינשי דלא מעלי חברו יחדיו וחפצו להעמיד רב אחר בהנהגת העיר. תחילה היה זה בלחשיה, ואט אט עברו לומר דברם בקול רעש גדול. אמנם לא היתה כל אמתלא של אמת בדבריהם שכן כיהנתי כרב עוד בחיי אבי ומוניתי על ידו, ואף קיבלתי הכרה ממלכתית משלטונות העיר, וחסידיו אבי זיע"א מילאו את רחובות העיירה בכל חג ומועד, אך כך היא דרכה של מחלוקת, אין היא זקוקה להסברים ואינה שוחרת צדק ויושר.

ידעתי גם ידעתי את מסירותם של התושבים והחסידים כלפי, והבנתי שעד מהרה יתגלגלו הדברים לכדי מחלוקת נוראית. ומשום שרק רחמי ריחה של מחלוקת העלולה לפרוץ, אחת הייתה מטרתי, לברוח ולהימלט על נפשי.

נשאתי את רגלי ונמלטתי, את הכל הותרתי מאחורי, את העיר אותה בניתי ושיקמתי, את בית המדרש והישיבה הגדולה שייסדתי וטיפחתי, את ביתי ונחלת אבותיי, את עדת החסידים ואת עולם התורה והיהדות של פולין המעטירה, ונסתי על נפשי כבורח מן האש, הרחק הרחק ככל האפשר, אל מקום בו לא ירדפו אחרי, לא ישדלוני במשלחות בתחינות ובבקשות.

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

וניכר כלל, ואינו יודע מה לעשות לפתוח הכיסוי שיתגלה האור, על זה אמר 'ופתח התיבה' (בראשית ו טו) היינו הפתח לפתוח התיבה והמלה שלא תהיה סגורה ואטומה, בסוד 'נאלמתי דומיה' (ההלים ג ט) חס ושלום, 'בצדה תשים', היינו אם תחפשנה תמצא פתח להתיבה בצדה דייקא. היינו באותו החושך עצמה בודאי יש אור גדול רק שהוא בהעלם כנ"ל, ולא בשמים הוא ולא מעבר לים הוא וגו' כי קרוב הדבר מאוד בפניך' (דברים ל"ב יד) והבן. עכ"ל.

* * *

למפרע רואים ומבינים מה שנעשה

על הפסוק (שמות לג כג) 'וראית את אחורי ופני לא יראו', מבאר מרנא ה'חתם סופר' זי"ע"א וזה לשונו: יש לומר על פי רמז, הנה אנו רואים כמה דברים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ מתחת אשר אנו מתמיהים למה עשה השי"ת ככה, אבל לאחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע הכל כאשר לכל כל הסיבות תכלית כוונתם כי כולם היו הכנות כדי שתיעשה דבר גדול כזה, וכאשר היתה בנס פורים הריגת ושתי ולקייחית אסתר וכל הסיבות שהסביבו לדבר הזה, והכל היה הכנה להצלת ישראל, אבל קודם שנעשה פתגם המלך אין אנו מבינים, רק מאמינים כי בלי ספק לא דבר ריק הוא, רק ממנו טעם הדבר כמסו ונעלם, וזה האמונה טובה גדולה הוא לנו כי מקבלין שכר על האמונה, וזה 'וראית את אחורי', לאחר שנעשה תכלית הדבר תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה, אבל לפני לא יראו, קודם עשיית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו, וזה 'ופני לא יראו'.

* * *

רוא דקריאת שמע

והנה ב'קול אריה' בהקדמתו לספרו הביא את דברי ה'חתם סופר', והוסיף על דא ענין הפסוקים בפרשתן וכה היו דבריו: השי"ת אמר ליעקב אבינו ע"ה בעת רדתו למצרים (בראשית מג ג-ד) 'אֵל תִּרְאֵה מִרְדָּה מִצְרַיִםה כִּי לִגְוֵי גְדוֹל אֲשַׁמְךָ שָׁם וְגו', וְיִוָּסֵף לְגִישֵׁת יָדוֹ עַל יַעֲקֹב', ובזוהר הקדוש איתא 'ויוסף ישיט ידו על עיניך', דא רוא דקריאת שמע, וצריך ביאור.

ונראה בביאור הדבר על פי מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים מ"ח) 'דמינו אלהים חסדך בקרב היכלך', ביאורו דהנה חז"ל אמרו בפסחים (ג.) אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. והקשה בצ"ח שם דאיך קאמר כולו הטוב והמטיב, הא לא יהיה רע כלל בעולם. והביא שם בשם גדול אחד לפרש דאנחנו מאמינים שהקב"ה מקור הטוב ומאתו לא תצא הרעות, ומה שנדמה לעינינו שהוא רע, הוא רק משום שאנחנו בחושך רחוק מראות עינינו להבין מקודם שזהו טובה גדולה, ועל כן נחום איש גם זו אמר על כל

חז"ל שאמרו שמן השי"ת הנותן יוצאין טובות, רק מכח צד האדם המקבל נעשו רעות חס ושלום, ולכאורה הדברים אינם מובנים.

אמנם עומק הענין הוא כי באמת הנה אנו רואים שיש שתי מיני בחינות בטובות השם יתברך אל האדם, יש שבאה אל האדם טובה פשוטה ונגלית לעיני כל שהיא טובה, ויש אשר באה הטובה מכוסה, היינו שנראה שהוא רעה לו להאדם, אמנם אחר כך בזמן מה נתגלה שאדרכה הוא טובה גדולה לו.

הענין בזה כך הוא, שהן אמת הוא שמן השם יתברך הטוב והמטיב החסיד והרחום ב"ג מידותיו, הרחמים עד אין סוף ותכלית, בודאי אין יוצאת לנו ישראל עם קרובו שום רעה חלילה, ואדרכה רק טובות וישועות ונחמות לנו כל ישראל עם קרובו. רק אם האדם זוכה אזי באה לו הטובה באתגלייא. אמנם יש לפעמים שהאדם אינו זוכה חלילה מחמת מעשיו אשר איננו טהורים כל אחד לפי מדרגתו, אזי כשיוצאת הטובה מלעילא לתתא להאדם הזה, אזי יש מקטרגים המקטרגים על האדם ואינם מניחים שייגיע הטובה להאדם, אזי הפסק דין למעלה הוא אחר, שלעת עתה יגיע הטובה זו אל האדם בצירופים אחרים מלובשת ברעה חלילה כנודע. ואם האדם הזה יעמוד בנסיון זה שיתחזק עצמו באמונה שלימה וחזקה באמת שכל מה דעבד רחמנא ודאי לטב עבד, ויאמין שאינו יוצא ממנו יתברך שום רעה חס ושלום, כי הוא יתברך טוב ומטיב וחסיד ורחום ב"ג מדות הרחמים עד אין סוף ותכלית, ויאמין שבודאי זו היא טובה גדולה, רק שעדיין אינה נגלית לו, אזי בזכות האמונה שיאמין ויטח כל כך בהשם יתברך יתהפכו הצירופים כידוע, ויעשו ויתהוו צרופים הקודמים הטובים כמו שהיה קודם הקטרוגים ויתגלה הטובה לעין כל. ואף גם זאת, שאז בזכות האמונה והבטחון יותר ויותר יתגדל הטובה ביתר שאת, שאף מן הרעה בעצמו יתהווה טובה וגדולה מקמייתא.

* * *

בחושך עצמו טמון האור

בנוסף על הדברים הללו ראה גם מה שכתב הרה"ק הדגל מחנה אפרים זי"ע"א (פרשת נח) בשם זקינו רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זי"ע"א: דאי אפשר לחושך בלא אור, ולרע בלא טוב, כי האור יוצא וניכר מתוך החושך, וכן הטוב יוצא מן הרע, אך שהוא מכוסה ובהעלם שם, וצריך לברר הטוב שיהיה הרע נדחה והטוב עולה למעלה וכו', וכאשר יבין זה ומאמין זה באמונה שלימה אז יתחזק בעבודתו ובאור החיים והטוב, ובהו הוא מוזכר ומברר הטוב מהרע שהרע נדחה היינו העכירות והפסולת ממש נדחה ונופל, והטוב עולה למעלה, וכן הוא בכל דבר ודבר.

וכן יש לומר על פי מה שהאיר אדוני אבי זקני [הבעל שם טוב] ב"ע וכו', אם תראה שלפעמים נתכסה האור ואינו נראה

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

אבינו ע"ה כשירד למצרים נתיירא מאד מגלות ומשעבוד שיסבלו בניו אחריו, ועל כן אמר לו ה' יתברך 'אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם', שהוא לתכלית הטובה שעל ידי זה אשימך לגוי גדול, ובכלל זה נכללים כל הטובות שזכו ישראל אחר כך, והכל זכו רק על ידי שהיו במצרים בכור הברזל כנ"ל, ועל כן אמר לו ה' יתברך 'ויוסף ר"ל המעמד ומצב של יוסף, 'ישית ידו על עיניך שלא תביט על מה שנראה ונדמה לעין שהוא רע, רק להאמין שהכל לטובה, וזה יש לך ללמוד ממעמד ומצב של יוסף, וזה כוונת הוזה"ק דא רזא דקריאת שמע, דענין קריאת שמע הוא גם כן להעביר ידיו על עיניו ולהאמין שהכל הוא ממקור החסד והבן.

* * *

השראת השכינה גם בלילה

וכעת בוא וראה עוד דברים מופלאים שכתב הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל בספרו 'משך חכמה' על הפסוק הפותח את חזון יעקב בפרשתו (מ"ב) 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם הַלַּיְלָה, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיִּקְבַּע וַיֹּאמֶר הַנְּנִי, וזוה לשונו: הנה אצל אברהם ויצחק לא מצאנו זה, רק ביעקב כאן ובו יצא (כ"ב), היינו מפני שהיה מוכן לצאת לחוצה לארץ לגור. לכן בא אליו התגלות אלקית בלילה, להראות שאף בלילה, בחשכת הגלות, שורה שכינה בישראל, כמו שאמרו (מגילה ט"ז), גלו לבבל שכינה עמהם. ולזה אברהם תיקן תפילת שחרית, ויצחק מנחה, ויעקב ערבית (ברכות כ"ג), והם איברים ופדרים שהם קרבים בין ביום ובין בלילה (שם ב.). והנה אמרו ז"ל שאין השכינה שורה בחוץ לארץ רק למי שהיה רואה בארץ ישראל, כמו שאמרו על יחזקאל סוף מועד קטן (כה.). לכן סוף עבודה, כמו הקטרת איברים שכבר נשחט ונזרק ביום, נוהג אף בלילה. בינה זה. ולזה אמר (תהלים כ"ב) 'וענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב', שנגלה אליו בלילה, ודו"ק.

וזוה יצא לנו מוסר השכל, שכאשר ישראל אוזנים אל הקבלה הנאותה, והולכים בדרכי ולמודי אבותיהם, אז הישיראלי הוא גוי איתן עתיק יומין, אשר נגלו אליו האלקים בהיות המקדש על מכונו, אז שורה השכינה עמהם גם בחוצה לארץ - גם בלילה. אבל בזמן ששכחו ברית אבותיהם, ואינם הולכים בדרכיהם, אז כשהם בפני עצמם, הלא אין שכינה שורה בחוץ לארץ, ונסתלקה שכינה מהם, ונתונים למשיסה ולבז, כי אינו חושב עצמו לגוי עתיק 'שכבר ראה', והיה דבר ה' אליו, ודו"ק, עכ"ל.

ועל פי האמור לעיל נראה להטעים עוד בדברי הוזה"ק הקדוש דא רזא דקריאת שמע, שאחר שזכה להשראת השכינה בארץ, היינו באור היום, וזכה להשראת השכינה גם בלילה, ולפיכך קורין את שמעו גם בערבית, להורות על התגלות האלקית גם בלילה, וזה נמשך מכח האמונה בהש"ת שמאתו לא תצא הרעות, כי האור יוצא וניכר מתוך החושך, כמו שהובא לעיל.

מה שאירע לו 'גם זו לטובה' (תענית כא.), כי האמין באמונה שלמה שבדאי הוא טוב. אבל כאשר נזכה שהקב"ה יוציא אותנו מאפילה לאורה אז נראה למפרע שכל הצרות והתלאות שעברו עלינו אשר דמינו שהמה צרות מרות מאוד, הכל היו טובות גדולות. וזהו שאמרו לעתיד כולו טוב ומטיב, רצונם לומר נראה אז שהכל היו טובות עצומות ולא היה רע כלל, רק עכשיו שאנחנו בגלות ובחושך נדמה לנו שהוא רע על כן אנתנו מברכין על הטוב בפני עצמו ועל הרע ברכה בפני עצמו עכת"ד.

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים מ"ה) 'דמינו אלקים', רצה לומר אם כי נדמה לעינינו שהוא אלקים מדת הדין, שלענין בשר נראה שהוא רע מאד, אבל באמת 'חסדך בקרב היכלך', פירוש, תוכו רצוף אהבה וחסד וטובו של הקב"ה גנוז בגוויה, ועל כן אמר 'חסדך בקרב היכלך', כי אמרו חז"ל (פסחים שם) לא כעולם הזה עולם הבא. ועולם הזה נכתב ביו"ד ה' ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כשם שנכתב הוא נקרא עיו"ש, וידוע דשם הו"ה הוא חסד ושם אדני הוא היכל לשם הו"ה ב"ה, כמו שכתוב (מקו"פ כ"ב) 'והיכל קדשו', היכל בגימטריא אדני כנודע, וזה שאמר חסדך שם הו"ה ב"ה בקרב היכלך - שם א"ד, שאף על פי שנראה שהוא דין על כרחך חסדו וטובו גנוז בתוכו והבן.

ומה נעמו לי דברי אדמו"ר הגאון בעל חתם סופר זצוק"ל ששמעתי מפיו הקדוש דזהו כוונת מקרא קודש בפרשת תשא 'וראית את אחורי ופני לא יראו', ירצה כשתראה לאחור, למפרע תראה איך היה הכל לטובה, אבל יפני לא יראו, ר"ל לראות זאת עוד לפניו ומקודם שהוא טובה לא יראה, כי כעת נראה ונדמה שהוא דין. עכ"ד הקדושים.

ומעתה נבין היטב דברי הוזה"ק, דהנה איתא בגמרא (ברכות ג:) לא חזינא לרבי דקא מקבל עליו מלכות שמים, אלא בשעה שמעביר ידיו על עמליו מקבל עליו עול מלכות שמים, ובטור (אורח חיים ס"א) גרס מעביר ידיו על עיניו עיי"ש. וטעם הנחת הידים על העינים, נראה לי כי כבר אמרנו שכונת שמע ישראל הוא להאמין שבין מדת הרחמים ובין מדת הדין הכל הוא ממקור האחדות רחמים וחסדים, על כן משימים היד על העינים, היינו שלא להביט על מה שנראה ונדמה לעיני בשר שח"ו הוא לא טוב. רק להאמין שהכל לטובה, ודבר זה אנו יכולים ללמוד ממעשה דיוסף שנמכר למצרים לעבד וישומו אותו בבית הסהר, והיה נראה ונדמה לרע מוחלט, אבל כשאנחנו מביטין למפרע נראה איך היו טובות גדולות ומבית אסורים יצא למלוך ולמחיה שלחו ה', כמו שאמר יוסף לאחיו (בראשית מה ז') 'לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה, והיה צורך גדול לירידת יוסף למצרים, ונמצא דכל הצרות שסבל יוסף מקודם היו טובות גדולות, על כן ממעמד ומצב של יוסף הצדיק אנו יכולין ללמוד ולידע שמאתו יתברך לא תצא הרעות רק הכל לטובה, והנה יעקב

